

**Σχέδιο-πρόταση του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ
με την ευκαιρία της σύγκλησης
του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας**

***Για μια δημοκρατική
εκπαιδευτική μεταρρύθμιση***

Αθήνα, Ιανουάριος 2004

Η εσπευσμένη και χωρίς ούτε τη στοιχειώδη προετοιμασία σύγκληση του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας λίγο πριν τις εκλογές δείχνει σαφώς ότι πρόκειται για μια ακόμη κίνηση εντυπωσιασμού, ενταγμένη στις σκοπιμότητες της προεκλογικής περιόδου. Η μέχρι σήμερα πορεία του βραχύβιου και πολύπαθου θεσμού δείχνει ότι αγνοήθηκε προκλητικά επί σειρά ετών από εκείνους ακριβώς που τον δημιούργησαν. Και μόνο στις παραμονές της κρίσιμης εκλογικής αναμέτρησης θυμήθηκε η Κυβέρνηση να συγκαλέσει αυτό το όργανο, σε μια προσπάθεια να διασκεδάσει τις αρνητικές εντυπώσεις που έχει προκαλέσει η αυταρχική εκπαιδευτική πολιτική της.

Αυτή η πρακτική πρέπει να καταγγελθεί στον ελληνικό λαό και ιδιαίτερα στον εκπαιδευτικό κόσμο της χώρας. Ωστόσο, μια τέτοια καταγγελία αυτή δεν αναιρεί την ανάγκη να ανοίξει μια ουσιαστική, συζήτηση, την οποία με κάθε τρόπο επιχείρησε να αποφύγει η Κυβέρνηση σε όλη τη διάρκεια της θητείας της, και εξακολουθεί να αποφεύγει, πάνω στα κρίσιμα ζητήματα της δημόσιας εκπαίδευσης. Η συζήτηση αυτή θα δώσει την ευκαιρία στον εκπαιδευτικό κόσμο και την ελληνική κοινωνία να ενημερωθούν πολυδιάστατα και υπεύθυνα από όλες τις πολιτικές δυνάμεις για τις θέσεις και τις προτάσεις τους πάνω στα προβλήματα της εκπαίδευσης και θα συμβάλει στο να αποκτήσει ουσία και νόημα ο προεκλογικός διάλογος.

Συμβολή στην πραγματοποίηση αυτού του δημόσιου διαλόγου είναι και το κείμενο που καταθέτουμε για προβληματισμό.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

I. Γενικές αρχές εκπαιδευτικής πολιτικής (σελ. 4)

II. Αναλυτικές προτάσεις για μια δημοκρατική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση (σελ. 18)

A΄ ΔΩΔΕΚΑΧΡΟΝΗ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. Προσχολική Αγωγή (σελ. 20)
2. Γενική 12χρονη εκπαίδευση (σελ. 21)
3. Πρωτοβάθμια εκπαίδευση-Ολοήμερο σχολείο (σελ. 24)
4. Ενιαίο Λυκείο (σελ. 30)
5. Ελεύθερη πρόσβαση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (σελ. 38)
6. Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση (σελ. 44)
7. Ενισχυτική διδασκαλία (σελ. 50)
8. Αθλητισμός και εκπαίδευση (σελ. 54)
9. Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση (σελ. 62)
10. Εσπερινή εκπαίδευση (σελ. 67)
11. Διαπολιτισμική - Αντιρατσιστική Εκπαίδευση (σελ. 69)
12. Η ελληνική παιδεία στο εξωτερικό (σελ. 72)
13. Εκπαίδευση της Μουσουλμανικής μειονότητας (σελ. 76)
14. Μαθητές-Μαθητικές κοινότητες (σελ. 77)

B΄ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

1. Βασική κατάρτιση και επιμόρφωση εκπαιδευτικών (σελ. 80)
2. Αξιολόγηση εκπαιδευτικού έργου και εκπαιδευτικών (σελ. 85)
3. Σύστημα διορισμού εκπαιδευτικών (σελ. 87)

Γ΄ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. Θέσεις για τα Πανεπιστήμια (σελ. 89)
2. Θέσεις για τα ΤΕΙ (σελ. 94)
3. Για την «αξιολόγηση» των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων (σελ. 97)
4. Διά βίου εκπαίδευση – Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (σελ. 98)
5. Ευρωπαϊκή πολιτική για την τριτοβάθμια εκπαίδευση (σελ. 103)

Δ΄ ΕΡΕΥΝΑ (σελ. 105)

Ε΄ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ (σελ. 106)

ΣΤ΄ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ–ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. Προϋπολογισμός για την παιδεία (σελ. 109)
2. Δημόσια και ιδιωτική εκπαίδευση (σελ. 110)

I. Γενικές αρχές εκπαιδευτικής πολιτικής

Τα ζητήματα της παιδείας βρίσκονται στον πυρήνα του προβληματισμού της ελληνικής κοινωνίας, όπως και των άλλων χωρών της Ε.Ε. και όλου του κόσμου. Απέναντι στα ζητήματα αυτά, της παιδείας αλλά και της κοινωνίας γενικότερα, αναπτύσσονται πολιτικές και πρακτικές που φυσικά δεν είναι προς την ίδια κατεύθυνση, δεν αποπνέουν τις ίδιες ιδέες και αξίες.

Είναι ζήτημα προτεραιότητας για μας και δεσμευόμαστε να συμβάλουμε στη διαμόρφωση μιας συλλογικής πολιτικής και πολιτισμικής αντίληψης, που **αντιλαμβάνεται τη μόρφωση ως δημόσιο αγαθό και κοινωνικό δικαίωμα, για κάθε άνθρωπο προσωπικά και για την κοινωνία στο σύνολό της**, αναδεικνύοντας έτσι πως στα θέματα της παιδείας η Αριστερά αποτελεί την κατεξοχήν μεταρρυθμιστική δύναμη της κοινωνίας. Κύρια στόχευσή μας είναι η πραγματοποίηση μιας μεγάλης δημοκρατικής μεταρρύθμισης στην παιδεία, που θα εξασφαλίζει τη μόρφωση ως δημόσιο αγαθό και κοινωνικό δικαίωμα για κάθε άνθρωπο προσωπικά και για την κοινωνία στο σύνολό της.

Η απόλυτη κυριαρχία των νόμων της αγοράς έχει επιβάλλει στη ζωή της ανθρωπότητας εκρηκτικές οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες, επικίνδυνη καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος, προκλητική επιβολή του ισχυρού στις διεθνείς σχέσεις, υποκατάσταση των θεσμών δημοκρατίας και πολιτικής από ισχυρά υπερεθνικά μη νομιμοποιημένα κέντρα ελέγχου, επικράτηση του αχαλίνωτου ανταγωνισμού σε επίπεδο αξιών για τη ζωή. Αυτή είναι η πραγματικότητα κατά την επιβολή της πιο επιθετικής νεοφιλελεύθερης αντίληψης σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης των οικονομιών. Ο καπιταλισμός επεκτείνεται παγκόσμια. Η δομή συσσώρευσης κεφαλαίου διεθνοποιείται. Ο ρόλος του εθνικού κράτους υποχωρεί. Ταυτόχρονα το κοινωνικό κράτος που ήταν αποτέλεσμα ευρύτερων συναινέσεων, εγκαταλείπεται. Ο νεοφιλελευθερισμός γίνεται όλο και πιο επιθετικός, επιχειρώντας να επιβάλει παντού τους δικούς του κανόνες.

Και ενώ η κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα αναδιαρθρώνεται με τον τρόπο που περιγράψαμε, σε επίπεδο ιδεών παρατηρείται μια συντηρητική πνευματική περιχαράκωση, αρνητική προς κάθε κριτική σκέψη. Κυριαρχεί μια αντίληψη «ενιαίας» και μονοδιάστατης σκέψης, που υποτάσσει τα πάντα σε χρησιμοθηρικούς (υπέρ ποιών όμως;), περιοριστικούς στην αντίληψη υπολογισμούς. Αυτός ο αγοραίος οικονομισμός χρησιμοποιείται ως οπτική γωνία για όλα τα ζητήματα της ζωής και γι αυτά της παιδείας.

Προβάλλεται και κυρίως πραγματοποιείται, ως απόλυτη αλήθεια-μονόδρομος η άποψη ότι η παγκοσμιοποίηση των οικονομιών εντείνει τον ανταγωνισμό, ότι η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας απαιτεί ευνοϊκότερο για τις επιχειρήσεις περιβάλλον και αυτό οδηγεί αναγκαστικά στον περιορισμό των κοινωνικών δαπανών για την παιδεία, την υγεία, την κοινωνική ασφάλιση κ.λ.π. Έτσι η έννοια της ανάπτυξης ταυτίζεται με την κερδοφορία του κεφαλαίου και κανείς άλλος εκτός αυτού δεν δικαιούται τίποτε στην κατανομή του κοινωνικού πλούτου. Κάθε παρέμβαση, ρύθμιση και έλεγχος των αγορών,

θεωρούνται επιζήμια. Η άποψη αυτή προβάλλεται ως αυταπόδεικτη και δεν μπορεί παρά να είναι υποχρεωτική για τις κυβερνήσεις και τις κοινωνίες.

Ακόμη χειρότερα και παράλληλα με την αντίληψη για περιορισμό των κοινωνικών δαπανών συμπεριλαμβανομένων και αυτών της παιδείας, ο αγοραίος οικονομισμός αντιλαμβάνεται την εκπαίδευση σε σχέση πλήρους υποταγής προς την αγορά, δηλαδή τις επιχειρήσεις. Αντί της μόρφωσης ως βίωσης του πολιτισμού, της καλλιέργειας δηλαδή σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης γνώσεων με κριτικό και σφαιρικό τρόπο, προβάλλεται μια περιοριστική αντίληψη που ρίχνει το βάρος της κυρίως στην κατάρτιση. Με τη νεοφιλελεύθερη πολιτική η μόρφωση παύει να θεωρείται ως δημόσιο αγαθό και κοινωνικό δικαίωμα.

Η απόλυτη κυριαρχία της αγοράς συνοδεύεται με σημαντικές πολιτισμικές αλλαγές. Αναδεικνύει τις αξίες της ιδιωτικότητας, του αχαλίνωτου ανταγωνισμού, της ατομικής ευμάρειας, της κοινωνικής αναλγησίας, που αποδιώχνουν τις αξίες της αλληλεγγύης, της συνεργασίας, της συλλογικότητας, της συνυπευθυνότητας, δημιουργώντας ένα αποπνικτικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο λειτουργεί το σχολείο.

Ακραία ελληνική εκδοχή νεοφιλελεύθερης πολιτικής στην εκπαίδευση υπήρξε η θλιβερή περίπτωση της «μεταρρύθμισης» Αρσένη. Οι μισοί μαθητές εκδιώχθηκαν από το Λύκειο με την εφαρμογή της, ιδίως οι οικονομικά ασθενέστεροι. Όσοι από αυτούς δεν εγκατέλειψαν το εκπαιδευτικό σύστημα, οδηγήθηκαν σε σχολές κατάρτισης σε μικρή ηλικία και μάλιστα αμφίβολης ποιότητας, αφού η τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευση υποβαθμίστηκε δραματικά, ακόμη και σε σχέση με τα προϋπάρχοντα Τεχνικά Λύκεια. Για να γίνουν αυτά δυνατά, τα Γενικά Λύκεια αποποιήθηκαν κάθε μορφωτικού χαρακτήρα μετατρεπόμενα σε εξεταστήρια-κέντρα επιλογής και τα φροντιστήρια που διδάσκουν την τεχνική των εξετάσεων αναδείχθηκαν σε ρυθμιστή της πορείας των μαθητών. Ταυτόχρονα η ανώτατη εκπαίδευση επιδιώκεται να μετατραπούν σε μηχανισμό ρηχής επαγγελματικής κατάρτισης που θα απαξιώνεται γρήγορα. Μια τέτοια περιοριστική εκπαιδευτική πολιτική δεν προωθεί την ανάπτυξη της γνώσης, της επιστήμης, της έρευνας, της τεχνολογίας, της οικονομίας, της κοινωνίας.

Οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη.

Για τον ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ το ζητούμενο σήμερα είναι μια ριζική, δημοκρατική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, που θα εντάσσεται σε μια συνολική εναλλακτική πολιτική στην κατεύθυνση του δημοκρατικού σοσιαλισμού. Μια συνολική πολιτική που θα απαντά στα τεράστια οικονομικά, κοινωνικά και οικολογικά προβλήματα που απειλούν την ανθρωπότητα και τον πλανήτη, στο πρόβλημα της νέας οργάνωσης της διεθνούς ζωής με ειρήνη και ασφάλεια και στο πρόβλημα της αποκατάστασης της δημοκρατίας και της πολιτικής στις συνθήκες παγκοσμιοποίησης.

Μια τέτοια πολιτική πρέπει να καθιστά σήμερα κεντρικό στόχο την κοινωνική αναδιανομή του πλούτου τόσο σε παγκόσμια όσο και σε εθνική κλίμακα.

Όμως αυτή η ανακατανομή δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί όσο κυριαρχούν μονοσήμαντα οι νόμοι και οι μηχανισμοί της αγοράς.

Υπό αυτή την έννοια το μοντέλο της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης που σήμερα προωθείται και στην εκπαίδευση, είναι επιζήμιο για τα συμφέροντα της ελληνικής κοινωνίας και πρέπει να εμποδιστεί η εφαρμογή του.

Όταν λέμε «Ένας άλλος κόσμος είναι εφικτός», καταθέτουμε ακριβώς αυτή την ελπίδα και τη θέληση για νέους κοινωνικούς πολιτικούς συσχετισμούς με διεθνείς αναφορές και με θεσμοθετημένα κέντρα, που θα εγγυώνται τη ριζική αλλαγή προτεραιοτήτων και πολιτικών που έχει επιβάλλει η νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση.

Σε αυτή την προοπτική έχει τεράστια σημασία η πολιτική ενοποίηση της Ε.Ε. Ενοποίηση μέσα από διαδικασίες διεύρυνσης και κοινωνικής εμβάθυνσης, χειραφέτησης από τις ΗΠΑ με τη διαμόρφωση κοινής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής σε φιλειρηνική κατεύθυνση και παρέμβασης στις διαδικασίες παγκοσμιοποίησης από τη σκοπιά των αντιλήψεων του κοινωνικού κράτους, της κοινωνικής αλληλεγγύης, της κοινωνικής τελικά αναδιανομής του πλούτου. Ταυτόχρονα έχει τεράστια σημασία να τίθεται και να καλλιεργείται, η ιδέα της νέας παγκόσμιας ρύθμισης και του στόχου της δημοκρατικής πολιτικής διακυβέρνησης της παγκοσμιοποίησης. Οι επιδιώξεις αυτές μπορούν να συνοψιστούν κάτω από το σύνθημα: «Οι άνθρωποι πάνω από τα κέρδη».

Τι θα σήμαινε όμως για τα θέματα της Παιδείας μια τέτοια συνολική εναλλακτική πολιτική, που θέτει τους ανθρώπους πάνω από τα κέρδη;

Για μια παιδεία απελευθερωτική

Για τον ΣΥΝ η παιδεία αποτελεί μια μοναδική αξία, αναντικατάστατο αγαθό για κάθε άνθρωπο προσωπικά και για την κοινωνία στο σύνολό της. Στο σύστημα των ιδεών της σύγχρονης Αριστεράς κατέχει κεντρική θέση για το ρόλο της στην προσωπική πληρότητα, την απελευθέρωση από αναχρονισμούς και προκαταλήψεις, την αντιμετώπιση της κοινωνικής ανισότητας και της ανισότητας ανάμεσα στα φύλα, την καταπολέμηση των ξενοφοβικών και ρατσιστικών αντιλήψεων και στερεοτύπων, την αντιμετώπιση των κάθε είδους διακρίσεων, την προστασία του περιβάλλοντος και την προαγωγή των πιο πολύτιμων αξιών του ανθρώπινου πολιτισμού. Επιπλέον, σήμερα, με την ανάδειξη της γνώσης, της επιστήμης, της πληροφορίας, σε άμεσες παραγωγικές δυνάμεις, με ισχύ που δεν έχει προηγούμενο, η παιδεία καθίσταται αναγκαία προϋπόθεση για να μπορούν οι οργανωμένες κοινωνίες να αξιοποιήσουν τα σύγχρονα επιτεύγματα και να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις ενός ανοικτού, όσο και ανταγωνιστικού κόσμου διαφυλάσσοντας την πολιτιστική τους κληρονομιά και την ανεξάρτητη πολιτική τους οντότητα.

Είναι αναγκαίο να αξιοποιήσουμε όλες τις δυνατότητες και τις ευκαιρίες που παρέχει η ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας, μειώνοντας το κόστος προσαρμογής για τους κοινωνικά αδίκημένους και προτείνοντας εναλλακτικά πρότυπα ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού, που σέβονται τον άνθρωπο και το περιβάλλον και βασίζονται στην ισότητα και την κοινωνική

δικαιοσύνη. Η συνένωση των δυνάμεων της εργασίας, της υλικής και πολιτιστικής δημιουργίας και η δραστηριοποίησή τους για την κοινωνική ανάπτυξη, την κατοχύρωση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους, την ειρήνη και τη συνεργασία των λαών, το σοσιαλισμό με δημοκρατία, ελευθερία και συμμετοχή είναι η αριστερή απάντηση στη σύγχρονη κοινωνική πρόκληση. Και εδώ είναι καθοριστικός ο ρόλος της παιδείας.

Στην αντίληψη που θέλει την παιδεία υπηρέτη των τρεχουσών αναγκών της οικονομίας, ο ΣΥΝ αντιπαραθέτει την αντίληψη ενός αυτόνομου ρόλου της παιδείας, που ωστόσο δεν περιφρονεί το έδαφος της πραγματικότητας. Στην αντίληψη που θέλει την παιδεία μηχανή διάπλασης σε προεπιλεγμένα πρότυπα, ο ΣΥΝ αντιπαραθέτει την αντίληψη ότι η παιδεία πρέπει να προσφέρει την δυνατότητα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας ενός κριτικά σκεπτόμενου ανθρώπου, που μπορεί να κατανοεί τα προβλήματα της κοινωνίας και του περιβάλλοντος και να παρεμβαίνει ενεργητικά για την αντιμετώπισή τους. Στην παιδεία που διαπνέεται και πασχίζει να ενσταλάξει ένα κράμα συμπλέγματος διεθνούς καταδίωξης, με ένα εθνικιστικό σύμπλεγμα ανωτερότητας, ο ΣΥΝ αντιπαραθέτει την παιδεία που διαπνέεται από την αναγνώριση του ρόλου κάθε επιμέρους πολιτισμού, και του ελληνικού, στο πλαίσιο της ενότητας και της συνέχειας του παγκόσμιου πολιτισμού. Στην παιδεία του ατομικισμού, του στενού ωφελιμισμού, ο ΣΥΝ αντιπαραθέτει την παιδεία των ουμανιστικών αξιών. Στην παιδεία- εμπόρευμα της ελεύθερης αγοράς, ο ΣΥΝ αντιπαραθέτει την παιδεία- αγαθό της ελεύθερης επιλογής.

Στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η προτεραιότητα και η έμφαση στα οικονομικά χαρακτηριστικά στην πορεία προς την ολοκλήρωση ενισχύουν τον κίνδυνο να υποταχθεί κάθε συλλογική προσπάθεια ανάπτυξης στην άμεση χρησιμοθηρία, που υποβαθμίζει τη σημασία όλων των προβλημάτων που προαναφέρθηκαν και αξιοποιεί πηγές της ζωής με αρνητικό τρόπο για το μέλλον.

Η ίδια η τεχνολογική εξέλιξη καθιστά περισσότερο αναγκαία σήμερα μια γενική παιδεία που θα βασίζεται στην επιστημονική - ανθρωπιστική παιδεία. Μια παιδεία τέτοιας ποιότητας επιτρέπει την κατανόηση και την ερμηνεία της πραγματικότητας στο σύνολό της, αυξάνει τις δυνατότητες για συνειδητή και υπεύθυνη συμμετοχή του πολίτη, καλλιεργεί το πνεύμα της δημοκρατίας, της συνεργασίας, της διαλλακτικότητας και της αποδοχής της διαφορετικότητας, συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του ανθρώπου.

Ο πολίτης που αποκτά τέτοια παιδεία δε χειραγωγείται από τα κέντρα εξουσίας και τα μέσα ενημέρωσης, είναι σε θέση να υπερασπίζεται τα δικαιώματά του τοπικά και παγκόσμια, έχει συνειδητοποιήσει τις απαιτήσεις των καιρών και εργάζεται, ατομικά και συλλογικά, για την επίτευξη στόχων που ο ίδιος έχει καθορίσει.

Η κρίση στην εκπαίδευση

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα μας σε όλους τους τομείς της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής εκδηλώνονται αναπόφευκτα και στους εκπαιδευτικούς θεσμούς με ιδιαίτερη ένταση και καταλυτικές συνέπειες. Συμπτώματα αυτής της κατάστασης είναι η συνεχής υποβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών, η συρρίκνωση

του μαθητικού πληθυσμού στο Λύκειο, η απουσία νοήματος για το μαθητή και τη μαθήτριά από τη συμμετοχή στην εκπαίδευση, η όξυνση των αντιθέσεων και των συγκρούσεων γύρω από τα ζητήματα της εκπαίδευσης, μέσα και έξω από το σχολείο, η ανεργία των νέων, οι μαθητικές καταλήψεις κ.λπ.

Η παιδεία έχει μετατραπεί το τελευταίο διάστημα, μετά την εφαρμογή της «Μεταρρύθμισης Αρσένη», όπως ήδη αναφέρθηκε, σε ένα πεδίο συνεχών πειραματισμών, που προωθούνται στο πλαίσιο νεοφιλελεύθερων πολιτικών, χωρίς επεξεργασία και κυρίως χωρίς σωστή ιεράρχηση των προτεραιοτήτων και των εκπαιδευτικών στρατηγικών. Στόχος αυτής της πολιτικής η συντηρητική ανασυγκρότηση της ελληνικής εκπαίδευσης με έμφαση στο Λύκειο, όπου επιδιώκεται η δημιουργία του επιλεκτικού λυκείου των λίγων, και αναπόφευκτη συνέπειά της η ενίσχυση των κοινωνικών ανισοτήτων στην εκπαίδευση. Μαθητές, εκπαιδευτικοί και γονείς έχουν εκδηλώσει επανειλημμένα την έντονη αγανάκτηση και τη ριζική αντίθεσή τους με τις επιλογές της εκπαιδευτικής πολιτικής της Κυβέρνησης.

Η αναδόμηση της λυκειακής βαθμίδας, σύμφωνα με το Ν. 2525, προέβλεπε δομική συνένωση των διαφορετικών τύπων του λυκείου αλλά, παράλληλα, διατήρηση του διπλού δικτύου, με την ισχυρή παρουσία της τεχνικο-επαγγελματικής κατεύθυνσης. Αυτή η επιλογή, του διπλού δικτύου, υπονόμωσε ουσιαστικά τον ενιαίο χαρακτήρα του λυκείου και δημιούργησε το πλαίσιο για την ενίσχυση των ταξικών διακρίσεων στη λυκειακή βαθμίδα.

Όλα τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι με την εφαρμογή της «εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης» έχει αυξηθεί ανησυχητικά ο αριθμός των μαθητών του λυκείου που έμειναν στην ίδια τάξη ή παραπέμφθηκαν στις εξετάσεις του Σεπτεμβρίου κατά περίπτωση, ενώ ενισχύθηκαν σε επικίνδυνο βαθμό και τα φαινόμενα διαρροής, με αποτέλεσμα την πρωτοφανή συρρίκνωση του μαθητικού δυναμικού του Λυκείου, με μείωση γύρω στο 40%. Αυτό παρά τα «διορθωτικά» μέτρα που υποχρεώθηκε κατά καιρούς να πάρει η Κυβέρνηση κάτω από την πίεση των αγώνων που αναπτύχθηκαν κατά τη διάρκεια αυτής της περιόδου. Χωρίς αυτά τα μέτρα, η κατάσταση θα ήταν ακόμη πιο αρνητική.

Μεγαλύτερα ποσοστά αποτυχίας και απόρριψης, σύμφωνα με τα μέχρι στιγμής στοιχεία, παρουσιάζουν τα σχολεία των πιο υποβαθμισμένων περιοχών. Οι ελάχιστες εξαιρέσεις, που συνήθως φροντίζει επίμονα να προβάλλει το Υπουργείο Παιδείας, δεν αλλάζουν τη συνολική εικόνα. Ιδιαίτερα στα απομονωμένα και δυσπρόσιτα σχολεία η κατάσταση είναι τραγική. Η συρρίκνωση του μαθητικού δυναμικού των λυκείων αυτών των περιοχών είναι τόσο μεγάλη, ώστε μεγάλος αριθμός λυκείων υπάρχει κίνδυνος να καταργηθούν, με ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες για το μορφωτικό επίπεδο στην ελληνική ύπαιθρο.

Το λύκειο συνολικά έχει μετατραπεί σε ένα απέραντο εξεταστικό κέντρο, με κύριο στόχο να ξεχωρίζει τους μαθητές σε «ικανούς» και «μη ικανούς» για εγγραφή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ο ελάχιστος χρόνος που είναι απαραίτητος για την κάλυψη και των άλλων αναγκών των νέων, για προσωπικές σχέσεις, για ανάπτυξη της κοινωνικότητας για επαφή με τον πολιτισμό, τον αθλητισμό, το εξωσχολικό βιβλίο, έχει καταπατηθεί βάνανυσα από τη «μεταρρύθμιση». Όποιος αποφασίσει να επιδοθεί και σε τέτοιες δραστηριότητες κατά πάσα πιθανότητα θα ταξινομηθεί στους «μη ικανούς» μαθητές.

Παράλληλα, τα ποσοστά της διαρροής πριν την ολοκλήρωση της 9χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης εξακολουθούν να είναι ανησυχητικά, ενώ ο δείκτης του αναλφαριθμητισμού, ακόμη και στους μαθητές που τυπικά ολοκλήρωσαν την υποχρεωτική εκπαίδευση, είναι αρκετά υψηλός, όπως δείχνουν σχετικές έρευνες. Είναι, επομένως, στοιχεία αυτά που πρέπει να προβληματίσουν σοβαρά την ελληνική κοινωνία.

Μετά την παταγώδη αποτυχία αυτής της λεγόμενης «εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης», που οδήγησε το ελληνικό λύκειο στα γνωστά αδιέξοδα –μία εξέλιξη την οποία είχαμε προβλέψει πολύ έγκαιρα και είχαμε εκφράσει τη βεβαιότητά μας για τις συνέπειές της μέσα και έξω από τη Βουλή-, δεν υπήρξε από την πλευρά της κυβέρνησης η τόλμη και η διορατικότητα που θα επέβαλλε μια τομή σε αυτή την πολιτική και θα έθετε τα θεμέλια για μια ριζική, δημοκρατική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, που έχει ανάγκη σήμερα η εκπαίδευση και η ελληνική κοινωνία. Αντίθετα, η Κυβέρνηση, κάτω από την πίεση και την κατακραυγή της ελληνικής κοινωνίας, επιχείρησε να αμβλύνει τις αρνητικές συνέπειες αυτής της πολιτικής με ημίμετρα, τα οποία δεν άγγιξαν τον πυρήνα της. Έτσι:

- Το λύκειο εξακολουθεί να είναι δέσμιο των εξεταστικών διαδικασιών, που ακυρώνουν την αυτόνομη μορφωτική λειτουργία του.
- Οι εξεταστικές διαδικασίες αποτελούν τη βάση ενός επιλεκτικού λυκείου, που δείχνει προκλητική δυσανεξία για τα παιδιά των πιο φτωχών κοινωνικών στρωμάτων.
- Η πλειονότητα των μαθητών αναζητούν διέξοδο στα φροντιστήρια, που αποτελούν δυσβάσταχτο βάρος για τη μέση ελληνική οικογένεια
- Η Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση δεν αντιμετωπίζεται από την Κυβέρνηση σαν συστατικό στοιχείο της εκπαίδευσης αλλά σαν εκπαίδευση «δεύτερης διαλογής»

Ανάμεσα στα «παράδοξα» της εκπαιδευτικής «μεταρρύθμισης» μπορεί κανείς να αναφέρει επιπλέον και μια σειρά θεσμίσεων ή καινοτομικών παρεμβάσεων, για την εφαρμογή των οποίων έγιναν συστηματικές μελέτες και επενδύθηκαν σε αυτές ανθρώπινη εργασία και χρήμα, για να εγκαταλειφθούν σύντομα και να δώσουν τη θέση τους σε άλλες επιλογές. Στα θνησιγενή τέκνα της «εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης» μπορεί κανείς να συμπεριλάβει –πάντα με κάποια επιφύλαξη, καθώς το μέλλον είναι άδηλο– το σχεδιασμό για το εθνικό απολυτήριο, την απόπειρα ανανέωσης του Ενιαίου Πολυκλαδικού Λυκείου, το «Σώμα Μόνιμων Αξιολογητών», το λεγόμενο «πολλαπλό βιβλίο», ενώ είναι ακόμη άγνωστη η κατάληξη άλλων, όπως τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα, το ολοήμερο σχολείο, η σχολική βιβλιοθήκη, η ενισχυτική διδασκαλία και τα προγράμματα εφαρμογής εκπαιδευτικών καινοτομιών, ιδίως όταν λείπουν οι ευρωπαϊκοί πόροι.

Ξεχωριστή αναφορά πρέπει να γίνει σε ό,τι αφορά τις ευρωπαϊκές χρηματοδοτήσεις για τα εκπαιδευτικά προγράμματα στη χώρα μας μέσω των περιφέρειων Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης (ΕΠΕΑΕΚ). Η αδιαφάνεια και η μεροληψία με την οποία γίνεται η διαχείριση αυτών των πόρων από τις διοικητικές υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας υποδηλώνει με σαφήνεια και τις προθέσεις της, να αξιοποιήσει αυτούς τους πόρους, μεταξύ άλλων, για να ασκήσει πιέσεις και να χειραγωγήσει τους εκπαιδευτικούς διασφαλίζοντας με αυτό τον τρόπο τη συναίνεσή τους στην εκπαιδευτική της πολιτική.

Γενικότερα, η προχειρότητα, η έλλειψη σοβαρών μελετών, πειραματισμού και προγραμματισμού, οι συνεχείς παλινωδίες και η απουσία κάθε έννοιας δημοκρατικού διαλόγου και συμμετοχής, που χαρακτηρίζουν σταθερά την εκπαιδευτική πολιτική όλων των μεταδικτατορικών κυβερνήσεων, ακυρώνουν κάθε απόπειρα ανανέωσης και εκσυγχρονισμού της εκπαίδευσης και τη μετατρέπουν σε πεδίο αντιπαράθεσης μικροκομματικών σκοπιμοτήτων και προώθησης πελατειακών σχέσεων και ιδιοτελών συμφερόντων.

Έτσι, η έλλειψη ενδιαφέροντος των μαθητών και μαθητριών για το υποβαθμισμένο και αναχρονιστικό περιεχόμενο της μόρφωσης αποδίδεται στην απουσία ικανοποιητικού συστήματος αξιολόγησής τους και αξιολόγησης των εκπαιδευτικών. Η διαρκώς ογκούμενη ανεργία των νέων μετατρέπεται σε «πρόβλημα του συστήματος εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση». Η έλλειψη ουσιαστικής παιδαγωγικής κατάρτισης των καθηγητών και καθηγητριών κατά τη διάρκεια των βασικών τους σπουδών αντιμετωπίζεται με «σύντομη εισαγωγική επιμόρφωση» ή με περιοδική επιμόρφωση «στον ελεύθερο χρόνο των εκπαιδευτικών». Η ανεπάρκεια του εποπτικού και διοικητικού μηχανισμού της εκπαίδευσης αποδίδεται στην «πελατειακή» και αναξιοκρατική πολιτική των κυβερνητικών προκατόχων, πράγμα που αποτελεί και το άλλοθι για τη διαιώνισή της. Η οικονομική και κοινωνική εξαθλίωση των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων επιχειρείται να αντιμετωπιστεί με ευτελή επιδόματα και ανεπαρκείς αυξήσεις, που δεν καλύπτουν την αύξηση του κόστους ζωής.

Χαρακτηριστική είναι και η έλλειψη θεσμών συμμετοχής, ουσιαστικού διαλόγου και εκδημοκρατισμού σε ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα. Ο ΣΥΝ έχει πάντα υποστηρίξει την ανάγκη διακομματικής συνεννόησης για θέματα παιδείας, όσο αυτό είναι δυνατόν, ώστε να αποτρέπονται οι μονοκομματικές επιλογές που συνεπάγονται ένα μακρό «ράβε-ξήλωνε», και αποφάσεις που υπηρετούν το κομματικό συμφέρον του κυβερνητικού κόμματος αντί της παιδείας. Θεωρεί ότι η ιδέα της διακομματικής συνεννόησης διασύρεται, όταν χρησιμοποιείται ως μέσο δημαγωγικής ικανοποίησης της κοινής γνώμης και ως τεχνική εξωραϊσμού του απογοητευτικού προσώπου της κυβέρνησης.

Ο «διάλογος» στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι ευκαιριακός και συνήθως περιορίζεται στο επίπεδο των Πρυτάνεων. Η συμμετοχή των γονέων στην εκπαιδευτική δραστηριότητα των σχολείων είναι συνήθως ανύπαρκτη. Εξαιρέσεις ασφαλώς υπάρχουν, αλλά οφείλονται κατά βάση στην πρωτοβουλία προσώπων και ομάδων που έχουν συνειδητοποιήσει τη σημασία της μόρφωσης και αγωνίζονται σ' ένα αρνητικό κατά βάση περιβάλλον για τη βελτίωση της κατάστασης.

Η κυβέρνηση προχωρεί κάθε τόσο σε μέτρα και εξαγγελίες χωρίς τον ελάχιστο διάλογο, με συνέπειες πολύ αρνητικές για την ελληνική εκπαίδευση.

Οι εκπαιδευτικοί θεσμοί, λόγω της ανεπάρκειας, της καθυστέρησης και της υποβάθμισής τους, αδυνατούν να παίξουν έναν προωθητικό ρόλο προς την κατεύθυνση της ολόπλευρης ανάπτυξης.

Η κατάσταση επιδεινώνεται από τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν συχνά τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, κυρίως η τηλεόραση, που υποκαθιστούν όλο και περισσότερο τους εκπαιδευτικούς θεσμούς στο μορφωτικό τους ρόλο. Τα προγράμματά τους υποτάσσονται σε μεγάλο βαθμό στις σκοπιμότητες που επιβάλλουν η εμπορευματοποίηση της ενημέρωσης, της μόρφωσης και της ψυχαγωγίας, η άγνοια και η υποστήριξη των συμφερόντων των ισχυρών.

Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ άσκησε έντονη κριτική σ' αυτή την κυβερνητική πολιτική. Καταψήφισε τις σχετικές νομοθετικές πρωτοβουλίες. Αντιμετώπισε το ζήτημα κινούμενος σταθερά στη γραμμή της προγραμματικής αντιπολίτευσης. Δεν περιορίστηκε στο τι δεν πρέπει να γίνει, αλλά κατέθεσε υπεύθυνα τις προτάσεις του και διεκδίκησε τις λύσεις που θεωρεί ορθές και αναγκαίες. Και θα συνεχίσει να κρατά την ίδια στάση. Να διεκδικεί την προβολή και εν τέλει υιοθέτηση των προτάσεών του. Αγωνιζόμαστε ώστε αυτές να μετατραπούν και σε θεσμικό πλαίσιο και αντιπαρατιθέμαστε στην κυβέρνηση από τη σκοπιά αυτής της διεκδίκησης και όχι από τη σκοπιά υπεράσπισης του παλιού.

Στο πλαίσιο αυτό, προτείνουμε καταρχήν την **κατάργηση των νομοθετικών ρυθμίσεων της προηγούμενης τετραετίας** και την εγκατάλειψη της ατελέσφορης πρακτικής των αποσπασματικών ρυθμίσεων και των εμβολωματικών λύσεων σε ένα θεσμικό πλαίσιο που είναι στη βάση του αρνητικό. Ζητάμε **άμεση έναρξη διαλόγου με τους αρμόδιους φορείς και τις πολιτικές δυνάμεις για τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου για την εκπαίδευση** όλων των βαθμίδων προς την κατεύθυνση της συνολικής δημοκρατικής μεταρρύθμισης που έχει ανάγκη σήμερα η ελληνική κοινωνία.

Για την αντιμετώπιση των κρίσιμων προβλημάτων σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης είναι αναγκαία μια **άλλη εκπαιδευτική πολιτική**, που θα στηρίζεται στην ευρύτερη δυνατή λαϊκή συμπαράταξη και θα κατευθύνεται από τα πορίσματα της επιστήμης, με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση και την ανανέωση του εκπαιδευτικού συστήματος.

Οι στόχοι μας στην εκπαίδευση

Για το ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ η **παιδεία αποτελεί αδιαπραγμάτευτο κοινωνικό αγαθό**. Γι' αυτό και επιδιώκουμε ένα **αναβαθμισμένο, δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα** που θα υπόκειται σ' έναν **κοινωνικά ελεγχόμενο προγραμματισμό**.

Κατά την άποψή μας, το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να έχει στο κέντρο της προσοχής του τον άνθρωπο και το περιβάλλον. Να εδραιώνεται στην πεποίθηση ότι η μόρφωση του πολίτη είναι προς το δικό του συμφέρον, αλλά και της κοινωνίας. Να διαμορφώνει **πολίτες με συνείδηση των προβλημάτων του κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος**, που θα είναι ικανοί να αντισταθούν σε κάθε είδους αυθαιρεσία, εκμετάλλευση και καταπίεση και να παίρνουν οι ίδιοι στα χέρια τους τις κοινωνικές και πολιτικές εξελίξεις στον τόπο μας. Πολίτες με οικολογική παιδεία και συνείδηση, ικανούς να προστατεύουν το περιβάλλον από κάθε κίνδυνο που το απειλεί.

Το **περιεχόμενο** της εκπαίδευσης πρέπει να χαρακτηρίζεται από επιστημονική ευρύτητα και εγκυρότητα, πλούτο ιδεών και αντιπαράθεσή τους, με στόχο την ολόπλευρη μόρφωση και την καλλιέργεια της κριτικής σκέψης του μαθητή και της μαθήτριας. Σήμερα οι γνώσεις ανανεώνονται ραγδαία. Οι μαθητές και μαθήτριες πρέπει, κατά συνέπεια, να έχουν υποδομή που θα τους επιτρέπει να υποδέχονται και να αξιοποιούν τη νέα γνώση. Να μάθουν και να μπορούν να μαθαίνουν «διά βίου». Σ' αυτή τη βάση πρέπει να στηριχτεί και η τεχνική - επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση.

Παράλληλα με τη γνωστική ανάπτυξη, πρέπει να επιδιώκεται και η **αισθητική καλλιέργεια**, η **συναισθηματική ανάπτυξη** και η **κοινωνική ωρίμανση** των παιδιών και των νέων, ώστε να είναι ικανοί να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τις απαιτήσεις και τις προκλήσεις της σύγχρονης κοινωνίας.

Ο Συνασπισμός επιδιώκει την **ανανέωση των παιδαγωγικών μεθόδων** βάσει των σύγχρονων πορισμάτων των παιδαγωγικών επιστημών, ώστε η μαθησιακή διαδικασία να καταστεί αποτελεσματική, δημιουργική και ελκυστική. Τα σχολεία μας πρέπει να προάγουν την κριτική προσέγγιση της γνώσης, την αυτοδύναμη μάθηση, την πρωτοτυπία, τον πειραματισμό και την αμφισβήτηση, τη σύνδεση της θεωρίας με την πράξη, τη συλλογικότητα και τη συνεργασία.

Στις σύγχρονες συνθήκες αποκτά ιδιαίτερη σημασία η **διαπολιτισμική και αντιρατσιστική εκπαίδευση**, που αναγνωρίζει την ισοτιμία των πολιτισμών, προωθεί την ισότητα, την αμοιβαία κατανόηση, την αλληλεγγύη και τη συνεργασία μεταξύ ατόμων και ομάδων και τα ανθρώπινα δικαιώματα, και καταπολεμά τα φυλετικά, θρησκευτικά ή εθνικά στερεότυπα, το ρατσισμό, την ξενοφοβία και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Παράλληλα, ο **διαχωρισμός της Εκκλησίας από το Κράτος** πρέπει να βρει την έκφρασή του σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Πρωταρχική σημασία αποδίδουμε στο **ρόλο των εκπαιδευτικών** όλων των βαθμίδων. Η εκπαίδευση δεν πρέπει να στελεχώνεται από άβουλους, χαμηλόμισθους δημόσιους υπαλλήλους, αλλά από υπεύθυνα εκπαιδευτικά στελέχη με επιστημονική - παιδαγωγική κατάρτιση, ουσιαστική συνεχή επιμόρφωση και δυνατότητες ανάπτυξης πρωτοβουλιών. Η εξασφάλιση ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης, ευνοϊκών συνθηκών εργασίας και αξιοκρατικών μεθόδων ανάδειξης των στελεχών είναι όροι αναγκαίοι για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης.

Οι τελευταίες εξελίξεις στον τομέα των **Τεχνολογιών Επικοινωνίας και Πληροφόρησης** σηματοδοτούν σημαντικές αλλαγές στο ρόλο του/της εκπαιδευτικού. Ο εκπαιδευτικός πρέπει να προετοιμαστεί κατάλληλα για να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις νέες προκλήσεις, αξιοποιώντας τα πλεονεκτήματα της σύγχρονης τεχνολογίας και ελαχιστοποιώντας τους κινδύνους που μπορεί να επιφέρει η αλόγιστη χρησιμοποίησή της. Σε κάθε περίπτωση, θα αγωνιστούμε να διαφυλαχθεί ο κοινωνικός χαρακτήρας της μαθησιακής διαδικασίας και η ισότητα ευκαιριών στη μόρφωση, και να αποφευχθούν ανισότητες και διακρίσεις στην ικανότητα χρήσης της νέας τεχνολογίας (τεχνολογικός αναλφαριθμητισμός, ψηφιακή διαίρεση/digital division κ.λπ.).

Ο Συνασπισμός θεωρεί **ασυμβίβαση με το ρόλο του/της εκπαιδευτικού κάθε αντίληψη και στάση που οδηγεί στη μοιρολατρική αδράνεια, την παθητικότητα και την αδιαφορία**, σχετικά με το έργο του. Αντίθετα, πιστεύουμε ότι ο συνειδητοποιημένος εκπαιδευτικός, που αναλαμβάνει δραστήρια πρωτοβουλίες για την ουσιαστική βελτίωση της εκπαίδευσης στο χώρο της εργασίας του και ευρύτερα, προετοιμάζει μακροπρόθεσμα τους όρους για τη συνολική εκπαιδευτική και κοινωνική αλλαγή και, ταυτόχρονα, για την ουσιαστική αναβάθμιση και κοινωνική καταξίωση του ρόλου της.

Η **ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης** αποτελεί προϋπόθεση και κινητήρια δύναμη για την τεχνολογική εξέλιξη και την κοινωνική ανάπτυξη. Αυτό δε σημαίνει σε καμιά περίπτωση υποταγή του εκπαιδευτικού

σχεδιασμού στις τρέχουσες ανάγκες της οικονομίας, γιατί η ίδια η ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης δημιουργεί όρους και συνθήκες για την επιτάχυνση της ανάπτυξης σε όλους τους τομείς, ακόμη και σε χώρες που υστερούν σε υποδομή και παραγωγική εμπειρία. Αντίθετα, το εκπαιδευτικό σύστημα πρέπει να λειτουργεί σε ένα πλαίσιο σχετικής αυτονομίας, ώστε να μπορεί να δρα προωθητικά για την κοινωνία και να εξασφαλίζει τη δυνατότητα προσαρμογής σε απρόβλεπτες εξελίξεις.

Είναι αυτονόητη υποχρέωσή μας μαζί με την κριτική της τρέχουσας εκπαιδευτικής επικαιρότητας να προωθούμε λύσεις και για τα κύρια προβλήματα της ελληνικής εκπαίδευσης, όπως είναι η γενίκευση/αναβάθμιση της προσχολικής και της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, η δομή και ο χαρακτήρας του λυκείου, η αλλαγή του θεσμικού πλαισίου και ο εκδημοκρατισμός της εκπαίδευσης, ο ρόλος και ο χαρακτήρας της μεταδευτεροβάθμιας και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ιδιαίτερα των ΑΕΙ και ΤΕΙ, η θωράκιση της προσωπικότητας των νέων απέναντι στα σύγχρονα προβλήματα, η σύνδεση της εκπαίδευσης με την ανάπτυξη και η καταπολέμηση της ανεργίας, οι τάσεις ιδιωτικοποίησης στην εκπαίδευση, η αναβάθμιση του εκπαιδευτικού κ.λ.π.

Η συνθετότητα και η ένταση των εκπαιδευτικών προβλημάτων θέτουν επιτακτικά την ανάγκη για ένα **ποιοτικά αναβαθμισμένο, ριζοσπαστικό κίνημα για την εκπαίδευση**, που θα αγκαλιάζει, πέρα από τους φορείς και τα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας, ευρύτερα στρώματα του ελληνικού λαού και θα επεξεργάζεται μια ενιαία συνολική αντίληψη των εκπαιδευτικών θεμάτων σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης.

Ριζική δημοκρατική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση

Για να υλοποιηθούν αυτές οι επιδιώξεις, θεωρούμε αναγκαία την πραγματοποίηση μιας συνολικής, δημοκρατικής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, που θα παίρνει υπόψη τα προβλήματα και τις δυνατότητες που χαρακτηρίζουν τη σύγχρονη κοινωνία, και θα οδηγεί στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των νέων μέσα στη συλλογικότητα.

Κεντρικός άξονας της μεταρρύθμισης που προτείνει ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ είναι μια **ενιαία δεκατετράχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση (δωδεκάχρονη, με το συνυπολογισμό διετούς υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης)**, ποιοτικά αναβαθμισμένη, **που θα παρέχεται ως δημόσιο αγαθό σε όλους, χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς**. Μια εκπαίδευση που θα λειτουργεί αντισταθμιστικά, μετατρέποντας τη διαφορά σε μορφωτικό πλεονέκτημα και σε ευκαιρία για πολιτισμικό εμπλουτισμό και δημιουργία. Σε αυτό το πλαίσιο ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ προτείνει και διεκδικεί:

- Επαναπροσδιορισμό των σκοπών της εκπαίδευσης στην κατεύθυνση της απρόσκοπτης, ολόπλευρης ανάπτυξης της προσωπικότητας των νέων και χάραξη σαφούς στρατηγικής για την επίτευξη των σκοπών αυτών.
- την αναβάθμιση της ποιότητας του εκπαιδευτικού συστήματος, του ρόλου και της θέσης των εκπαιδευτικών, του περιεχομένου σπουδών και των εκπαιδευτικών μεθόδων
- την αποφασιστική διεύρυνση των υπηρεσιών που προσφέρονται από το δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα, ώστε να περιορίζεται η ανάγκη προσφυγής έξω από αυτό

- τη δραστική αύξηση των δημόσιων δαπανών και τη μείωση των ιδιωτικών, παράλληλα με τον εξορθολογισμό και την αύξηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος
- τη συστηματική παρέμβαση, στα πλαίσια ενός ευρύτερου προγραμματισμού, με στόχους άμεσους, μεσοπρόθεσμους και μακροπρόθεσμους, για την αντιμετώπιση της ανεργίας, την αύξηση της απασχόλησης και την αξιοποίηση από την κοινωνία των γνώσεων που αποκτούν οι νέοι και νέες από τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.
- Ολοήμερο σχολείο, που θα παρέχει πολύπλευρη γενική μόρφωση σε όλα τα παιδιά, και θα αντισταθμίζει με συγκεκριμένα μέτρα τις όποιες δυσκολίες θα συναντά κάθε παιδί, ανάλογα με τα ιδιαίτερα προβλήματα που αντιμετωπίζει.
- Καταπολέμηση όλων των μορφών του αναλφαριθμητισμού, τόσο με πολιτικές αναβάθμισης της σχολικής εκπαίδευσης όσο και με πολιτικές διά βίου παιδείας. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσουμε και την πραγματοποίηση αποτελεσματικών προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας σε όλα τα επίπεδα της 12χρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης.
- Μελετημένη και συστηματική ένταξη των παιδιών των μεταναστών, των προσφύγων, των Τσιγγάνων κ.τ.ό. σε κανονικά σχολεία και υποστήριξη της κοινωνικής αποδοχής και ένταξής τους.
- Ένταξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες στα κανονικά σχολεία, στο βαθμό που είναι επωφελές για τα ίδια, με την παράλληλη εξασφάλιση των προϋποθέσεων για θετική έκβασή της.
- Σύγχρονα προγράμματα, εμπλουτισμένα με μαθήματα και δραστηριότητες που βοηθούν το παιδί να κατανοήσει το κοινωνικό και φυσικό περιβάλλον και να δράσει για τη βελτίωσή του (Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Εκπαίδευση στα ανθρώπινα δικαιώματα, Αγωγή Υγείας, Μουσική, Άθληση κ.λπ.). Γενικότερα, διεύρυνση των παρεχόμενων από το δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα υπηρεσιών και εξασφάλιση της ποιότητάς τους, ώστε να μειωθεί αποφασιστικά η προσφυγή σε εξωσχολικές επιχειρήσεις της ιδιωτικής πρωτοβουλίας.
- Άμεση λήψη εκπαιδευτικών και κοινωνικών μέτρων αντισταθμιστικής πολιτικής υπέρ των υποβαθμισμένων κοινωνικών ομάδων. Στο πλαίσιο αυτό πρέπει να εφαρμοστεί, μετά από προσεκτικό σχεδιασμό, η πρακτική των ζωνών εκπαιδευτικής προτεραιότητας
- Πρωινή λειτουργία όλων των σχολείων και εξοπλισμός τους με όλα τα απαιτούμενα μέσα (σχολική βιβλιοθήκη, εργαστήρια, αίθουσα υπολογιστών κ.λπ.) βάσει ενός βραχυπρόθεσμου σωστά οργανωμένου προγραμματισμού. Προτεραιότητα στο σχεδιασμό αυτό πρέπει να έχουν τα σχολεία των πιο υποβαθμισμένων εκπαιδευτικά και κοινωνικά περιοχών, στο πλαίσιο αντισταθμιστικών εκπαιδευτικών πολιτικών.
- Πραγματικά Ενιαίο Λύκειο, ενταγμένο στο πλαίσιο της 12χρονης (14χρονης) υποχρεωτικής εκπαίδευσης, που θα συνδυάζει αρμονικά τη θεωρητική μόρφωση με την πρακτική δραστηριότητα και τη σύγχρονη τεχνολογία και θα παρέχει σύγχρονη γενική μόρφωση σε κάθε μαθητή και μαθήτρια.
- Αυτόνομη μορφωτική λειτουργία του Ενιαίου Λυκείου και πλήρη αποσύνδεσή του από τη διαδικασία των εισαγωγικών εξετάσεων για τα ΑΕΙ και ΤΕΙ.

- Ελεύθερη πρόσβαση των αποφοίτων του Ενιαίου Λυκείου στα ΑΕΙ και ΤΕΙ. Απαραίτητη προϋπόθεση γι' αυτό είναι να αυξηθούν οι θέσεις και να ενισχυθεί κατάλληλα το προσωπικό και η υποδομή τους.
- Επαρκές, σύγχρονο και αξιόπιστο δίκτυο μεταλυκειακής τεχνικής – επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ως βασικό συστατικό στοιχείο της δημόσιας εκπαίδευσης, που να καλύπτει επαρκώς το σύνολο των τεχνολογικών ειδικοτήτων που χρειάζεται η ελληνική κοινωνία.
- Διαχωρισμός του κράτους και ιδιαίτερα της εκπαίδευσης από την εκκλησία.
- Προαγωγή της διαπολιτισμικής / αντιρατσιστικής εκπαίδευσης σε όλα τα επίπεδα και τους θεσμούς της εκπαίδευσης.
- Μορφωτική, κοινωνική και οικονομική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού προσωπικού των σχολείων: Μακράς διάρκειας επιμόρφωση για όλο το εκπαιδευτικό προσωπικό και ενίσχυση των ευκαιριών για μεταπτυχιακές σπουδές.
- Ουσιαστική αύξηση των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού για την παιδεία στο 5% επί του ΑΕΠ με ταυτόχρονο εξορθολογισμό και ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του συστήματος, ώστε να υποστηριχτεί επαρκώς κάθε αναγκαία καινοτομική παρέμβαση. Παράλληλα, μείωση των ιδιωτικών δαπανών της ελληνικής οικογένειας, σε μια προσπάθεια άμβλυνσης των ανισοτήτων στην εκπαίδευση.
- Άμεση και συνολική αναβάθμιση σημαντικών τομέων της εκπαίδευσης, όπως είναι η ξενόγλωσση εκπαίδευση, η καλλιτεχνική εκπαίδευση, η εκπαίδευση από απόσταση, η συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η εκπαιδευτική έρευνα, ώστε να μην αφεθούν στην ιδιωτική πρωτοβουλία και τους επιχειρηματικούς κύκλους.

➤ ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΜΕΝΗ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- Σύγχρονη, ανοιχτή και δημοκρατικά οργανωμένη τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- Δωρεάν πρόσβαση των φοιτητών σε όλα τα επίπεδα της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.
- Πραγματική διεύρυνση της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Δια βίου δυνατότητες φοίτησης των πολιτών στα ΑΕΙ και ΤΕΙ.
- Κάλυψη των δαπανών που απαιτεί η διεύρυνση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης από το κρατικό προϋπολογισμό, πολλαπλασιασμό και κάλυψη των οργανικών θέσεων διδακτικού και ερευνητικού προσωπικού των ΑΕΙ και ΤΕΙ.
- Ανάπτυξη σε Ελλάδα και Ευρώπη διατμηματικών και διαπανεπιστημιακών συνεργασιών, υποστήριξη διεπιστημονικής και διακλαδικής κινητικότητας φοιτητών, διδασκόντων και ερευνητών.
- Η ίδρυση κάθε νέας πανεπιστημιακής μονάδας να εξασφαλίζει την τήρηση της αρχής ότι “το Τμήμα αποτελεί τη βασική λειτουργική ακαδημαϊκή μονάδα και καλύπτει το γνωστικό αντικείμενο μιας επιστήμης”.
- Εμμογή στις διοικητικές και επιστημονικές αρμοδιότητες των συλλογικών οργάνων, όπως προβλέπονται από τον Νόμο.
- Κατάργηση της αυθαίρετα συγκροτημένης Συνόδου των Πρυτάνεων ΑΕΙ και προέδρων ΤΕΙ.
- Ανάπτυξη και διαπανεπιστημιακή δικτύωση των μεταπτυχιακών σπουδών και της έρευνας.

- Σύνδεση ΑΕΙ και ΤΕΙ με τα δημόσια Ερευνητικά Ιδρύματα και Ινστιτούτα.
- Πλήρης και αποκλειστική απασχόληση των μελών ΔΕΠ
- Υπαγωγή των όρων λειτουργίας του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου στις διατάξεις του Νόμου Πλαισίου για την Οργάνωση και Λειτουργία των ΑΕΙ.
- Κατάργηση των Προγραμμάτων Σπουδών Επιλογής, όχι στην ίδρυση ιδιωτικών ΑΕΙ ή Πανεπιστημιακών Σχολών από ΝΠΔΔ
- Σύγχρονοι και ανοικτοί θεσμοί συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και δια βίου κατάρτισης, ανεξάρτητοι από τις λαϊκιστικές εξαγγελίες “διεύρυνσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης”.
- Οι κατευθύνσεις υλοποίησης του Γ΄ ΚΠΣ πρέπει να συναρτηθούν με δεκαετείς τουλάχιστον προγραμματισμούς ανάπτυξης των ΑΕΙ και ΤΕΙ που θα καταρτισθούν σε συνεργασία με τα συλλογικά όργανα διοίκησής τους.

Κεντρικός στόχος του Συνασπισμού είναι η μείωση των μορφωτικών ανισοτήτων προς την κατεύθυνση της ισότητας των ευκαιριών στη μόρφωση.

Θα επιμείνουμε ότι είναι αναγκαία η συνολική μεταρρύθμιση, καθώς και ότι προϋπόθεση κάθε προσπάθειας είναι να αναδιαρθρωθούν οι δαπάνες για την παιδεία, με αύξηση των δημόσιων και αντίστοιχη μείωση των ιδιωτικών. Η διάρθρωση αυτή συντηρεί σε χρόνιο υποσιτισμό τη δημόσια εκπαίδευση, ενώ δημιουργεί ανισορροπία στον οικογενειακό προϋπολογισμό όσων έχουν παιδιά, ανισορροπία που δεν έχει το ανάλογό της σε άλλη χώρα.

Η συνεχής υποβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης, από το προσχολικό μέχρι το τριτοβάθμιο επίπεδο, ευνοεί και ενισχύει τις τάσεις ιδιωτικοποίησης της εκπαίδευσης που προωθείται σήμερα από τη ΝΔ αλλά και από το ΠΑΣΟΚ, ως η λύση για την ποιοτική της αναβάθμιση. Οι τάσεις αυτές έχουν επιφέρει σοβαρές συνέπειες και στους τομείς της μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής κατάρτισης, των μεταπτυχιακών σπουδών και της επιστημονικής έρευνας, και έχουν προκαλέσει αλλοιώσεις στο χαρακτήρα τους.

Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ θεωρεί ότι η δημόσια δωρεάν εκπαίδευση χρειάζεται να αναβαθμιστεί. Σημαντικοί τομείς των εκπαιδευτικών θεσμών, όπως η εκπαίδευση από απόσταση, η συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και η εκπαιδευτική έρευνα, δεν πρέπει να αφεθούν στην ιδιωτική πρωτοβουλία και τους επιχειρηματικούς κύκλους.

Ο Συνασπισμός απορρίπτει τόσο την ιδιωτικοποίηση της εκπαίδευσης όσο και τις αντιλήψεις του κρατισμού και του συγκεντρωτισμού. Στη θέση τους προτείνει ένα ευέλικτο, αποκεντρωμένο, δημοκρατικό εκπαιδευτικό σύστημα, που θα στηρίζεται στη λαϊκή συμμετοχή και στον κοινωνικό έλεγχο. Διεκδικεί τον τολμηρό θεσμικό εκσυγχρονισμό του, ώστε να σπάσουν οι νάρθηκες της κεντρικής εξουσίας, οι δυσκαμψίες της γραφειοκρατίας και οι σκοπιμότητες του πελατειακού κομματισμού.

Θεωρούμε ότι προϋπόθεση για μια δημοκρατική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση είναι ένα γνήσιο δημοκρατικό σύστημα οργάνωσης και διοίκησης στην εκπαίδευση διαφορετικό από το σημερινό, που θα στηρίζεται στις αρχές της αποκέντρωσης, της συλλογικότητας, της αξιοκρατίας, της διαφάνειας, της αντιπροσωπευτικότητας, της εκλογιμότητας και της αυτοοργάνωσης. Τα όργανα διοίκησης που θα υπάρξουν θα έχουν

ουσιαστικές αρμοδιότητες στη χάραξη, στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής, καθώς και στη συνεχή επανεξέτασή της. Στο πλαίσιο αυτό οι εκπαιδευτικοί φορείς και τα άλλα μέλη της σχολικής κοινότητας θα έχουν σημαντικό ρόλο σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, από το επίπεδο της σχολικής μονάδας μέχρι το επίπεδο του κεντρικού σχεδιασμού, υλοποίησης και ελέγχου. Ιδιαίτερα πρέπει εδώ να τονιστεί ο ρόλος των εκπαιδευτικών στην υλοποίηση οποιουδήποτε εκπαιδευτικού σχεδιασμού και, κατά συνέπεια, η εξασφάλιση των προϋποθέσεων για την ενεργοποίησή τους στην υπόθεση της παιδείας.

**ΑΝΑΛΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ
ΓΙΑ ΜΙΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ**

A. ΔΩΔΕΚΑΧΡΟΝΗ ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΚΑΙ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τα ζητήματα της προσχολικής και της γενικής εκπαίδευσης είναι ιδιαίτερα σημαντικά, γιατί σ' αυτές τις βαθμίδες της εκπαίδευσης διαμορφώνονται σε μεγάλο βαθμό στάσεις, έξεις και δεξιότητες που συνδέονται με τη μόρφωση, ενώ παράλληλα συντελείται η πρωτογενής κοινωνικοποίηση των παιδιών ως συνέχεια της κοινωνικοποίησης της οικογένειας. Από την ποιότητα του περιεχομένου των προγραμμάτων σ' αυτές τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και την αποτελεσματικότητα της παιδευτικής διαδικασίας επηρεάζονται σε μεγάλο βαθμό οι όροι για τη μετέπειτα εξέλιξη των ατόμων, την ανάπτυξη της κοινωνίας, τη μορφή των κοινωνικών σχέσεων και την ποιοτική αναβάθμιση του πολιτισμού.

Οι προτάσεις του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ για την προσχολική και τη γενική εκπαίδευση βασίζονται στην ανάλυση των ευρύτερων κοινωνικών προβλημάτων και συνδέονται αρμονικά με το συνολικό μας πρόγραμμα για μια δημοκρατική εκπαιδευτική αναγέννηση και κοινωνική ανάπτυξη.

Κάτω από αυτή την προοπτική διαπιστώνουμε ότι η εκπαίδευση που παρέχεται σήμερα στις πρώτες βαθμίδες είναι σε μεγάλο βαθμό παρωχημένη και ανεπαρκής και δεν μπορεί να ανταποκριθεί στις σύγχρονες απαιτήσεις της κοινωνίας. Επιπλέον, δε διακρίνεται η πολιτική βούληση για μια συστηματική, οργανωμένη επιστημονικά και με συμμετοχικές διαδικασίες εκπαιδευτική μεταρρύθμιση, που θα άλλαζε ριζικά την κατάσταση στην εκπαίδευση και τις προοπτικές ανάπτυξης της χώρας.

Οι προτάσεις του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ γι' αυτές τις βαθμίδες της εκπαίδευσης αποσκοπούν στη δημιουργία των προϋποθέσεων για μια τέτοια μεταρρυθμιστική προσπάθεια.

1. ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

α) Βασικός στόχος του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ είναι να καθιερωθεί η **υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση για τις ηλικίες από 4 ως 6 ετών**, ως προϋπόθεση για την παροχή ίσων ευκαιριών στη μόρφωση για όλα τα παιδιά που ζουν στην Ελλάδα. Είναι αναγκαίο να δοθεί προτεραιότητα στην ανάπτυξη και διεύρυνση του δικτύου της προσχολικής αγωγής σε όλα τα κοινωνικά στρώματα, με έμφαση στα πιο υποβαθμισμένα, ώστε η διετής προσχολική φοίτηση να είναι εφικτή για κάθε νήπιο. Η ολοήμερη ουσιαστική λειτουργία του νηπιαγωγείου πρέπει να προωθηθεί άμεσα, ώστε να εξυπηρετούνται αποτελεσματικά τόσο οι ανάγκες των παιδιών όσο και των οικογενειών τους. Για το σκοπό αυτό πρέπει να εξασφαλιστούν όλες οι αναγκαίες προϋποθέσεις, κυρίως σε υλικοτεχνική υποδομή και κατάλληλα εξειδικευμένο επαρκές προσωπικό. Παράλληλα είναι αναγκαίο να αναπτυχθεί μια αντισταθμιστική πολιτική κινήτρων και κοινωνικής υποστήριξης προς τις οικογένειες με σοβαρά προβλήματα, ώστε να αξιοποιήσουν στο μέγιστο βαθμό τα πλεονεκτήματα της προσχολικής αγωγής (νηπιαγωγεία με διευρυμένο ωράριο, ενημερωτικές επισκέψεις των κοινωνικών λειτουργών στις οικογένειες, εξασφάλιση μεταφορικών μέσων κλπ).

Είναι αυτονόητο ότι ιδιαίτερη φροντίδα πρέπει να καταβάλλεται για την παροχή κατάλληλης προσχολικής αγωγής, προσαρμοσμένης στις κάθε φορά ιδιαίτερες απαιτήσεις και ανάγκες, στα νήπια των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων (μεταναστών, τσιγγάνων, παλιννοστούντων κ.λπ.)

β) Πρέπει να αναβαθμιστεί ουσιαστικά η ποιότητα της προσχολικής αγωγής, με εκσυγχρονισμένα προγράμματα και μεθόδους και εξειδικευμένο και επιμορφωμένο προσωπικό. Ο εξοπλισμός του νηπιαγωγείου με όλα τα απαραίτητα μέσα είναι προϋπόθεση για αυτή την αναβάθμιση.

Παράλληλα, η προσχολική αγωγή πρέπει να συνδεθεί στενότερα, οργανωτικά και λειτουργικά, με το δημοτικό σχολείο, ώστε να εξασφαλίζεται η ομαλή μετάβαση από τη μια βαθμίδα στην άλλη και να αντιμετωπίζονται με συνέχεια και συνέπεια τα ιδιαίτερα προβλήματα κάθε παιδιού κατά τη μετακίνησή του στο δημοτικό σχολείο.

2. ΓΕΝΙΚΗ 12ΧΡΟΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ υποστηρίζει την ενιαία 12χρονη υποχρεωτική εκπαίδευση, -14χρονη με τα δύο χρόνια της προσχολικής-, την ενοποίηση και την ολοκληρωμένη ανάπτυξη των προγραμμάτων της υποχρεωτικής εκπαίδευσης (Δημοτικό – Γυμνάσιο-Λύκειο) και, συνεπώς, την κατάργηση των περιττών φραγμών ανάμεσα στις δύο βαθμίδες.

Βασικός στόχος του προγράμματός μας είναι η αναβάθμιση και ο εκσυγχρονισμός του μορφωτικού περιεχομένου της γενικής, υποχρεωτικής εκπαίδευσης, ώστε να επιτρέπει την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του παιδιού με βάση τις σύγχρονες ανάγκες και απαιτήσεις. Η έμφαση πρέπει να δίνεται όχι στην αποστήθιση, αλλά στην καλλιέργεια δεξιοτήτων που ενισχύουν την ικανότητα για μάθηση και ανάπτυξη μορφωτικών δραστηριοτήτων σε όλα τα παιδιά. Ταυτόχρονα πρέπει να αναβαθμιστούν και να προσαρμοστούν στις σύγχρονες απαιτήσεις και τα αναλυτικά προγράμματα, τα σχολικά βιβλία και το διδακτικό υλικό στο σύνολό τους.

Η ενιαία υποχρεωτική εκπαίδευση πρέπει να αντιμετωπίζει με προσοχή την ανάγκη του παιδιού για απόκτηση των δεξιοτήτων ανάγνωσης και γραφής. Η γλωσσική επάρκεια είναι αναγκαίο εφόδιο για κάθε πολίτη μιας σύγχρονης κοινωνίας. Για το λόγο αυτό η ελληνική γλώσσα πρέπει να καλλιεργείται συστηματικά σε όλες της τις εκφάνσεις.

Το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, που προτείνεται σχεδόν ως πανάκεια για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του προγράμματος σπουδών σε όλες τις βαθμίδες της γενικής εκπαίδευσης, με την κατεύθυνση που παίρνει και τις διαδικασίες που ακολουθούνται για την υλοποίησή του, προκαλεί δικαιολογημένες αντιρρήσεις και απορίες. Καταρχήν, η προσέγγιση της έννοιας της διαθεματικότητας γίνεται με ένα πολύ προβληματικό τρόπο. Πέρα από αυτό, οι διαδικασίες που ακολουθούνται για τη συγγραφή των νέων βιβλίων δημιουργούν σοβαρά ερωτήματα, όπως αναπτύσσουμε στη συνέχεια.

Ιδιαίτερα πρέπει να εξεταστούν προβλήματα που έχουν σχέση με την εισαγωγή νέων γνωστικών αντικειμένων στο Δημοτικό, το Γυμνάσιο και το Λύκειο. Τέτοια είναι οι ξένες γλώσσες (πρώτη για το δημοτικό και δεύτερη για το γυμνάσιο), η τεχνολογία και παραγωγή, η αγωγή υγείας, η εκπαίδευση στα ΜΜΕ («τηλεοπτικός αλφαριθμητισμός» κ.λπ.), η σύγχρονη πληροφορική κ.ο.κ. Σε αυτή την περίπτωση πρέπει να αποφεύγεται η αύξηση των διδακτικών ωρών και να επιδιώκεται κυρίως η ποιοτική αναβάθμιση του προγράμματος. Η ένταξη τέτοιων αντικειμένων (ξένη γλώσσα, πληροφορική, αγωγή υγείας) στο δημοτικό καθώς και η αναβάθμιση ήδη διδασκόμενων σ' αυτό αντικειμένων (π.χ. φυσική αγωγή, μουσική κ.λπ.) συχνά απαιτεί εξειδικευμένο προσωπικό, που πρέπει, σταδιακά και με περίσκεψη να ενταχθεί στο δημοτικό. Αναγκαία επίσης θεωρείται η σταδιακή εξειδίκευση των δασκάλων και δασκαλισσών στις μεγάλες τάξεις του δημοτικού σχολείου σε δύο βασικές κατευθύνσεις (γλωσσική- ανθρωπιστική και φυσικομαθηματική).

Η σύγχρονη τεχνολογία, η πληροφορική και η τηλεματική δεν αρκεί ούτε πρέπει να αντιμετωπιστούν απλώς ως μαθήματα. Το κυριότερο είναι να αξιοποιηθούν ως μέσα για τον εκσυγχρονισμό των μεθόδων διδασκαλίας, τον εμπλουτισμό της παιδευτικής διαδικασίας και τη δημιουργία μιας πιο ευχάριστης και ελκυστικής μαθησιακής διαδικασίας.

Η ραγδαία ενίσχυση της παρουσίας της τηλεόρασης στη ζωή της σύγχρονης οικογένειας περιορίζει σε μεγάλο βαθμό την αποκλειστικότητα της μετάδοσης πληροφοριών από τους παραδοσιακούς εκπαιδευτικούς φορείς και προσδίδει στο μέσον αυτό πολύ σημαντικό ρόλο σε ό,τι αφορά τη διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών και των νέων. Για το λόγο αυτό η τηλεόραση, ιδιαίτερα η κρατική, πρέπει να ενταχθεί στη συνολική προβληματική της αναβάθμισης της εκπαίδευσης και να αξιοποιηθεί σε ένα συμπληρωματικό μορφωτικό ρόλο που, σε αντίθεση με τη σημερινή πραγματικότητα, μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα θετικός.

Παράλληλα, είναι αναγκαίο να ενταχθούν στο σχολικό πρόγραμμα δραστηριότητες που να αποβλέπουν στην προετοιμασία της μαθήτριας και του μαθητή για μια πιο ενεργητική και κριτική στάση απέναντι στα τηλεοπτικά μηνύματα.

Σημείο αιχμής της εκπαιδευτικής μας πολιτικής είναι **η αντιμετώπιση του αναλφαριθμητισμού και της σχολικής αποτυχίας κάθε μορφής, που πλήττει κυρίως τα υποβαθμισμένα από κοινωνική και οικονομική άποψη στρώματα και τις κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες. Προτείνουμε να ξεκινήσει άμεσα μια ολοκληρωμένη πανελλαδική έρευνα, που θα καταμετρήσει τα ποσοστά σχολικής διαρροής σε όλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, καθώς και τα ποσοστά του οργανικού και λειτουργικού αναλφαριθμητισμού. Παράλληλα, πρέπει να ξεκινήσει ευρεία αντισταθμιστική κοινωνική πολιτική, που θα έχει σημεία αιχμής τις περιοχές με τα σοβαρότερα προβλήματα. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί σε ομάδες με ιδιαίτερα προβλήματα (μειονότητες, μετανάστες, παλιννοστούντες κλπ), καθώς και στις γυναίκες, που πλήττονται περισσότερο από ό,τι οι άνδρες από τον αναλφαριθμητισμό και τη σχολική «διαρροή».** Στις περιπτώσεις αυτές, όπου χρειάζεται, πρέπει να εφαρμόζονται εναλλακτικά διαφοροποιημένα εκπαιδευτικά προγράμματα.

Σοβαρό πρόβλημα συνιστούν τα ολιγοθέσια σχολεία, που λειτουργούν σε πολλές αγροτικές και υποβαθμισμένες περιοχές. Τα σχολεία αυτά παρέχουν στους μαθητές και τις μαθήτρές τους ανεπαρκή μορφωτικά εφόδια σε σύγκριση με τα άλλα σχολεία. Ο ΣΥΝ τάσσεται αποφασιστικά υπέρ της άρσης αυτής της κατάστασης με τη δημιουργία άρτιων σχολικών κέντρων σ' αυτές τις περιοχές και την εξασφάλιση της άνετης και ασφαλούς μεταφοράς των μαθητών/μαθητριών σ' αυτά. Πιστεύουμε ότι πρέπει να καταβληθεί συστηματική προσπάθεια ώστε να αρθούν τυχόν αντιρρήσεις σ' αυτή την πρακτική με τη δύναμη της πειθούς και των έμπρακτων αποδείξεων.

Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στο ολοήμερο σχολείο (διευρυμένου ωραρίου). Το ολοήμερο σχολείο που εφαρμόζει η Κυβέρνηση περιορίζεται στην επιδίωξη να εξυπηρετήσει τους εργαζόμενους γονείς. Το παιδαγωγικό μορφωτικό σκέλος του είναι απαράδεκτα υποβαθμισμένο, ενώ οι συνθήκες της υλικοτεχνικής υποδομής δεν επιτρέπουν τη σωστή εφαρμογή του. Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ επιδιώκει και αγωνίζεται για ένα πραγματικό ολοήμερο σχολείο, που θα παρέχει στους μαθητές/μαθήτριες ένα περιβάλλον που θα ευνοεί τη μόρφωση, πλούσιο σε πολιτιστικές και αθλητικές δραστηριότητες, και θα εξυπηρετεί ουσιαστικά τους εργαζόμενους γονείς (βλ. παρακάτω τις προτάσεις του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ). Ο θεσμός αυτός πρέπει να διευρυνθεί γρήγορα και να οργανωθεί σε παιδαγωγικές βάσεις, ώστε να συμβάλει ουσιαστικά στην ολόπλευρη καλλιέργεια των μαθητών/μαθητριών σε αρμονία με το κύριο σχολικό πρόγραμμα.

Τα προβλήματα στην υλικοτεχνική υποδομή και τον επαρκή, σύγχρονο εξοπλισμό των σχολικών μονάδων παραμένουν οξύτατα. Σε ίση μοίρα με την ανέγερση επαρκών κτιρίων πρέπει να τεθεί και η ποιότητα των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού των σχολείων, που στη συντριπτική τους πλειονότητα βρίσκονται σε προφανή αναντιστοιχία με τις απαιτήσεις των παιδιών, όπως διαμορφώνονται με βάση το σύγχρονο τρόπο ζωής και τις σημερινές ανάγκες. Στο ίδιο πλαίσιο πρέπει να αντιμετωπιστεί και το πρόβλημα των λειτουργικών δαπανών των σχολείων, γεγονός που θα επιτρέψει να οργανωθούν συστηματικά τα εργαστήρια των σχολείων, οι δημιουργικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, οι βιβλιοθήκες, τα εργαστήρια, οι αθλητικές εκδηλώσεις κ.ο.κ.

Σημαντικό στοιχείο της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης είναι η αποκέντρωση και αποσυγκέντρωση των εκπαιδευτικών - παιδαγωγικών διαδικασιών, που θα συμβαδίζει με μια πορεία παράλληλης αναβάθμισης των φορέων που θα αναλαμβάνουν οργανωτικές και διοικητικές ευθύνες σε επίπεδο περιφέρειας, νομού, δήμου και σχολείου. Έτσι πολλά από τα ζητήματα αυτής της βαθμίδας της εκπαίδευσης, όπως ζητήματα σχετικά με την αξιολόγηση των μαθητών/μαθητριών, την προσαρμογή των προγραμμάτων σπουδών στις τοπικές ιδιαιτερότητες, τη μορφή και το είδος των απαιτήσεων από το μαθητή και τη μαθήτρια κ.ο.κ., θα μπορούν να καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό είτε σε επίπεδο περιφέρειας είτε σε επίπεδο σχολείου. Οι συγκεκριμένες θέσεις μας γι' αυτό το θέμα περιλαμβάνονται σε επόμενο κεφάλαιο (Σχεδιασμός, διοίκηση, εποπτεία της εκπαίδευσης. Αποκέντρωση). Πάντως, πρέπει να επισημάνουμε ότι σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει τέτοιες θεσμικές αλλαγές να οδηγούν σε υποβάθμιση των παρεχόμενων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, σε αύξηση της φορολογίας των πολιτών σε τοπικό επίπεδο και σε υποβάθμιση της εργασιακής - μισθολογικής κατάστασης όσων απασχολούνται στα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Τέλος, με ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να εξεταστούν τα προβλήματα που έχουν σχέση με το προσωπικό των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Καταρχήν πρέπει να αντιμετωπιστούν το πρόβλημα της ανεργίας/ αδιοριστίας και το πρόβλημα του έγκαιρου διορισμού και τοποθέτησης επαρκούς προσωπικού, ώστε με την έναρξη των μαθημάτων να μην υπάρχουν κενά.

Απαιτείται ακόμα η λήψη μέτρων για την ποιοτική αναβάθμιση του εκπαιδευτικού προσωπικού με κατάλληλο και γενικευμένο σύστημα επιμόρφωσης όλων των εκπαιδευτικών. Ο Συνασπισμός είναι αντίθετος με κάθε νοοτροπία ή αντίληψη που συμβιβάζεται με την παροχή υποβαθμισμένης εκπαίδευσης στους μαθητές λόγω των αρνητικών αντικειμενικών συνθηκών.

3. ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Στη νέα πραγματικότητα, την τόσο σύνθετη και περίπλοκη, στην αναδυόμενη κοινωνία της γνώσης, το Δημοτικό σχολείο εξακολουθεί να παραμένει αναχρονιστικών παιδαγωγικών αντιλήψεων και πρακτικών, αδύναμο να απαντήσει στις σύγχρονες κοινωνικές οικονομικές και τεχνολογικές προκλήσεις της εποχής. Συνοψίζουμε την κατάσταση που επικρατεί στα εξής σημεία:

- Οι παρεμβάσεις στο δημοτικό σχολείο γίνονται συνήθως όχι έπειτα από μελέτη της υπάρχουσας κατάστασης και ιεράρχηση των αναγκαίων μέτρων που είναι απαραίτητα να ληφθούν για μια συνολική αναβάθμιση της εκπαίδευσης αλλά υπό την πίεση της απορροφητικότητας κονδυλίων από τα ΚΠΣ.
- Η ανανέωση των προγραμμάτων σπουδών, των αναλυτικών προγραμμάτων και των βιβλίων είναι περιορισμένη. Στις ελάχιστες περιπτώσεις που γίνεται φαίνεται πως έγινε χωρίς εμπεριστατωμένη μελέτη των αναγκών και των προτεραιοτήτων αλλά και χωρίς την ανάλογη προετοιμασία.
- Η πολυθρύλητη καθιέρωση του Διαθεματικού Πλαισίου Προγράμματος Σπουδών και η ταυτόχρονη δέσμευση για αντικατάσταση του συνόλου των διδασκομένων εγχειριδίων σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης σε ελάχιστο διάστημα συνιστούν μείζονος σημασίας προβλήματα. Πέρα από το ζήτημα της αδιαφάνειας των διαδικασιών με τις οποίες εκπονήθηκαν τα προγράμματα σπουδών, η εκπαιδευτική κοινότητα εγείρει δικαιολογημένες επιφυλάξεις και ενστάσεις για το γεγονός ότι συλλήβδην τα χρησιμοποιούμενα διδακτικά εγχειρίδια, που μόλις πρόσφατα εγκρίθηκαν και ακριβοπληρώθηκαν από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπ. Παιδείας, κρίνονται σήμερα ακατάλληλα και αποσύρονται. Η δαπάνη είναι τεράστια και οι απορίες απόλυτα δικαιολογημένες. Αλλά και οι επιφυλάξεις για το κατά πόσον τηρήθηκαν οι σωστές διαδικασίες ανάθεσης των νέων βιβλίων ή κατά πόσο είναι έτοιμο το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο να αναλάβει τέτοιο φόρτο εργασίας χωρίς να αποφύγει τον κίνδυνο προκύψουν πρόχειρα και κακογραμμένα σχολικά βιβλία.

Ένα σημείο που θα έπρεπε να επισημάνει κανείς αφορά τον αυταρχικό τρόπο με τον οποίο σχεδιάζονται και υλοποιούνται και αυτές οι αλλαγές. Δημιουργεί, μάλιστα, αρνητικούς συνειρμούς το γεγονός ότι, ενώ από τη μία πλευρά οι διαθεματικές και διεπιστημονικές προσεγγίσεις απαιτούν και βασίζονται στη συνεργασία όλων των εμπλεκόμενων πλευρών, από τους μαθητές και μαθήτριες μέχρι και το Υπουργείο Παιδείας, η Κυβέρνηση αναιρεί εξ αρχής αυτή τη φιλοσοφία αγνοώντας το διάλογο και τη συνεργασία με τους κατ' εξοχήν αρμόδιους, τους εκπαιδευτικούς.

Υπάρχουν, όμως, και άλλες αντιφάσεις και αδυναμίες στο σχεδιασμό και την υλοποίησή του, που θέτουν σε αμφισβήτηση την αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητά του. Συγκεκριμένα:

1. Οι διαθεματικές/διεπιστημονικές προσεγγίσεις δεν συμβαδίζουν με ενιαία αναλυτικά προγράμματα που διαμορφώνονται συγκεντρωτικά από το Υπ. Παιδείας. Στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα παρατηρείται το φαινόμενο το μεγαλύτερο μέρος του προγράμματος να

προσδιορίζεται κεντρικά και να αφήνεται ένα μικρό μέρος για διεπιστημονικές/διαθεματικές προσεγγίσεις.

2. Για την επιτυχή εφαρμογή αυτών των σχεδιασμών απαιτείται πλούσια σχολική και εξωσχολική δράση και αυτό με τη σειρά του προϋποθέτει εργαστήρια, επαφή με την ύπαιθρο και την τοπική κοινωνία κ.ο.κ. Αυτές οι προϋποθέσεις όμως δεν ισχύουν στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα.
 3. Κάθε καινοτομική παρέμβαση, με τα όποια προβλήματα στο σχεδιασμό και την εφαρμογή της, πρέπει να βασίζεται σε κατάλληλα προετοιμασμένους και εξειδικευμένους εκπαιδευτικούς. Όμως εδώ παρατηρείται το περίεργο φαινόμενο όχι μόνο σε ό,τι αφορά τη διαθεματική προσέγγιση ή την ευέλικτη ζώνη αλλά και ευρύτερα να έχει καταργηθεί ουσιαστικά η επιμορφωτική διαδικασία για τους εκπαιδευτικούς. Τα βραχύχρονα και ανοργάνωτα σεμινάρια επί παντός του επιστητού που προσφέρονται κατά κανόνα στο πλαίσιο ποικίλων επιχορηγούμενων προγραμμάτων δεν μπορούν να καλύψουν αυτό το σοβαρό κενό.
 4. Τέλος, θα θέλαμε να εκφράσουμε τις αντιρρήσεις μας για μια διαθεματική προσέγγιση που θα κατευθύνεται αποκλειστικά από τις απαιτήσεις της σύγχρονης αγοράς, με στόχο να της εξασφαλίσει εργαζομένους που θα έχουν ικανότητες να συσχετίζουν επιμέρους τεχνικές γνώσεις ή ακόμη και γνώσεις από το χώρο των κοινωνικών επιστημών, με μοναδικό στόχο τη βελτίωση της παραγωγής και της παραγωγικότητας. Για μας η διαθεματικότητα, όπως και συνολικά η παιδεία του σύγχρονου ανθρώπου, πρέπει να βασίζεται στην ολόπλευρη καλλιέργεια της προσωπικότητάς του και κυρίως, να στηρίζεται σε ανθρωπιστικές αξίες και ιδανικά, στην ισότητα, την κοινωνική δικαιοσύνη, στη δημοκρατία, στην ειρήνη και τη συνεργασία των λαών. Μια παιδεία στην υπηρεσία του ανθρώπου και της ανθρωπότητας.
- Καινοτομικά προγράμματα μικρής ή μεγάλης κλίμακας εκπονούνται και δοκιμάζονται με εξαιρετική προχειρότητα με αποτέλεσμα να καθίσταται αδύναμη η εξαγωγή σωστών συμπερασμάτων. Παραδείγματα προχειρότητας αποτελούν τόσο το ολοήμερο σχολείο όσο και το πρόγραμμα ευέλικτης ζώνης που εφαρμόστηκε δοκιμαστικά το 2001-2002 στην υποχρεωτική εκπαίδευση. Η εφαρμογή του προγράμματος ξεκίνησε τον Οκτώβρη χωρίς να έχουν καλυφθεί στοιχειώδεις προϋποθέσεις για την επιτυχή έκβαση του προγράμματος, ενώ η πρώτη επιμορφωτική συνάντηση των εκπαιδευτικών του προγράμματος έγινε το Φλεβάρη του 2002.
 - Ο εμπλουτισμός του προγράμματος με νέα αντικείμενα, όπως η διδασκαλία ξένων γλωσσών, δεν είχε αποτέλεσμα, αφού δεν έτυχαν καμιάς ουσιαστικής στήριξης. Έτσι η ξενόγλωσση εκπαίδευση εξακολουθεί να παρέχεται στα φροντιστήρια και έξω από το σχολείο.
 - Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών -κυρίως με τη μορφή της μακράς διάρκειας- αποτελεί ζητούμενο τα τελευταία χρόνια, αν και είναι βασικό αίτημα της εκπαιδευτικής κοινότητας.
 - Οι αλλαγές που προωθούνται δεν σχεδιάζονται μαζί με τους εκπαιδευτικούς ούτε στηρίζονται σ' αυτούς, αλλά αντίθετα, τους επιβάλλονται από τα πάνω.

- Η εισαγωγή και η κατάλληλη αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση δεν ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις. Αυτό σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στην προσπάθεια να διατηρηθούν ισορροπίες ανάμεσα σε συγκρουόμενα συμφέροντα σ' αυτόν τον τομέα. Το πρόγραμμα «Κοινωνία της Πληροφορίας», σε ό,τι αφορά την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνίας, ουσιαστικά καρκινοβατεί.
 - Ο αναλφαβητισμός δεν αντιμετωπίζεται αφού οι αποτελεσματικές μορφές ενισχυτικής διδασκαλίας στην υποχρεωτική εκπαίδευση απουσιάζουν. Τα μέτρα για την ουσιαστική ενίσχυση της διαπολιτισμικής και αντιρατσιστικής εκπαίδευσης είναι ελάχιστα και ανεπαρκή και ο αριθμός των μαθητών κατά τμήμα των δε μειώνεται, όπως επιβάλλει και η αλλαγή σύνθεσης των τμημάτων.
 - Η αδυναμία του σχολείου να προσφέρει διεξόδους και προγράμματα πέραν του βασικού προγράμματος και η εισαγωγή νέων θεσμών προσθέτουν στους γονείς νέες οικονομικές επιβαρύνσεις και δημιουργούν νέες ανισότητες. Σύλλογοι γονέων αναλαμβάνουν δραστηριότητες το απόγευμα, την πληρωμή τραπεζοκόμων στα ολοήμερα νηπιαγωγεία, τον εξοπλισμό των σχολείων κ.ο.κ.
- Αν σ' όλα αυτά προσθέσει κανείς τα μόνιμα προβλήματα της υποχρηματοδότησης και της σχολικής στέγης διαφαίνεται η ανάγκη της προώθησης και εφαρμογής μιας ουσιαστικής μεταρρύθμισης αλλά και η αδυναμία διεξόδου όσο ακολουθούνται τέτοιες πολιτικές.

ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Ο νόμος 2525/97 εισήγαγε στην υποχρεωτική εκπαίδευση το θεσμό του ολοήμερου σχολείου, ίσως το μόνο γενικά αποδεκτό κομμάτι του νόμου, και η κυβέρνηση προχώρησε στην πιλοτική λειτουργία 28 σχολείων αυτού του τύπου. Η προχειρότητα που διακρίνει επί σειρά ετών το ΥΠΕΠΘ στην αντιμετώπιση των θεμάτων της παιδείας επαναλήφθηκε για άλλη μια φορά με την εισαγωγή και την πειραματική εφαρμογή του νέου θεσμού. Ο προγραμματισμός, η στοχοθεσία, η εκτίμηση της παρούσας κατάστασης και οι αναγκαίες ριζοσπαστικές παρεμβάσεις θυσιάστηκαν στο βωμό της απορροφητικότητας κονδυλίων από το ΚΠΣ.

Έτσι, επί τρία έτη η κυβέρνηση προσπάθησε να εφαρμόσει το θεσμό σε 28 σχολεία ολοήμερης λειτουργίας. Από αυτά ελάχιστα κατάφεραν να λειτουργήσουν στοιχειωδώς στο πλαίσιο του νέου θεσμού. Αλλά και η διεύρυνση και μεταλλαγή του θεσμού του ολοήμερου σχολείου, που ακολούθησε, έδειξε την αδυναμία αντιμετώπισης των σχετικών προβλημάτων.

Η έλλειψη της κτιριακής υποδομής και της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών, η λειτουργία του σχολείου χωρίς καμιά ουσιαστική παρέμβαση στο βασικό πρόγραμμα, η έλλειψη του απαραίτητου προσωπικού, η μη δέσμευση για κατοχύρωση των κεκτημένων εργασιακών δικαιωμάτων των εκπαιδευτικών έβαλαν το θεσμό σε αμφισβήτηση. Η αδυναμία του σχολείου να καλύψει στο πλαίσιο του διευρυμένου ωραρίου με αποτελεσματικό τρόπο βασικές ανάγκες των

μαθητών όπως η εκμάθηση ξένων γλωσσών και άλλες δραστηριότητες ενταγμένες στο φάσμα των ενδιαφερόντων των μαθητών δημιούργησαν και στους μαθητές ένα ακόμα πιο υπερφορτωμένο γνωσιοκεντρικό ημερήσιο πρόγραμμα.

Αποτέλεσμα όλων αυτών ήταν η έλλειψη εμπιστοσύνης στο νέο θεσμό από εκπαιδευτικούς και γονείς που εκδηλώθηκε όταν εξαγγέλθηκε η διεύρυνση του θεσμού. Στις περισσότερες περιπτώσεις υπήρξαν αντιδράσεις είτε από τους συλλόγους γονέων είτε από τους συλλόγους διδασκόντων. Ακόμα και εκεί που είχαμε θετική στάση, οι φορείς της εκπαιδευτικής κοινότητας απαίτησαν προϋποθέσεις για τη λειτουργία της σχολικής μονάδας που το ΥΠΕΠΘ δεν κατάφερε να ικανοποιήσει ούτε στα σχολεία πειραματικής εφαρμογής.

Το ΥΠΕΠΘ για άλλη μια φορά χωρίς να εκτιμήσει την μέχρι τώρα λειτουργία του θεσμού και να βελτιώσει τα αρνητικά σημεία που αναδείχθηκαν από την πιλοτική εφαρμογή εξήγγειλε τη λειτουργία άλλων 300 ολοήμερων σχολείων από το σχολικό έτος 2002-03. Με ιδιαίτερη οξύτητα εμφανίζονται τα προβλήματα της κτιριακής υποδομής. Από την άλλη πλευρά, ο ΟΣΚ συνεχίζει να κτίζει καινούρια σχολεία χωρίς να αλλάζει τις προδιαγραφές ώστε να μπορέσουν να λειτουργήσουν ως ολόημερα.

Είναι προφανές πως με αυτά τα δεδομένα ο θεσμός κινδυνεύει να μην εκπληρώσει τις αναμενόμενες προσδοκίες, να αποτύχει και να δυσφημιστεί, παρά την αρχική γενική αποδοχή του.

Η ανάγκη για ένα σχολείο νέου τύπου

Η εκπαιδευτική κοινότητα χρειάζεται και απαιτεί ένα σχολείο που θα έχει τη δυνατότητα:

- να βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν ολόπλευρα την προσωπικότητά τους και να τους προετοιμάσει με τις καλύτερες δυνατές προϋποθέσεις για δημιουργική, κριτική και υπεύθυνη συμμετοχή στην κοινωνία και την παραγωγή
- να καλλιεργήσει την κριτική και δημιουργική σκέψη των παιδιών, να τα μάθει *πώς να μαθαίνουν*.
- να αναπτύξει σωστά τη διεπιστημονική / διαθεματική προσέγγιση της γνώσης
- να συμβάλλει στη διαμόρφωση δραστήριων δημοκρατικών πολιτών με φιλειρηνική και αντιρατσιστική συνείδηση που αποδέχονται τους άλλους και δείχνουν σεβασμό σε κάθε πολιτισμό
- να απαλλάξει τους μαθητές από ένα υπερφορτωμένο και γνωσιοκεντρικό ημερήσιο πρόγραμμα, αφού πέρα από τη μελέτη που μεταφέρεται στο σπίτι αρκετός χρόνος καταναλώνεται σε φροντιστήρια και εξωσχολικές δραστηριότητες
- να προσφέρει ίσες ευκαιρίες μάθησης σε όλους τους μαθητές
- να καταπολεμήσει τον αναλφαβητισμό και να προσφέρει την απαραίτητη στήριξη στους αδύνατους μαθητές

- να παρέμβει στην διαμόρφωση του προγράμματος κατά σχολική μονάδα ανάλογα με τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής
- να απαλλάξει τους γονείς από το άγχος της μελέτης και την αναζήτηση δραστηριοτήτων και γνώσεων από την αγορά και να διαμορφώσει άλλης ποιότητας σχέσεις στην οικογένεια
- να διαμορφώσει πολίτες που θα αντιστέκονται στην προσπάθεια του νεοφιλελευθερισμού για καταστροφή των συλλογικών θεσμών (οικογένεια, συνδικάτα, κινήματα, πολιτισμός), και την αποδυνάμωση της κριτικής λειτουργίας
- να διαμορφώσει κριτικούς αποδέκτες των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης
- να διαπλάσει πολίτες που θα σέβονται και θα προστατεύουν το περιβάλλον
- να αντιμετωπίσει δημιουργικά τις ανάγκες φύλαξης και διαπαιδαγώγησης των παιδιών των εργαζόμενων γονέων και των μονογονεϊκών οικογενειών

Το σημερινό σχολείο, με την πολιτική που εφαρμόζεται, δεν είναι σε θέση να εξασφαλίσει καμιά από αυτές τις προϋποθέσεις.

Για τον ΣΥΝ:

Το ολοήμερο σχολείο αποτελεί toλμηρή, ριζοσπαστική καινοτομία και απαίτηση των καιρών, που πρέπει να προωθηθεί άμεσα και σωστά. Είναι ο νέος τύπος σχολείου που μπορεί να παρέμβει στη σχολική λειτουργία και να δώσει σύγχρονες απαντήσεις στις μορφωτικές και κοινωνικές απαιτήσεις στις εξαιρετικά δυσμενείς κοινωνικές, πολιτιστικές και παιδαγωγικές συνθήκες. Ενταγμένο στο πλαίσιο της συνολικής δημοκρατικής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που προτείνουμε θα γενικευτεί ως θεσμός και θα παρέχει νέα, σύγχρονα προγράμματα, που θα επιδιώκουν την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού και θα απαντούν και στις τοπικές συνθήκες και ιδιαιτερότητες.

Για το ΣΥΝ η επιτυχία του θεσμού απαιτεί την ικανοποίηση βασικών προϋποθέσεων, όπως:

- Επίλυση του κτιριακού προβλήματος ώστε κάθε σχολείο να λειτουργεί σε δικό του κτίριο, κατάλληλο να λειτουργεί ως ολοήμερο.
- Σωστός προγραμματισμός και συνεχής ανατροφοδότηση μέσα από τις εμπειρίες λειτουργίας του θεσμού.
- Πλήρης εξοπλισμός των σχολείων που ήδη λειτουργούν ή θα λειτουργήσουν ως ολοήμερα με τα αναγκαία μέσα ώστε να λειτουργήσουν πραγματικά ως ολοήμερα.
- Ανανέωση των προγραμμάτων τους και εμπλουτισμός με ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, ώστε να παίζουν ουσιαστικό μορφωτικό ρόλο και να είναι ελκυστικά για τα παιδιά δίνοντάς τους τις ευκαιρίες να αναπτύξουν όλες τις δεξιότητες και τα ενδιαφέροντά τους.

- Εκπόνηση μαθησιακού υλικού προσαρμοσμένου στις απαιτήσεις του ολοήμερου σχολείου.
- Επαρκής επιμόρφωση του προσωπικού τους.
- Στελέχωση των υπηρεσιών τους με κατάλληλο προσωπικό και μέσα, ώστε να προστατεύεται ουσιαστικά η σωματική και ψυχική υγεία όλων των παιδιών.
- Αναβάθμιση της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών, των νέων τεχνολογιών κ.λπ. στο δημόσιο σχολείο, ώστε να μη χρειάζεται η φοίτηση στα φροντιστήρια.
- Εφαρμογή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας με αποτελεσματικά μέσα και έμπειρο προσωπικό, ώστε να μειωθεί ο λειτουργικός αναλφαριθμητισμός και η σχολική αποτυχία.
- Εμπειριστατωμένη έρευνα των πραγματικών τοπικών δεδομένων σχετικά με: α) την κοινωνική διαστρωμάτωση των περιοχών, β) την ανάγκη για αντισταθμιστική εκπαιδευτική πολιτική στις περιοχές αυτές, γ) τις προθέσεις των εργαζόμενων γονέων των μαθητών, δ) τον αριθμό αυτών των μαθητών.
- Λειτουργία των σχολικών μονάδων και τις απογευματινές - βραδινές ώρες, τα σαββατοκύριακα, τις γιορτές και τα καλοκαίρια ως κέντρων ψυχαγωγίας και επικοινωνίας, πολιτιστικών και διαπολιτισμικών δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων.

Παράλληλα, πρέπει να διερευνηθεί συστηματικά ως ποιο βαθμό το ολοήμερο σχολείο, όπως εφαρμόζεται, συντηρεί την αποστέρηση της απόλαυσης δικαιωμάτων σε ελεύθερο χρόνο και στερεί την επαφή των γονιών με τα παιδιά τους.

4. ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ

Η βαθμίδα του λυκείου:

- ασκεί αποφασιστικό ρόλο στη διαμόρφωση του ιδεολογικού προσανατολισμού και του συστήματος αξιών των νέων,
- αποτελεί το πεδίο στο οποίο πραγματοποιείται σε μεγάλο βαθμό η επιλεκτική λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος.
- παίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του επαγγελματικού προσανατολισμού των νέων, και
- Προετοιμάζει ως ένα βαθμό το ανθρώπινο δυναμικό για να ενταχθεί στην κοινωνία.

Για τους λόγους αυτούς τα ζητήματα σχετικά με τη λυκειακή βαθμίδα αποκτούν ιδιαίτερη σημασία για τη σύγχρονη αριστερά και αποτελούν αντικείμενο σκληρών αντιπαράθεσεων στο κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο.

Ανάμεσα στα βασικά προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα η ελληνική λυκειακή βαθμίδα επισημαίνουμε τα εξής:

- * Ένα μεγάλο ποσοστό μαθητών-μαθητριών κάθε "γενιάς", δεν τελειώνουν το λύκειο τα τελευταία χρόνια. Το φαινόμενο "διαρροής" του μαθητικού δυναμικού στο λύκειο αφορά κυρίως τα υποβαθμισμένα κοινωνικά στρώματα, αλλά δεν φαίνεται ότι η προβληματική του έχει απασχολήσει την κυβέρνηση.
- * Το δίκτυο της τεχνικής - επαγγελματικής εκπαίδευσης είναι υποβαθμισμένο και σε μεγάλο βαθμό αναξιόπιστο, γι' αυτό και κατά κανόνα αποτελεί λύση ανάγκης για τους νέους και τις νέες. Η οργάνωση του Εθνικού Συστήματος Επαγγελματικής Εκπαίδευσης - Κατάρτισης και των ΙΕΚ, με τον τρόπο που έγινε και λειτουργεί, δημιούργησε και άλλα προβλήματα και διέυρυνε το χάσμα ανάμεσα στη γενική και την τεχνική επαγγελματική εκπαίδευση. Χρειάζεται ριζική αναδιάρθρωση της δομής του και ένταξη στο σύστημα της γενικής εκπαίδευσης.
- * Το περιεχόμενο σπουδών του νέου Ενιαίου Λυκείου εξακολουθεί να είναι μακριά από τις σύγχρονες ανάγκες και προβληματισμούς. Παραμένει εγκλωβισμένο ανάμεσα στις παραδοσιακές αντιλήψεις για τη γνώση (έμφαση στις ελληνοχριστιανικές παραδόσεις, την αρχαιογνωσία κ.λπ.) και σε ένα τεχνοκρατικό εκσυγχρονισμό, που σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να εξασφαλίσει την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των νέων του σήμερα. Οι βίαιες λογοκριτικές παρεμβάσεις στα βιβλία της Ιστορίας του Λυκείου, η υποβάθμιση των κοινωνικών και ανθρωπιστικών σπουδών και η ενίσχυση των «εργαλειακών» γνώσεων (ξένες γλώσσες, πληροφορικής κ.λ.π.) δείχνουν την κατεύθυνση προς την οποία κινείται ο κυβερνητικός σχεδιασμός. Τομείς σημαντικοί για την ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών / μαθητριών, όπως είναι οι κοινωνικές – ανθρωπιστικές επιστήμες, η αισθητική καλλιέργεια, η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η αγωγή υγείας, η προετοιμασία συνολικά του σύγχρονου ενεργού πολίτη δεν έχουν τη θέση που τους αρμόζει σε ένα Ενιαίο Λύκειο. Ένα Ενιαίο Λύκειο όπως αυτό που εφαρμόζει η κυβέρνηση δεν μπορεί, επιπλέον, να αναδείξει τις κλίσεις και τις ιδιαιτερότητες κάθε μαθητή και μαθήτριας και να συμβάλει στη συνολική τους πρόοδο και την ευδοκίμησή τους σε συγκεκριμένους τομείς. Επιπλέον, η τρίτη κατεύθυνση του Ενιαίου Λυκείου, η τεχνολογική, είναι σε σημαντικό βαθμό υποβαθμισμένη.

Γενικότερα, η απουσία επαρκών εγκαταστάσεων και εργαστηριακού εξοπλισμού στα νέα «Ενιαία Λύκεια» ακυρώνει τον ενιαίο χαρακτήρα τους, που βασίζεται στο συνδυασμό της θεωρίας με την πράξη και στην ενεργό, μέσω της πράξης μάθηση.

Λύκειο για μόρφωση και όχι κέντρο επιλογής

Όταν πριν λίγα χρόνια ξεκίνησε η «εκπαιδευτική μεταρρύθμιση», η ηγεσία του Υπ. Παιδείας ισχυριζόταν:

«Οι απόφοιτοι του Ένιαίου Λυκείου από το καλοκαίρι του 2000 δεν θα δίνουν Γενικές Εξετάσεις. Καθιερώνεται, επομένως, η ΑΝΟΙΚΤΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ».

Σήμερα κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι υπήρχε απόλυτο δίκαιο στις εκτιμήσεις και τις προβλέψεις μας που έγιναν τότε. Η πραγματικότητα επιβεβαίωσε ότι επαληθεύτηκαν όλα, εκτός από την ακριβή πρόβλεψη του αριθμού των αποφοίτων του Λυκείου. **Δυστυχώς, ο αριθμός των 80.000, που είχε προβλεφθεί, αποδείχτηκε αισιόδοξος. Τρία χρόνια μετά την έναρξη της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης, έπαιρναν απολυτήριο Ενιαίου Λυκείου 74.000 περίπου μαθητές.**

Το Υπ. Παιδείας υποσχόταν σε όσους δε θα φοιτούσαν στο Λύκειο μια «αξιόπιστη» εναλλακτική επιλογή: Τα Τεχνολογικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ).

Ωστόσο, εφαρμόστηκε μια αλλοπρόσαλλη πολιτική στα ΤΕΕ, τα οποία υποτίθεται ότι θα αναβάθμιζαν την παρεχόμενη Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, με αποτέλεσμα να μην έχουν εξασφαλιστεί ακόμη και οι πιο στοιχειώδεις λειτουργίες τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα τελευταία χρόνια τα ΤΕΕ «λειτούργησαν» χωρίς διδακτικά βιβλία –ακόμη και σήμερα έχουν συγγραφεί μόνο ένα μέρος των απαιτούμενων βιβλίων-, χωρίς το αναγκαίο προσωπικό –όλα τα χρόνια σημειώθηκαν ελλείψεις εκπαιδευτικών-, χωρίς επαρκείς πόρους και χωρίς την αναγκαία υποδομή σε εργαστήρια και εξοπλισμό.

Στο ίδιο διάστημα εκδίδονταν συνεχώς νέες εγκύκλιοι, καθεμιά από τις οποίες αναιρούσε την προηγούμενη, με αποτέλεσμα να εντείνεται η σύγχυση και η αβεβαιότητα για μαθητές και εκπαιδευτικούς. Οκτώ διαφορετικές Υπουργικές Αποφάσεις μόνο την τελευταία τριετία μετέβαλαν διαδοχικά το καθεστώς των ειδικοτήτων στα ΤΕΕ. Κάθε χρονιά με υπουργικές αποφάσεις αλλάζουν τα ωρολόγια και τα αναλυτικά προγράμματα.

Η αύξηση κατά 30% περίπου των μαθητών που υποχρεώθηκαν να επιλέξουν τα ΤΕΕ φοιτώντας στην Α΄ τάξη τους τη σχολική χρονιά 2000 -01 σε σύγκριση με αυτούς που φοίτησαν στην Α΄ τάξη των ΤΕΛ τη σχολική χρονιά 1997-98 κατέδειξε ότι το εξοντωτικό εξεταστικό σύστημα των πανελλαδικών εξετάσεων στη Β΄ και στη Γ΄ Λυκείου λειτούργησε αποθαρρυντικά για ένα μεγάλο μέρος των μαθητών, που προέρχονται κυρίως από τα χαμηλότερα οικονομικο-κοινωνικά στρώματα και τις αγροτικές περιοχές, και τα έστρεψε βίαια προς τα ΤΕΕ.

Αν παρακολουθήσουμε τη μεταβολή του μαθητικού πληθυσμού στα δημόσια Ενιαία Λύκεια και στα δημόσια ΤΕΕ την τριετία 1999-2001 θα διαπιστώσουμε ότι η σχέση ανάμεσα στο συνολικό μαθητικό πληθυσμό των δημοσίων λυκείων από τη μια και των ΤΕΕ από την άλλη άλλαξε ραγδαία μετά την εφαρμογή της «μεταρρύθμισης» υπέρ των ΤΕΕ. Συγκεκριμένα, ενώ τη

σχολική χρονιά 1998-99 το ποσοστό των μαθητών στα Ενιαία Λύκεια ήταν 74,5 % και στα ΤΕΕ 25,5 %, τη σχολική χρονιά 2000-01 το ποσοστό των μαθητών των ΤΕΕ ανέβηκε στο 35,4% και αυτό των Ενιαίων Λυκείων έπεσε στο 64,6 %. Είναι σαφές ότι και μέσα στην τριετία 1998-2001 εφαρμογής της «μεταρρύθμισης» συνεχίστηκε η βίαιη στροφή μαθητών προς τα ΤΕΕ.

Το γεγονός ότι στα ΤΕΕ στράφηκαν παιδιά που προέρχονται από χαμηλότερα κοινωνικά – οικονομικά στρώματα επιβεβαιώνεται από τα ποσοστά μαθητών Ενιαίου Λυκείου και ΤΕΕ στους διάφορους νομούς. Έτσι ενώ τη σχολική χρονιά 2000-01 το ποσοστό των μαθητών των ΤΕΕ σε πανελλαδική κλίμακα ήταν 35,4 %, στην Αθήνα αυτό το ποσοστό περιοριζόταν στο 30,7 %. Όμως στους απομακρυσμένους, ακριτικούς και νησιωτικούς νομούς της χώρας τα ποσοστά μαθητών των ΤΕΕ ήταν πολύ υψηλότερα από ότι στην Αθήνα. Συγκεκριμένα: στη Θεσπρωτία 43,4 %, στο Κιλκίς 47,2 %, στις Κυκλάδες 44,8 %, στο Λασιθί 44,9 %, στη Λέσβο 40,2 %, στην Πέλλα 48,1 % και στις Σέρρες 43,7 %.

Σημειώνουμε ότι στις παραπάνω περιοχές το ποσοστό μαθητών που φοιτούν στα ΤΕΕ θα ήταν ακόμη υψηλότερο εάν λειτουργούσαν περισσότερα ΤΕΕ, ώστε να έχουν πρόσβαση όλοι οι ενδιαφερόμενοι μαθητές.

Τα αποτελέσματα στη Β΄ και στη Γ΄ Λυκείου των πανελλαδικού χαρακτήρα εξετάσεων, που επιβλήθηκαν στην εκπαιδευτική κοινότητα «διά πυρός και σιδήρου», ανακυκλώνουν διαρκώς τις αρνητικές συνέπειες της εφαρμογής της λεγόμενης «εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης» σε βάρος των μαθητών, των εκπαιδευτικών των γονέων, του ίδιου του μορφωτικού ρόλου του σχολείου. Αποδεικνύουν όμως παράλληλα ότι οι υποτιθέμενες βελτιωτικές κινήσεις του Υπ. Παιδείας, κάτω από την πίεση των κινητοποιήσεων, δεν άλλαξαν την εξοντωτική πραγματικότητα ενός εξεταστικού συστήματος που ουσιαστικά ταυτίζει τη διαδικασία προαγωγής και απόλυσης των μαθητών στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση με την εντελώς διαφορετικών απαιτήσεων διαδικασία πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Λίγα χρόνια μετά την εφαρμογή της «μεταρρύθμισης» αποτυπώθηκε με σαφήνεια στα αποτελέσματά της ο στόχος της αποπομπής ενός σημαντικού τμήματος μαθητών από το Λύκειο. Έτσι, το 2001 αποφοίτησαν συνολικά από τα λύκεια (δημόσια και ιδιωτικά) μόνο 74.000 μαθητές, ενώ πριν δύο χρόνια (το 1999) 117.000. Συνεπώς, παρατηρήθηκε μείωση των μαθητών κατά 43.000 περίπου (ποσοστό 37%). Επιπλέον, τα υψηλά ποσοστά «αποτυχίας» στη Β΄ Λυκείου (ποσοστό αποτυχίας 8 %), σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, επιβεβαίωσαν ότι ο ρόλος των πανελλαδικών εξετάσεων της Β΄ Λυκείου ήταν αποκλειστικά η παρεμπόδιση της ολοκλήρωσης των σπουδών στο Λύκειο για μεγάλο αριθμό μαθητών. Το γεγονός ότι **με την εφαρμογή των ιδεών Αρσένη υπερτριπλασιάστηκε το ποσοστό 'αποτυχίας' των μαθητών (8 %) σε σύγκριση με το μέσο όρο του ποσοστού απόρριψης στη Β΄ Λυκείου την τελευταία προ «μεταρρύθμισης» εξαετία (2,5%)** επιβεβαιώνει με δραματικό τρόπο την παραπάνω εκτίμηση.

Αυτό που σήμερα έχει καταστεί επιτακτική ανάγκη είναι να καταργηθεί επιτέλους το θεσμικό πλαίσιο που αναπαράγει και ενισχύει τις εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανισότητες (νόμοι 2525/1997 και 2640/1998) και επιβάλλει τη λειτουργία του «διπλού δικτύου» («Ενιαίο Λύκειο» – ΤΕΕ) και το εξοντωτικό εξεταστικό σύστημα του «Ενιαίου Λυκείου». Στη θέση του πρέπει να διαμορφωθεί ένα νέο θεσμικό πλαίσιο, με βάση τις προτάσεις και τις θέσεις των φορέων της

εκπαίδευσης, μέσα από δημοκρατικό και ουσιαστικό διάλογο. Οι λόγοι που επιβάλλουν μια άλλη εκπαιδευτική πολιτική είναι πολλοί, αλλά θα περιοριστούμε στην επισήμανση των πιο σημαντικών, όπως προκύπτουν με βάση τις πρόσφατες εξελίξεις:

Με την ακολουθούμενη εκπαιδευτική πολιτική οδηγήθηκαν εκτός Λυκειακής Εκπαίδευσης δεκάδες χιλιάδες μαθητές.

Συγκεκριμένα:

- ✓ Ενώ τη σχολική χρονιά 1998-99 φοίτησαν και στις τρεις τάξεις των δημοσίων και ιδιωτικών Λυκείων της χώρας 292.040 μαθητές, τη σχολική χρονιά 2000-01 ο αντίστοιχος αριθμός ήταν 247.840. Είχαμε δηλαδή μείωση του μαθητικού πληθυσμού των Λυκείων κατά 44.200, ποσοστιαία μείωση κατά 15,1%.
- ✓ Αν συγκρίνουμε τη μαθητική ροή της τελευταίας γενιάς μαθητών δημοσίου ημερησίου Λυκείου που ακολούθησαν το προηγούμενο σύστημα (οι οποίοι αποφοίτησαν τη σχολική χρονιά 1998-99) με την αντίστοιχη ροή των μαθητών που αποφοίτησαν τη σχολική χρονιά 2000-01 ακολουθώντας το νέο σύστημα, συμπεραίνουμε ότι, **ενώ με το προηγούμενο σύστημα δεν αποκτούσε απολυτήριο Λυκείου μόλις το 9,2 % των μαθητών, σήμερα δεν αποκτά απολυτήριο το 23,6 % των μαθητών, που φοιτούσαν πριν δύο χρόνια στην Α΄ Λυκείου.**
- ✓ Επίσης, αν συγκρίνουμε τον αριθμό των μαθητών που αποφοίτησαν από το Γυμνάσιο τη σχολική χρονιά 1997-98 με τον αντίστοιχο αριθμό όσων τελικά αποφοίτησαν από το δεύτερο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Ενιαίο Λύκειο και ΤΕΕ το 2000-01), διαπιστώνουμε ότι **στα τρία χρόνια που μεσολάβησαν εγκατέλειψαν την εκπαίδευση το 21,6 % των μαθητών αυτής της γενιάς.** Το αντίστοιχο ποσοστό για τη σχολική χρονιά 1999-00 ήταν 26,3 %, ενώ για την τελευταία προ «μεταρρύθμισης» σχολική χρονιά (1998-99), το ποσοστό αυτό ήταν μόλις 6 %.
- ✓ Εάν συγκρίνουμε τη μαθητική διαρροή στα δημόσια Λύκεια (ημερήσια και νυκτερινά) ανάμεσα στην τελευταία προ «μεταρρύθμισης» τριετία (1996-99) και στην πρώτη μετά τη «μεταρρύθμιση» τριετία (1998-01), θα διαπιστώσουμε ότι ενώ στην πρώτη τριετία το ποσοστό μαθητών που εγκατέλειψε τη Λυκειακή εκπαίδευση από την Α΄ στην Γ΄ τάξη ήταν μόλις 8,3 %, στη δεύτερη τριετία το ποσοστό αυτό σχεδόν τριπλασιάζεται και φτάνει το 22,7 %.
- ✓ Εάν, επίσης, μελετήσουμε τη μαθητική διαρροή στα δημόσια λύκεια και ΤΕΕ (ημερήσια και νυκτερινά) στη διάρκεια της τριετίας 1998-01, θα διαπιστώσουμε ότι από τους 138.259 μαθητές που φοίτησαν στην Α΄ τάξη Ενιαίων Λυκείων και ΤΕΕ τη σχολική χρονιά 1998-99, έφτασαν τελικά στην Γ΄ τάξη των Λυκείων και στο Β΄ κύκλο των ΤΕΕ τη σχολική χρονιά 2000-01 μόνο 99.420 μαθητές. Δηλαδή είχαμε 38.839 λιγότερους μαθητές και άρα ποσοστό μαθητικής διαρροής 28,1 %.

Συνεπώς, διευρύνθηκαν οι μορφωτικές και κοινωνικές ανισότητες, εφόσον οι μαθητές που προέρχονται από τα χαμηλότερα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα είχαν μετά τη «μεταρρύθμιση» λιγότερες δυνατότητες να αποκτήσουν το Απολυτήριο του Λυκείου και να φθάσουν στην πόρτα των ΑΕΙ και ΤΕΙ.

Το ποσοστό «αποτυχίας» στη Β΄ Λυκείου στις εργατικές συνοικίες του Λεκανοπεδίου και στις απομακρυσμένες περιοχές της Αττικής (Μαραθώνα, Μαγούλα, Καλύβια, Ν. Πέραμο, Νίκαια, Κερατσίνι, Αιγάλεω, Αγ. Ανάργυροι, Ραφήνα, Αγ. Δημήτριο, Αρτέμιδα, Μαρκόπουλο και Δραπετσώνα) κυμάνθηκε το 2001 από 21 έως 10%, ενώ στις περιοχές που κατοικούνται από στρώματα ανώτερου οικονομικο-κοινωνικού και μορφωτικού επιπέδου (Χαλάνδρι, Πεντέλη, Βουλιαγμένη, Π. Ψυχικό, Βριλήσσια και Παπάγου) τα αντίστοιχα ποσοστά κυμάνθηκαν από 3,9 μέχρι 6,5 %.

Εάν μελετήσουμε τα ποσοστά «αποτυχίας» στη Β΄ Λυκείου στις Διευθύνσεις του λεκανοπεδίου Αττικής, διαπιστώνουμε ότι τα υψηλότερα ποσοστά εμφανίστηκαν στη Δυτική Αττική (9,3 %) και στον Πειραιά (9,1 %), ενώ το χαμηλότερο ποσοστό (6,3 %) στη Β΄ Διεύθυνση Αθήνας (Χαλάνδρι, Αγ.Παρασκευή, Παπάγου, Βριλήσσια, Ψυχικό, Φιλοθέη, Μαρούσι, Κηφισιά κ.λπ.).

Έχει ιδιαίτερη σημασία επίσης να σημειώσουμε τα ποσοστά «αποτυχίας» στη Β΄ Λυκείου στην περιφέρεια των νομών της χώρας (που συνήθως κατοικείται από αγρότες και εργάτες) σε σύγκριση με αυτά στην πρωτεύουσα των αντίστοιχων νομών. Διαπιστώνουμε ότι η διαφορά ανάμεσά τους φτάνει ακόμη και τις 30 ποσοστιαίες μονάδες (π.χ. στο νομό Ευρυτανίας, στα Λύκεια της υπαίθρου το ποσοστό «αποτυχίας» είναι 36,6 %, ενώ στο Καρπενήσι περιορίζεται στο 6,4 %). Συνολικά σε 26 νομούς της χώρας το ποσοστό «αποτυχίας» στη Β΄ Λυκείου **στην περιφέρεια των νομών ήταν το 2001 περίπου 9,9% ενώ στην πρωτεύουσα 6,2%.**

Η ενίσχυση του επιλεκτικού ρόλου του Λυκείου οδήγησε τους μαθητές στην ευέλικτη και, δυστυχώς, υποβαθμισμένη κατάρτιση που παρέχουν τα ΤΕΕ, καθιστώντας την αναγκαστική μορφωτική «διέξοδο», κυρίως για την πλειονότητα των οικονομικά αδύνατων μαθητών.

Η υπέρμετρη ενίσχυση των εξεταστικών διαδικασιών σε βάρος του διδακτικού – παιδαγωγικού έργου, τόσο στα λύκεια όσο και στα ΤΕΕ, ακύρωσε το μορφωτικό έργο του σχολείου και το μετέτρεψε σε απωθητικό χώρο, με κύριο έργο του να παρέχει πιστοποίηση διά των εξετάσεων.

Οι εξαντλητικές εξετάσεις που επιβλήθηκαν στο Λύκειο, με την καλλιέργεια του ανταγωνιστικού ήθους ανάμεσα στους μαθητές, το υπέρμετρο άγχος και την ψυχοσωματική εξουθένωση που επέφεραν, είχαν ως αποτέλεσμα οι μαθητές να χάσουν την ουσιαστική επαφή με τη μόρφωση, και μάλιστα στην πιο κρίσιμη γι' αυτό ηλικία της ζωής τους. Το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα, αντί να τους προσφέρει το ευρύτερο δυνατό φάσμα μαθησιακών εμπειριών και να τους ανοίγει μορφωτικούς ορίζοντες, τους επέβαλε μια τυποποιημένη διαδικασία προπαρασκευής για τις Πανελλαδικές Εξετάσεις.

Δεκάδες λύκεια σε ολόκληρη τη χώρα οδηγήθηκαν σε συρρίκνωση ή σε οριστικό κλείσιμο, κυρίως σε ακριτικές ή ορεινές περιοχές, σε νησιά και στις εργατικές συνοικίες των αστικών κέντρων, με ό,τι αρνητικό συνεπάγεται κάτι τέτοιο για μια ισόρροπη και αρμονική ανάπτυξη της χώρας.

Ουσιαστικά, ο μεγάλος άθλος της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης Αρσένη ήταν ο αποκλεισμός από το Λύκειο του 40% των μαθητών, που προέρχονταν κυρίως από τα ασθενέστερα κοινωνικο-οικονομικά στρώματα. Έχει καταδειχτεί πλέον περίτρανα η αποτυχία της «εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης»

και γι' αυτό πεπιοίθησή μας είναι ότι αυτή η «εκπαιδευτική μεταρρύθμιση» δεν «αναμεταρρυθμίζεται», αλλά ανατρέπεται.

Μετά τις μετέπειτα ρυθμίσεις του Υπουργείου στο νομοθετικό πλαίσιο Αρσένη, παραμένει εύλογο το ερώτημα **γιατί τέτοια δογματική εμμονή της κυβέρνησης** στα μέτρα Αρσένη τα προηγούμενα χρόνια. Τότε είχε δίκιο η κυβέρνηση ή μετέπειτα, που άλλαξε πολλά από αυτά για τα οποία επέμενε, ή τώρα, που σχεδιάζει να εγκαταλείψει τις ιδέες Αρσένη; Νομίζουμε ότι κάποιος πρέπει να αναλάβει την ευθύνη για όλα αυτά.

Εμείς προτείνουμε καταρχήν την κατάργηση των νομοθετικών ρυθμίσεων της προηγούμενης τετραετίας και την εγκατάλειψη της ατελέσφορης πρακτικής των αποσπασματικών ρυθμίσεων και των εμβαλωματικών λύσεων σε ένα θεσμικό πλαίσιο που είναι άχρηστο και επικίνδυνο. Ζητάμε άμεση έναρξη διαλόγου με τους αρμόδιους φορείς και τις πολιτικές δυνάμεις για τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου για την εκπαίδευση όλων των βαθμίδων. Συλλογικά όργανα, όπως είναι και ένα αναμορφωμένο ΕΣΥΠ με ουσιαστικές λειτουργίες, πρέπει να αξιοποιηθούν, αλλά και να θεσμοθετηθούν νέα, πιο ευέλικτα και αποτελεσματικά, για να συμβάλουν σε αυτή την κατεύθυνση.

Δωδεκάχρονη υποχρεωτική εκπαίδευση

Οι απαιτήσεις της εποχής μας και η αυξημένη ζήτηση για σπουδές έχουν καταστήσει διεθνώς αναγκαία τη «ροή» προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση της συντριπτικής πλειονότητας (75% τουλάχιστον) των νέων αντίστοιχης ηλικίας, πράγμα που σημαίνει ότι η φοίτηση στο επίπεδο του Λυκείου πρέπει να ολοκληρώνεται από πολύ υψηλότερο ποσοστό. Για το λόγο αυτό πολλές σύγχρονες ευρωπαϊκές χώρες επιδιώκουν να αυξήσουν το ποσοστό των μαθητών που αποκτούν τίτλο απόλυσης από το Λύκειο, ενώ γενική για τις προηγμένες χώρες είναι η τάση να καταστεί η λυκειακή εκπαίδευση μέρος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Η Κυβέρνηση, αντίθετα, με την τακτική που ακολουθεί υποβαθμίζει συνολικά το μορφωτικό επίπεδο της ελληνικής κοινωνίας, δημιουργώντας δυσκολίες ανταπόκρισης στις απαιτήσεις των σύγχρονων κοινωνιών.

Θεωρούμε, λοιπόν, αναγκαία την άμεση επέκταση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, ώστε να συμπεριλαμβάνει τα δύο χρόνια της προσχολικής, το σημερινό εννιάχρονο (Δημοτικό – Γυμνάσιο) και το Λύκειο. Έτσι θα εξασφαλιστεί για όλους τους μαθητές και μαθήτριες μια ευρεία μορφωτική βάση, που θα τους επιτρέπει να παρακολουθούν τις ταχύτατα μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της κοινωνίας και της παραγωγικής διαδικασίας, αξιοποιώντας και τις δυνατότητες της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης. Παράλληλα, οι νέοι θα μπορούν να κάνουν κρίσιμες επιλογές για το μέλλον τους σε πιο ώριμη ηλικία, αντί της ηλικίας των 15 ετών.

Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ προτείνει να βάλουμε ψηλότερα τον πήχη.

Όλα τα παιδιά δικαιούνται να τελειώνουν το Λύκειο. Και μάλιστα ένα Λύκειο αναβαθμισμένο, που ο ρόλος του θα είναι η μόρφωση και όχι το ξεδιάλεγμα αυτών που θα πάνε στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Ένα Λύκειο που οι μαθητές/-τριες δεν θα είναι υποχρεωμένοι/-ες να το περιφρονούν και να ρίχνουν το βάρος τους στα φροντιστήρια.

Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ προτείνει Ενιαίο Λύκειο, αποσυνδεδεμένο από την επιλογή για την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το αναβαθμισμένο ενιαίο Λύκειο για να μπορεί να παρέχει σύγχρονη μόρφωση, πρέπει να είναι πλήρως αποσυνδεδεμένο από τη διαδικασία εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Έτσι, το μαθησιακό ενδιαφέρον των μαθητών/τριών του θα επικεντρώνεται στις σπουδές τους στο Λύκειο και όχι στην προετοιμασία στα φροντιστήρια για τις εξετάσεις.

Το Λύκειο πρέπει να παρέχει ενιαία σε όλους τους μαθητές και σε όλες τις μαθήτριες:

- Ολοκληρωμένη γενική μόρφωση, αντίστοιχη με την ηλικία των μαθητών/μαθητριών και τις σύγχρονες κοινωνικές απαιτήσεις. Βασική επιδίωξη της γενικής μόρφωσης στο λύκειο είναι η διαμόρφωση πολιτών που έχουν συνείδηση των προβλημάτων του κοινωνικού και φυσικού περιβάλλοντος και είναι ικανοί να ενεργούν αποτελεσματικά και δραστήρια για την αντιμετώπισή τους.
- Σύνολο επιλεγόμενων αντικειμένων, που στοχεύουν στην ικανοποίηση των ιδιαίτερων ενδιαφερόντων και των προεπαγγελματικών απαιτήσεων των μαθητών/τριών, ώστε να εξασφαλίζεται η συνέχιση των σπουδών τους σε ειδικότερους τομείς της μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και κατάρτισης (πανεπιστημιακής και μη).

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην εξασφάλιση μιας ευρείας μορφωτικής βάσης, που θα επιτρέπει στο μαθητή και τη μαθήτρια να παρακολουθούν τις ταχύτατα μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της παραγωγικής διαδικασίας με επιτυχία, στα πλαίσια της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης/κατάρτισης ή της αυτοδύναμης μαθησιακής τους δραστηριότητας.

Για την αναβάθμιση του μορφωτικού ρόλου του Λυκείου είναι αναγκαία η αναθεώρηση και ο εκσυγχρονισμός των αναλυτικών προγραμμάτων του, και ως προς τους στόχους και ως προς το περιεχόμενο και ως προς τους τρόπους οργάνωσής τους.

Το Λύκειο που μπορεί να παρέχει τέτοιου είδους μόρφωση και να περιορίζει τις άνισες ευκαιρίες στα παιδιά των ασθενέστερων κοινωνικοοικονομικά ομάδων είναι ένα πραγματικά Ενιαίο Λύκειο. Με το Ενιαίο Λύκειο η γνώση, θεωρητική και πρακτική, παρέχεται ενιαία σε όλους τους μαθητές και τις μαθήτριες, ενώ οι επιλεγόμενες ώρες του προγράμματος τους δίνουν τη δυνατότητα να καλύπτουν τις ιδιαίτερες ανάγκες και ενδιαφέροντά τους, μειώνεται η διάσταση ανάμεσα στη θεωρητική μόρφωση και στην πρακτική δραστηριότητα, ακόμα εμποδίζεται η πρόωρη εξειδίκευση και ο πρόωρος επαγγελματικός προσανατολισμός, ενώ αυξάνονται οι δυνατότητες αλλαγής του προσανατολισμού κατά τη διάρκεια των σπουδών στο λύκειο, λόγω του ενιαίου χαρακτήρα του.

Με το Ενιαίο Λύκειο, μπορούν να αντιμετωπιστούν πιο αποτελεσματικά οι κοινωνικές ανισότητες απ' ό,τι με το παραδοσιακό επιλεκτικό σύστημα.

Το Ενιαίο Λύκειο, κατά την άποψή μας, πρέπει να ενταχθεί σε μια προοπτική διεύρυνσης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, η οποία να περιλαμβάνει μέρος της προσχολικής, το σημερινό εννιάχρονο και το Λύκειο.

Κατάργηση των δύο ταχυτήτων στη λυκειακή εκπαίδευση

Η υπέρβαση της τεράστιας ανισότητας ανάμεσα στις δύο μεταγυμνασιακές κατευθύνσεις, τη γενική και την τεχνική-επαγγελματική, δεν μπορεί παρά να επιβάλει την ενσωμάτωση της ΤΕΕ στη λυκειακή βαθμίδα. Βασικό πεδίο αναβάθμισης, άμεσα, των ΤΕΕ είναι η ανάπτυξη των μαθημάτων γενικής παιδείας στο επίπεδο των αντίστοιχων τάξεων του Λυκείου, με ελεύθερη δυνατότητα διακίνησης των μαθητών.

Ένας τέτοιος στόχος διευκολύνεται, από την μη ύπαρξη κλειστού αριθμού αποφοίτων Λυκείου. Πρέπει να γνωρίζουμε όμως ότι θα έχει ισχυρές αντιστάσεις από αυτούς που επιθυμούν φτηνή κατάρτιση. Επιχείρημά τους θα είναι ότι κάποιοι νέοι επιθυμούν εύκολες σχολές. Η δική μας άποψη είναι ότι η εποχή μας απαιτεί περισσότερες και διαφορετικού τύπου γνώσεις, ότι το σχολείο πρέπει να μπορεί να αποτρέπει την αποτυχία και ότι η κοινωνία πρέπει να μπορεί να αντιμετωπίσει τη διαρροή.

5. ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Το σύστημα μετάβασης στα ΑΕΙ και ΤΕΙ αποτελεί μέρος του προβλήματος «παιδεία» και ταυτόχρονα γενεσιουργό αιτία στρεβλώσεων και αδιεξόδων. Στο σύνολο των απαντήσεων που απαιτούνται ως μια συνεκτική ριζοσπαστική τομή στο εκπαιδευτικό μας σύστημα, ο τρόπος εισαγωγής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση κατέχει μια θέση κόμβου.

Το πρόβλημα με το σημερινό σύστημα

Το πρόβλημα εδράζεται στην αναντιστοιχία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης θέσεων στα Πανεπιστήμια και στα ΤΕΙ και ιδιαίτερα σε μια σειρά σχολές. Η κάλυψη της ζήτησης –και με τον τρόπο που γίνεται– έχει οδηγήσει την κατάσταση στο απροχώρητο. **Ο τρόπος αντιμετώπισής του, προφανώς, δεν είναι να διώξουμε τους μισούς μαθητές από το Λύκειο ώστε να υπάρξει αντιστοιχία αποφοίτων-εισαγομένων.** Το σημερινό σύστημα δεν επιδέχεται βελτιώσεις. Πρέπει να καταργηθεί. Όσο διατηρείται –με ή χωρίς τροποποιήσεις–, θα συνεχίζει να παράγει άκρως αρνητικά αποτελέσματα όπως τα παρακάτω:

- Τα παιδιά μπαίνουν από πολύ νωρίς σ' ένα εξουθενωτικό αγώνα δρόμου, όπου ο στόχος είναι όχι να μορφωθούν, αλλά να πετύχουν στις εξετάσεις. Όχι να καλλιεργήσουν τον πλούτο των κλίσεων, ενδιαφερόντων και δυνατοτήτων τους, αλλά να «γράψουν» καλύτερα από τα άλλα.
- Η φρενίτιδα αυτή συνεπιφέρει ένα βαρύ και πολύπλευρο κόστος, που είναι σωστό να εκτιμηθεί πρωτίστως ως προς τις συνέπειες και τις επιπτώσεις στην ψυχική και πνευματική υγεία, ιδίως των διαγωνιζομένων, αλλά και των οικογενειών τους.
- Η αξία της λυκειακής βαθμίδας έχει εξουδετερωθεί πλήρως. Το Λύκειο δεν μπορεί να διαδραματίσει υπό αυτές τις συνθήκες έναν αυτοτελή ρόλο. Αφού η ένταση του ανταγωνισμού και το στενό γνωστικό πεδίο στο οποίο διεξάγεται κάνουν να αντιμετωπίζεται ως άχρηστη ή ακόμη και ανεπιθύμητη όποια γνώση δεν αποτελεί εφόδιο για την «τελική αναμέτρηση», παύει το ενδιαφέρον για τα μαθήματα του Λυκείου, ιδίως όσα δεν είναι μαθήματα δέσμης. Πολύ περισσότερο που το απολυτήριο δεν παρέχει κανένα ουσιαστικό ή τυπικό προσόν, αλλά αποτελεί μόνο τυπική προϋπόθεση για την επιδίωξη πρόσβασης στις επόμενες βαθμίδες. Έτσι το Λύκειο καταντά για τους μαθητές και τις μαθήτριες ένα «εμπόδιο», το οποίο μπορεί να παρακαμφθεί μόνο τόσο, όσο επιτρέπει ο αριθμός των δικαιολογούμενων απουσιών.
- Η έντονη πίεση από την πλευρά της ζήτησης είναι φυσικό να οδηγεί σε μια διευρυνόμενη «αντικειμενικοποίηση» του συστήματος των γενικών εξετάσεων: Η εξεταζόμενη ύλη οριοθετείται αυστηρά και οι «ορθές» απαντήσεις, μαζί με το σχετικό βάρος τους, προσδιορίζονται εντελώς φορμαλιστικά από την Κεντρική Επιτροπή Γενικών Εξετάσεων. Αυτό διασφαλίζει το κύρος του θεσμού από την άποψη της τυπικής αντικειμενικότητας, ταυτόχρονα όμως επέφερε μια άκαμπτη τυποποίηση. Οποιοδήποτε εξεταστικό θέμα απαιτεί σύνθεση και κρίση μπορεί να θεωρηθεί ως «εκτός θέματος» ή «ασαφές». Και οι Υπουργοί Παιδείας ενδιαφέρονται απλώς να εισπράξουν την προσωρινή και αβάσιμη ικανοποίηση των γονιών ότι τα θέματα ήταν «καλά». Όλη αυτή η λογική

οδήγησε στο σημείο όπου η ευρεία γνώση δε χρειάζεται, η κριτική και συνθετική ικανότητα δεν εξετάζεται. Το σύστημα βαθμολογεί την αποστήθιση και κατά συνέπεια ωθεί ισχυρά σ' αυτή. Δικαιούμαστε να υποθέσουμε ότι το γεγονός αυτό δε διέφυγε της προσοχής των Υπουργών Παιδείας, αλλά αντίθετα είναι αποτέλεσμα συνειδητών επιλογών τους. Με την άσκηση στην αποστήθιση –άσκηση η οποία καλλιεργείται από όλο το εκπαιδευτικό σύστημα– οι νέοι και νέες δεν αναπτύσσουν την κριτική σκέψη, με αποτελέσματα ορατά, ιδίως στην αρχή των Πανεπιστημιακών τους σπουδών, αλλά όχι μόνον. Το μέγεθος του «διαφεύγοντος κέρδους» τόσο σε ατομικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο είναι προφανές.

- Ο έντονα ανταγωνιστικός χαρακτήρας του συστήματος επιλογής έχει ως αποτέλεσμα μικρές –και πιθανόν εντελώς τυχαίες– διαφοροποιήσεις της βαθμολογίας των υποψηφίων και, όταν δεν τους θέτουν εκτός μάχης, να τους κατατάσσουν σε Τμήματα εντελώς διαφορετικά από εκείνα τα οποία αποτελούν τις πραγματικές επιλογές τους. Έτσι, και από τους/τις εισαγομένους/-ες, πολύ λίγοι ακολουθούν τις σπουδές που επιθυμούσαν. Οι επιπτώσεις σε προσωπικό και κοινωνικό επίπεδο είναι αυτονόητες.
- Το σύστημα είχε ως αποτέλεσμα μια σαφή μετατόπιση της κοινωνικής σύνθεσης των εισαγομένων στα Πανεπιστήμια: Μπορεί να μην υπάρχουν τόσο ορατές διαφορές ανάμεσα στα ποσοστά επιτυχίας των Λυκείων της πρωτεύουσας και εκείνων της επαρχίας όσο παλιότερα. Υπάρχει όμως μια ευδιάκριτη διαφορά μεταξύ των –συνήθως μικρών– Λυκείων των αγροτικών περιοχών και των Λυκείων των αστικών κέντρων, υπέρ των δεύτερων. Η διαφορά αυτή δεν αντανakλά αναγκαστικά κάποια διαφορά ποιότητας μεταξύ των δύο σχολείων. Αντικατοπτρίζει κυρίως το γεγονός ότι στα μικρά χωριά λείπουν τα οργανωμένα φροντιστήρια. Η διαφορά θα ήταν ακόμα μεγαλύτερη, αν των γενικών εξετάσεων δεν είχε προηγηθεί μια δύσκολη απόφαση σημαντικού αριθμού αγροτικών οικογενειών: να μετακινηθούν έγκαιρα στην πόλη, για να μπορέσουν να προσφέρουν φροντιστήρια στα παιδιά τους. Για όσους δεν μπορούν να το κάνουν, οι ελπίδες επιτυχίας στις εξετάσεις περιορίζονται στο ελάχιστο.
- Αλλά και για τα παιδιά των αστικών κέντρων είναι ολοφάνερο ότι οι πιθανότητες «επιτυχίας» συγκεντρώνονται κυρίως σε όσα μπορούν να έχουν από μικρή ηλικία βοήθεια στα μαθήματά τους από τους γονείς και έγκαιρη υποστήριξη με δαπανηρά φροντιστήρια. Η διάκριση αδικεί τα παιδιά των ασθενέστερων μορφωτικά, κοινωνικά και οικονομικά στρωμάτων, αφού η αξιολόγησή τους δεν περιορίζεται στις γνώσεις και τις ικανότητές τους, αλλά καθορίζεται από παράγοντες που αναφέρονται στην κατάσταση των γονιών τους.
- Το όλο σύστημα παραγωγής πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι άδικο και ανορθολογικό και για έναν ακόμα λόγο: όσοι/όσες αποτύχουν στις γενικές εξετάσεις μπορούν να σπουδάσουν σε Πανεπιστήμια του εξωτερικού ή ιδιωτικά Κέντρα Ελεύθερων Σπουδών, που εμφανίζονται λάθρα ως Πανεπιστήμια. Τα τελευταία χρόνια διαφημίζεται και η πρόσκληση φοίτησης σε δημόσια Πανεπιστήμια της Μεγάλης Βρετανίας με ελάχιστες προϋποθέσεις και κόστος παραπλήσιο ή μικρότερο, εκείνου που απαιτείται για σπουδές στην Ελλάδα. Επομένως, από όσους το επιθυμούν, θα μείνει χωρίς Πανεπιστημιακό δίπλωμα όχι εκείνος που απέτυχε στις γενικές εξετάσεις, αλλά εκείνος που βρίσκεται στα χαμηλότερα όρια της οικονομικής αντοχής.

- Ιδιαίτερα άνισες συνθήκες δημιουργούνται για τους μαθητές των ΤΕΕ.

Για όλους αυτούς τους λόγους το σημερινό σύστημα εισαγωγής στα ΑΕΙ και ΤΕΙ πρέπει να καταργηθεί.

Η πρότασή μας

Αφετηριακή ιδέα του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ και στόχος προς τον οποίο πρέπει να κατατείνουν οι προσπάθειες και οι πολιτικές είναι να καταργούνται οι φραγμοί και να εξασφαλίζεται η ελευθερία και η δυνατότητα πρόσβασης όλων των πολιτών σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, αρχίζοντας από τις χαμηλότερες και προχωρώντας προοδευτικά προς όλο και υψηλότερες.

Υπό το πρίσμα αυτής της αντίληψης και με δεδομένα τα προβλήματα που έχει σωρεύσει το υπάρχον σύστημα, προτείνουμε τα εξής:

Οι πύλες των δημόσιων ελληνικών ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει να ανοίξουν, ώστε πρακτικά όλοι όσοι διαθέτουν ένα ορισμένο επίπεδο προϋποθέσεων να εισάγονται ανεξάρτητα από τον αριθμό τους. Η εφαρμογή πρέπει να αρχίσει άμεσα, να γίνεται σταδιακά και να ολοκληρωθεί σε ένα ορατό ορίζοντα τριών – τεσσάρων χρόνων. Άμεσα πρέπει αφενός να γίνει αύξηση του αριθμού φοιτητών/φοιτητριών σε όσα τμήματα έχουν τη δυνατότητα να εκπαιδεύσουν περισσότερους και αφετέρου να υπάρξει ταχύρυθμη ανάπτυξη του προσωπικού νέων τμημάτων και υποδομών με αύξηση του προγράμματος δημοσίων επενδύσεων και του τακτικού προϋπολογισμού για την τριτοβάθμια εκπαίδευση με αντίστοιχο ρυθμό ανά έτος.

Με την πρόταση αυτή επιδιώκουμε:

- Να αυξηθεί δραστικά η δυνατότητα πρόσβασης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση της χώρας μας, να αμβλυνθεί ανάλογα η αναντιστοιχία προσφοράς και ζήτησης και να μετριαστούν οι κοινωνικές διακρίσεις που συνεπάγεται το παρόν σύστημα.
- Να αρθεί ένας βασικός παράγοντας που αποστερεί το Λύκειο από το μορφωτικό του ρόλο και ωθεί ισχυρά στη μηχανιστική μάθηση και απομνημόνευση, για να μπορεί να αναπτυχθεί η κριτική σκέψη των νέων.
- Να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα των επιπτώσεων του σημερινού συστήματος στη ψυχική και πνευματική υγεία των νέων.
- Να αντιμετωπιστεί το γεγονός ότι μεγάλος αριθμός υποψηφίων εισάγονται σε τμήματα εντελώς διαφορετικά από εκείνα που πράγματι επιθυμούν. Να γίνει δυνατή η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση από ευρύ φάσμα ηλικιών και να διευκολυνθεί η κινητικότητα φοιτητών ή σπουδαστών μεταξύ τμημάτων.
- Να μειωθούν οι ιδιωτικές δαπάνες για την παιδεία με την άμβλυνση του ρόλου των φροντιστηρίων και της φυγής στο εξωτερικό για σπουδές.

Η πρόταση μας αυτή είναι πραγματοποιήσιμη αν λάβουμε υπόψη ότι:

- η απόσταση των αριθμών αυτών που θα τελειώνουν το Λύκειο και με εφαρμογή της δωδεκάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης και αυτών που

εισάγονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ακόμα και σήμερα, δεν είναι τεράστια.

- ότι ένα ποσοστό νέων δεν επιθυμούν να κάνουν σπουδές στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, και
- ότι αυτοί που επιθυμούν να κάνουν σπουδές και δεν μπορούν λόγω του κλειστού αριθμού εισακτέων σε μεγάλο ποσοστό τις κάνουν στο εξωτερικό.

Η ελεύθερη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σημαίνει ότι τελικά δεν θα υπάρχει κλειστός αριθμός εισαγομένων. Ωστόσο και μέχρι την αποφόρτιση του ζητήματος, που πιστεύουμε ότι θα γίνει αν πραγματοποιηθεί η πρότασή μας, θα παρουσιάζεται σε άλλες σχολές αυξημένη και σε άλλες μειωμένη ζήτηση. Και στις μεν σχολές μειωμένης ζήτησης θα γίνεται απλά η εγγραφή, στις δε σχολές αυξημένης ζήτησης θα είναι αναγκαία μια κατανομητική διαδικασία. Η διαδικασία αυτή θα πρέπει να γίνεται μετά το Λύκειο, για να προστατεύεται η αυτόνομη μορφωτική του λειτουργία (αν και σε βάθος χρόνου και μετά την αποφόρτιση του ζητήματος τα πράγματα θα είναι πιο απλά).

Για την επιλογή αυτής της διαδικασίας θα πρέπει να υπάρξει διάλογος, που θα λαμβάνει υπόψη τα πλεονεκτήματα της κάθε πρότασης που έχει ακουστεί. Στο πλαίσιο αυτού του διαλόγου είναι χρήσιμο να εξεταστούν και οι προτάσεις για εξετάσεις σε κάποια μαθήματα μετά το Λύκειο, οι σκέψεις για προκαταρκτικό έτος κ.λπ. Χρήσιμα πάντως στοιχεία είναι και η ύπαρξη αντικειμενικών – πραγματολογικών κριτηρίων που θα εξασφαλίζουν αμεροληψία (χωρίς όμως να οδηγούν σε άκριτη προσέγγιση της γνώσης, δηλ. στη τεχνική που διδάσκεται στα φροντιστήρια), αλλά και η ύπαρξη κριτηρίων κριτικής ωριμότητας.

Οι Γενικές Εξετάσεις είχαν διασφαλίσει ένα βασικό ζητούμενο κάθε παρόμοιας διαδικασίας: την προστασία του συστήματος επιλογής από μεροληψία και πελατειακές - ευνοιοκρατικές σχέσεις. Αυτό το χαρακτηριστικό πρέπει να διαφυλαχθεί με κάθε τρόπο, αλλά η αναντιστοιχία προσφοράς και ζήτησης θέσεων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να αρθεί.

Σε κάθε περίπτωση, η πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να εξασφαλίζεται μέσα από πολλούς δρόμους, στα πλαίσια της συνεχιζόμενης εκπαίδευσης, ώστε να είναι δυνατό κάθε Έλληνας και κάθε Ελληνίδα σε οποιαδήποτε φάση της επαγγελματικής πορείας να εγγράφεται στον κύκλο σπουδών που επιθυμεί να παρακολουθήσει.

Στην αντίληψη του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ η πρόταση για άνοιγμα των Πανεπιστημίων συνδυάζεται με τομές σε ολόκληρο το εκπαιδευτικό σύστημα και ιδίως σε σχέση το Ένιαίο Λύκειο, την τεχνική - επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, τη δομή και λειτουργία της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Συζήτηση

Η πρότασή μας συνεπάγεται την αύξηση του αριθμού των πτυχιούχων. Η αύξηση αυτή γίνεται αποδεκτή στην πράξη, τόσο από την κυβέρνηση όσο και από την αξιωματική αντιπολίτευση. Γιατί, τι άλλο μπορεί να σημαίνει η πρόταση και η ανακίνηση της συζήτησης στο προεκλογικό κλίμα των ημερών για ίδρυση ιδιωτικών Πανεπιστημίων; Η συζήτηση δε διεξάγεται, κατά συνέπεια, περί το αν θα πρέπει να επιτραπεί μεγαλύτερη παραγωγή πτυχιούχων στην Ελλάδα ή όχι. Το θέμα είναι αν οι περισσότεροι πτυχιούχοι

συμφέρει να είναι καλύτερης ποιότητας ή χειρότερης ποιότητας. Κανένας γνώστης των ελληνικών εκπαιδευτικών πραγμάτων δεν μπορεί να τεκμηριώσει την άποψη ότι νεότευκτες εμπορικές επιχειρήσεις, στην Ελλάδα του γρήγορου κέρδους μπορούν να προσεγγίσουν τα ποιοτικά αποτελέσματα των δημόσιων ΑΕΙ/ΤΕΙ, τα οποία –παρά τα σοβαρά προβλήματά τους– εδράζονται σε πελώριες συσσωρευμένες επενδύσεις, στο καλύτερο –κατά τεκμήριο– έμπυχο δυναμικό και σε πολύχρονη εμπειρία.

Το σημαντικότερο όμως είναι ότι τα ιδιωτικά Πανεπιστήμια από τη φύση τους αναιρούν θεμελιώδη χαρακτηριστικά του Πανεπιστημίου: ελεύθερη διακίνηση ιδεών, ελευθερία στη διδασκαλία και την έρευνα, ακαδημαϊκές ελευθερίες. Επιπλέον, θα σημάνουν επιδείνωση της διάρθρωσης των δαπανών για την παιδεία, καθώς θα αυξήσουν το σκέλος των ιδιωτικών δαπανών, οι οποίες είναι –παρά το μύθο της «δωρεάν παιδείας»– από τις υψηλότερες μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ, όπως και η πρόσφατη έκθεση για το ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα των εμπειρογνομόνων επισημαίνει.

Το επιχείρημα ότι οι πόρτες της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης πρέπει, αντίθετα, να στενέψουν λόγω της ανεργίας των πτυχιούχων δεν ευσταθεί. Η ανεργία των πτυχιούχων είναι αποτέλεσμα άλλων παραγόντων, όπως η διάρθρωση των Τμημάτων, κυρίως όμως είναι αποτέλεσμα της καθυστέρησης στην ανάπτυξη της χώρας. Σε σχέση με τις αναπτυσσόμενες χώρες, το ποσοστό των εισαγομένων στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι στην Ελλάδα μικρότερο και όχι μεγαλύτερο. Εξάλλου ο αριθμός των πτυχιούχων ούτε διαμορφώνεται αποκλειστικά από τον αριθμό των εισαγομένων στα ελληνικά ιδρύματα ούτε μπορεί να περιοριστεί μειώνοντας αυτό τον αριθμό, αφού υπάρχουν –και δεν μπορεί παρά να υπάρχουν– οι διέξοδοι της αλλοδαπής. Μια τέτοια λογική απλώς θα ενέτεινε τις πιέσεις και θα προκαλούσε την κοινωνική αποδοχή στην ίδρυση ιδιωτικών Πανεπιστημίων.

Ασφαλώς το άνοιγμα των ΑΕΙ και ΤΕΙ θα επέφερε αλλαγές στην αγορά εργασίας, καθώς θα οδηγούσε σε ένταση της επιλογής μεταξύ των πτυχιούχων και πιθανότατα σε χαλάρωση της σχέσης πτυχίου-απασχόλησης, χαλάρωση που συντελείται ήδη. Όμως η γενική τάση της κοινωνίας δεν μπορεί παρά να είναι προς υψηλότερο κάθε φορά επίπεδο μόρφωσης όλο και περισσότερων μελών της. Η εξέλιξη του αριθμού αποφοίτων των χαμηλότερων βαθμίδων της εκπαίδευσης αντανακλά με ενάργεια αυτή την τάση.

Δεν είναι βάσιμοι οι φόβοι ότι το άνοιγμα των πυλών των Πανεπιστημίων θα οδηγήσει σε ισοπεδωτικές καταστάσεις. Πρώτο, γιατί δε σημαίνει πως όσοι εισάγονται θα αποφοιτούν κιόλας, ιδίως αν η αξιολόγηση μέσα στα Πανεπιστήμια γίνεται –όπως πρέπει να γίνεται– με περισσότερη επιμέλεια. Και δεύτερο, γιατί οι καλύτεροι δεν μπορεί παρά να έχουν καλύτερες προοπτικές επιστημονικής και επαγγελματικής σταδιοδρομίας.

Ένα επιχείρημα είναι απολύτως βάσιμο και ισχυρό: ότι τα ελληνικά Πανεπιστήμια, με τα σημερινά δεδομένα, δεν είναι σε θέση να υποδεχθούν στα πιο πολλά Τμήματά τους ένα σημαντικό μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών/φοιτητριών και ότι, αν υποχρεωθούν να το κάνουν, αυτό θα οδηγήσει σε δραματική πτώση της ποιότητας σπουδών. Αν όμως καταλήξουμε σε υιοθέτηση, καταρχήν, της άποψης ότι χρειάζεται αποφασιστικό άνοιγμα των πυλών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, τότε θα εξετάσουμε πώς θα μπορούσε να γίνει η εφαρμογή αυτής της ιδέας. Η εφαρμογή δεν μπορεί να γίνει άμεσα, μπορεί όμως να αρχίσει άμεσα και να

ολοκληρωθεί σ' ένα διάστημα 3-4 ή 5 ετών, αν από τώρα προωθηθούν τα απαραίτητα μέτρα, δηλαδή κυρίως η επέκταση της υποδομής και η ανάλογη αύξηση του προσωπικού των ΑΕΙ και ΤΕΙ. Η ποιότητα σπουδών δε θα θιγεί, αν το μέτρο εφαρμόζεται με το ρυθμό που εξασφαλίζονται αυτές οι δυο προϋποθέσεις. Δε θα θιγεί, αν η ανάπτυξη των ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης δεν είναι μια «φτηνή» ανάπτυξη. Αντίθετα, η εισροή –σε σημαντικούς αριθμούς– νέου, υψηλής στάθμης έμψυχου δυναμικού στα ΑΕΙ/ΤΕΙ θα ανέτρεπε τη σημερινή αποτελμάτωση, θα τα αναζωογονούσε και θα τους έδινε δυναμισμό αισθητό για αρκετές δεκαετίες.

Στα αρχικά ιδίως στάδια εφαρμογής, θα συνεχίσει να υπάρχει υπερβολική ζήτηση για ορισμένα Πανεπιστημιακά Τμήματα και θα απαιτείται κάποια ρύθμιση, σαφώς ηπιότερη απ' ό,τι σήμερα. Ο μηχανισμός με τον οποίο θα επιτυγχάνεται αυτή η ρύθμιση είναι αντικείμενο προβληματισμού. Σ' ένα ευρύτερο χρονικό ορίζοντα η ρύθμιση θα επιτυγχάνεται και μέσω άλλων μηχανισμών, όπως η δυσκολία ολοκλήρωσης των σπουδών σε συγκεκριμένα Τμήματα, η ελκυστικότητα άλλων Τμημάτων, οι προοπτικές επαγγελματικής απασχόλησης.

Μένει να εξεταστεί πώς θα χρηματοδοτηθεί ένα πρόγραμμα ανοίγματος των πυλών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης: Πρώτο, οι δημόσιες δαπάνες για την παιδεία είναι χαμηλές. Ένα μέρος της χρηματοδότησης πρέπει να προέλθει από αύξηση των δημόσιων δαπανών. Δεύτερο, μερικές δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση μπορούν να επανεξεταστούν υπό το πρίσμα των νέων όρων που δημιουργούνται και να εξορθολογισθούν.

Η ιδέα του ανοίγματος των πυλών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι πλέον επιβεβλημένη. Η έκταση, οι ρυθμοί προώθησης, οι αναγκαίες προϋποθέσεις, οι τεχνικές κατάταξης υποψηφίων στα Τμήματα, οι τρόποι μεταφοράς της ιδέας στην πράξη και η διαχείριση των παράγωγων αποτελεσμάτων της – ορισμένα από τα οποία, όπως η απορρόφηση των εργαζομένων στα φροντιστήρια, δεν είναι καθόλου ασήμαντα– είναι απαραίτητο να συζητηθούν διεξοδικά και με προσοχή.

6. ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ

Στις μέρες μας η καλύτερη ειδίκευση είναι η γενική μόρφωση

Η γενική μόρφωση και η επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση είναι μια αδιάσπαστη ενότητα που επιδιώκει την υπέρβαση του τεχνητού διαχωρισμού της γνώσης σε καθαρά θεωρητικού χαρακτήρα από τη μια και σε τεχνικού επαγγελματικού χαρακτήρα από την άλλη, γι' αυτό η πρότασή μας επικεντρώνεται στη γενίκευση του Ενιαίου Λυκείου.

Σημερινή κατάσταση, προοπτικές και άμεσες προτάσεις για διέξοδο

Οι αλλαγές που έγιναν τα τελευταία χρόνια στην **Τεχνική-Επαγγελματική Εκπαίδευση (ΤΕΕ)**, το περιεχόμενο αυτών των αλλαγών, οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν αλλά ακόμα και ο τρόπος με τον οποίο αυτές υλοποιήθηκαν όχι μόνο ανέδειξαν για μια ακόμα φορά ότι η πολιτεία θεωρεί την ΤΕΕ ως υποδεέστερη, αλλά την έφεραν πιστεύουμε ακόμα πιο πίσω από την κατάσταση στην οποία βρισκόταν πριν την «εκπαιδευτική μεταρρύθμιση Αρσένη». Δυστυχώς, επιβεβαιώθηκαν όλα εκείνα που επισημαίναμε αυτά τα χρόνια. Τα προβλήματα αυτής της πολιτικής αναγνωρίζονται σήμερα από όλους, αλλά δεν υπάρχει σε επίπεδο της πολιτικής ηγεσίας του ΥΠΕΠΘ η πολιτική τόλμη και βούληση για τη λύση τους στην κατεύθυνση των προτάσεων μας.

Από τη μια, το Ενιαίο Λύκειο που δημιουργήθηκε δεν ενοποίησε την Γενική και Τεχνική-Επαγγελματική Εκπαίδευση. Η τεχνολογική κατεύθυνση, που ήταν η βασική αδυναμία του Λυκείου, όχι μόνο δεν ενισχύθηκε αλλά συρρικνώθηκε παραπέρα. Επίσης, δεν περιλαμβάνονται στο νέο Λύκειο μαθήματα από διάφορα γνωστικά αντικείμενα που υπήρχαν στους προηγούμενους τύπους Λυκείου. Από την άλλη, η Τεχνικοεπαγγελματική Εκπαίδευση περιορίστηκε στα Τεχνικά Επαγγελματικά Εκπαιδευτήρια (ΤΕΕ) (Ν.2640/1998)

Τα ΤΕΕ, που δημιουργήθηκαν με τη δομή που προβλέπεται από το νόμο, μετέτρεψαν το τεχνικό επαγγελματικό σχολείο σε ένα **σχολείο δεύτερης κατηγορίας**, περισσότερο στραμμένο στην κατάρτιση παρά την εκπαίδευση. Αυτό το διαπιστώνει κανείς διαβάζοντας το σκοπό τους, στο αρ.1 του Ν. 2640/98. Εκεί αναφέρεται ότι τα ΤΕΕ δε διέπονται από τους γενικότερους σκοπούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης όπως αυτοί περιγράφονται στους νόμους 1566/85 και 2525/97, αλλά από τους σκοπούς του νόμου 2009/92 για τα ΙΕΚ.

Τα χαρακτηριστικά του σχολείου αυτού είναι :

- **Η απόσχισή του από το βασικό κορμό της εκπαίδευσης και, συγκεκριμένα, από τη Λυκειακή βαθμίδα.** Ο απόφοιτος του ΤΕΕ δεν θεωρείται ισότιμος ως προς τα γενικά του δικαιώματα με τον απόφοιτο του Ενιαίου Λυκείου. Να σημειώσουμε ότι αυτό είναι υποβάθμιση για τους απόφοιτους της ΤΕΕ γιατί τόσο με το Ν. 1566/85 όσο και με το Ν. 576/77 οι απόφοιτοι της δευτεροβάθμιας ΤΕΕ είχαν δικαιώματα αποφοίτων Λυκείου.
- **Η προσήλωση στους νόμους της αγοράς** και τις ανάγκες των επιχειρήσεων. Αυτό ενισχύεται, λ.χ., από τη θέσπιση της μαθητείας σε επιχειρήσεις από την «ευαίσθητη» ηλικία των 15-16 χρόνων. Σε αυτή την

ηλικία, που οι μαθητές δεν έχουν ακόμη διαμορφώσει βασικά στοιχεία της προσωπικότητάς τους, είναι πολύ εύκολο να χειραγωγούνται από τους εργοδότες και να διαμορφώνονται σε πειθήνιους εργαζόμενους.

- **Η ανυπαρξία κατοχυρωμένων επαγγελματικών δικαιωμάτων** υποβαθμίζει τα ΤΕΕ, καθώς δεν αφήνει προοπτικές επαγγελματικής αποκατάστασης. Προβλήματα προκαλεί, επίσης, και η δημιουργία διαφορετικού επιπέδου αποφοίτων (επίπεδα 2 & 3) ακόμα και σε ειδικότητες χωρίς ουσιαστικό εργασιακό αντικείμενο (π.χ. βοηθός του βοηθού μικροβιολόγου, βοηθός του βοηθού φυσικοθεραπευτή, βοηθός του βοηθού λογιστή κ.λπ.). Έτσι δίνονται πτυχία που δεν έχουν καμία επαγγελματική αξία.
- **Ο ουσιαστικός αποκλεισμός των μαθητών από την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση**, ακόμη και μετά την κατάργηση (κάτω από την γενική αντίθεση και τις κινητοποιήσεις) της υποχρεωτικής 18μηνης επαγγελματικής εμπειρίας και την κατάργηση (από την επόμενη χρονιά) του προπαρασκευαστικού εξαμήνου. **Θεωρούμε μια πρώτη νίκη του εκπαιδευτικού και μαθητικού κινήματος την κατοχύρωση άμεσης διεξόδου των αποφοίτων ΤΕΕ στα ΤΕΙ**, μετά την κατάργηση του ειδικού εξαμήνου προετοιμασίας στα ΤΕΙ. Αυτά τα μέτρα, όμως, πρέπει να συνοδεύονται με την ουσιαστική, συνολική αναβάθμιση της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και την ισότιμη ένταξή της στη Λυκειακή βαθμίδα.
- **Η δημιουργία ενός καινούργιου εξεταστικού πλέγματος για να φτάσει ο μαθητής στο πτυχίο** (νομαρχιακές εξετάσεις στην Β΄ τάξη του α΄ κύκλου, πανελλήνιες στον β΄ κύκλο), που σιγά-σιγά καταργείται με τους πολύχρονους αγώνες καθηγητών και μαθητών.

Με το νόμο αυτό ακόμα:

- **Πρωθήθηκε η ακόμη μεγαλύτερη πολυδιάσπαση των φορέων που προσφέρουν τεχνική-επαγγελματική εκπαίδευση** (αντί όλες οι σχολές να εποπτεύονται από το Υπ. Παιδείας, δίνεται η δυνατότητα να δημιουργούν ΤΕΕ όλα τα υπουργεία). Αυτό, σε συνδυασμό με την παράλληλη λειτουργία ΙΕΚ, ΚΕΚ κ.λπ., δημιουργεί χάος στην εκπαίδευση, στην κατάρτιση και στα επαγγελματικά δικαιώματα. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι σχολές μαθητείας του ΟΑΕΔ μετατράπηκαν σε ΤΕΕ Α΄ κύκλου.
- **Δεν αντιδιαστέλλεται ο ρόλος της μέσης ΤΕΕ** και των διαφόρων ειδικοτήτων της **από το ρόλο** και τις ειδικότητες των ΙΕΚ, ούτε προσδιορίζονται τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων της καθεμιάς βαθμίδας, ώστε να προκύψουν τα προφίλ των επαγγελματιών, άρα και το τι πρέπει να μάθουν στο αντίστοιχο επίπεδο (τι αφορά, δηλαδή, τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και τι τη μεταδευτεροβάθμια κατάρτιση).

Με το Ν. 2640/98 και τις σχετικές Υπουργικές Αποφάσεις για τα ωρολόγια προγράμματα των ΤΕΕ **προωθήθηκε η αποψίλωση του προγράμματος από την στέρεη γενική γνώση και η πρόωρη εξειδίκευση** (π.χ., Νέα Ελληνικά μόνο 2 ώρες, Ιστορία 1 ώρα μόνο στην Α΄ τάξη κ.λπ.). Όλοι οι μαθητές θα πρέπει να έχουν ένα υψηλό επίπεδο γνώσεων γενικής παιδείας αλλά και προεπαγγελματικών γνώσεων στον τομέα που τους ενδιαφέρει και μετά να προχωρούν στην επαγγελματική ειδίκευση και κατάρτιση.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΗ ΣΤΑ ΤΕΕ – Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΗΜΕΡΑ

Μέχρι και σήμερα, τα προβλήματά τους συνεχίζουν να είναι τόσα και τέτοια, που κάνουν πολύ δύσκολη την όποια λειτουργία τους.

Δεν υπάρχουν αναλυτικά προγράμματα σε πάρα πολλές ειδικότητες, με αποτέλεσμα οι εκπαιδευτικοί να μη γνωρίζουν ποια ύλη θα πρέπει να διδάξουν σε κάθε μάθημα.

Υπάρχει υπερβολικά μεγάλη εξειδίκευση στα αναλυτικά προγράμματα πολλών ειδικοτήτων, με αποτέλεσμα αλλού να προωθείται η αποσπασματική γνώση, άρα η ημιμάθεια, και αλλού η λεπτομερής λογική της κατάρτισης σε συγκεκριμένα τεχνολογικά ή επαγγελματικά αντικείμενα, τα οποία από μόνα τους δεν αποτελούν επαρκή γνώση, γιατί, εκτός των άλλων, αλλάζουν συνεχώς και τα δεδομένα της τεχνολογίας.

Στα αναλυτικά προγράμματα ορισμένων μαθημάτων παρατηρείται υπερβολική αύξηση του όγκου αλλά και του επιπέδου των γνώσεων. Δηλαδή, περιλαμβάνονται γνώσεις που παρέχονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αυτό καθιστά δύσκολη την πορεία των μαθητών στα ΤΕΕ και την ανταπόκρισή τους σε εξετάσεις πανελλαδικού χαρακτήρα, με δεδομένες και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι.

Συνεχίζεται ακόμη ο βομβαρδισμός των σχολείων με συνεχείς μικρές ή μεγάλες αλλαγές στα ωρολόγια προγράμματα, έτσι που να μην είναι δυνατόν να γίνει ένας στοιχειώδης προγραμματισμός.

Ένα άλλο πρόβλημα της λειτουργίας των ΤΕΕ είναι η αποσπασματική αντιμετώπιση των νομοθετικών και διοικητικών ρυθμίσεων που απαιτούνται, καθώς και η καθυστερημένη ενημέρωση των μαθητών και των εκπαιδευτικών για το τι σε κάθε περίπτωση θα ισχύσει. Τα γεγονότα αυτά είναι τραγικά, γιατί υποβαθμίζουν ακόμα περισσότερο την παρεχόμενη εκπαίδευση.

Σε πολλές περιπτώσεις έχουν δημιουργηθεί νέες ειδικότητες **χωρίς την ανάλογη εργαστηριακή υποδομή**, με αποτέλεσμα οι μαθητές να μην ασκούνται στο εργαστήριο καθόλου ή αυτό να γίνεται σε αίθουσες διδασκαλίας.

Δεν έχουν εκδοθεί, τόσα χρόνια που λειτουργεί η τεχνικοεπαγγελματική εκπαίδευση στον τόπο μας, **προδιαγραφές** (εκπαίδευσης, υγιεινής και ασφάλειας) **για τη λειτουργία των εργαστηρίων** των σχολείων της ΤΕΕ.

Από την άλλη, ειδικά στα αστικά κέντρα, όπου βρίσκεται και το μεγαλύτερο μέρος του μαθητικού πληθυσμού, **η κτιριακή υποδομή** των σχολείων της Τεχνικοεπαγγελματικής Εκπαίδευσης είναι στο χειρότερο επίπεδο από όλα τα είδη σχολείων στη Δευτεροβάθμια, αλλά και την Πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Είναι σχολεία εγκαταλειμμένα για πολλά χρόνια από την πολιτεία. Σχολεία τα οποία, επειδή δεν αποτελούσαν προτεραιότητα στην ακολουθούμενη εκπαιδευτική πολιτική (παρά τις περί του αντιθέτου διακηρύξεις), λειτουργούν σε νοικιασμένα και ακατάλληλα κτίρια, σε διπλές και τριπλές βάρδιες κ.λπ.

Από τα πιο χαρακτηριστικά δείγματα της αλλοπρόσαλλης πολιτικής του ΥΠΕΠΘ για την ΤΕΕ είναι το συνεχές «ράβε-ξήλωνε» με τις ειδικότητες.

Παρατηρείται, επίσης, μεγάλη καθυστέρηση στις **προσλήψεις καθηγητών**, κυρίως ειδικοτήτων, με αποτέλεσμα να μην γίνεται καθόλου μάθημα σε αρκετές περιπτώσεις λόγω έλλειψης εκπαιδευτικού προσωπικού. Γίνονται προσλήψεις **ωρομισθίων** (με όλες τις συνέπειες που αυτό έχει και για την ποιότητα της εκπαίδευσης αλλά και για τα εργασιακά δικαιώματα των εκπαιδευτικών) ακόμα και για ωράρια που δικαιολογούν την πρόσληψη

αναπληρωτή. Οι προσλήψεις αυτές γίνονται και κατά παράβαση της σχετικής νομοθεσίας.

Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης δεν προχωρά, παρά μόνο με κάποια ολιγόωρα σεμινάρια, τα οποία καλύπτουν ελάχιστους εκπαιδευτικούς, ενώ είναι αναγκαία για τις οποιεδήποτε αλλαγές επιχειρούνται αλλά και για τη στοιχειώδη επαγγελματική και παιδαγωγική αναβάθμιση των εκπαιδευτικών, και συνιστά αναγκαίο κρίκο οποιαδήποτε μεταρρύθμισης.

Είναι κατανοητό, επομένως, ότι αυτή η **σχολική καθημερινότητα στα ΤΕΕ, συνδυασμένη με το ρόλο που τους επιφυλάσσουν οι πολιτικές που εφαρμόζονται στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (ν. 2640, ν. 2525 κ.λπ.), αλλά και η προχειρότητα με την οποία εφαρμόζονται οι εκπαιδευτικές αυτές πολιτικές και σε συνδυασμό με την υποχρηματοδότηση της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, εδραιώνουν την ήδη άσχημη αντίληψη της κοινωνίας για την ΤΕΕ.**

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΑΜΕΣΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΕΕ

Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ έχει διαμορφώσει ολοκληρωμένη πρόταση για την Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση, την οποία αντιλαμβανόμαστε ενταγμένη στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα και ουσιαστικά αναβαθμισμένη, ώστε να μην αποτελεί «λύση ανάγκης» και «απώλεια χρόνου» για τους νέους.

Οι εξελίξεις και στη Δευτεροβάθμια Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση επιβεβαιώνουν τις θέσεις μας για την αναγκαιότητα κατάργησης των αντιστεκπαιδευτικών νόμων 2525/97 και 2640/98 και τη διαμόρφωση ενός νέου νομοθετικού πλαισίου, που θα προβλέπει την ανάπτυξη ενός ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ Ενιαίου Λυκείου.

Μετά το Ενιαίο Λύκειο, για όσους μαθητές και μαθήτριες δεν συνεχίσουν στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση πρέπει να υπάρχει ένα Δίκτυο κατάρτισης, με τη δημιουργία **τμημάτων ειδίκευσης** (διάρκειας 1-3 εξαμήνων), τα οποία θα είναι ενταγμένα στο δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα και θα στελεχώνονται από τους εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με παράλληλη κατάργηση των ΙΕΚ με τη σημερινή τους μορφή.

Μεταβατικές ρυθμίσεις

- Ένταξη της Τεχνικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης στην ενιαία λυκειακή βαθμίδα.
- Άμεσες αλλαγές στα αναλυτικά προγράμματα με γνώμονα τη λογική και τους σκοπούς του σχολείου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ενίσχυση των μαθημάτων γενικής παιδείας και στις 3 τάξεις (ιδιαίτερα σε 2η και 3η), ώστε να παρέχεται στέρεη γενική μόρφωση.
- Το πτυχίο των ΤΕΕ να είναι ισότιμο με το απολυτήριο του Λυκείου για κάθε περίπτωση που αυτό ζητείται (π.χ. συμμετοχή σε διαγωνισμούς, προσλήψεις στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα κ.λπ.).
- Να μη χρειάζονται χωριστές εξετάσεις έξω από τη διαδικασία του σχολείου, για την απόκτηση του πτυχίου στην κάθε ειδικότητα. Η ειδικότητα να αποκτάται με την αποφοίτηση από το σχολείο, μέσω εξετάσεων ενταγμένων στη διδακτική δραστηριότητα της σχολικής μονάδας.

- Κατάργηση των 2 κύκλων σπουδών στα ΤΕΕ. Ενιαίο τριχρόνο σχολείο.
- Όχι στην αυθαίρετη και με συντεχνιακά κριτήρια κατάργηση ειδικοτήτων που επιχειρεί το ΥΠΕΠΘ, η οποία θα οδηγήσει: σε νέα εργασιακή περιπλάνηση συναδέλφους, σε αδιέξοδο τους μαθητές και τους γονείς τους και σε προσφορά «πελατείας» στις πάσης φύσης ιδιωτικές Σχολές.
- Ενσωμάτωση όλων των φορέων που παρέχουν Τεχνική Επαγγελματική Εκπαίδευση στο ΥΠΕΠΘ. Όλα τα σχολεία της ΤΕΕ που ανήκουν στα διάφορα Υπουργεία να ενταχθούν στο ΥΠΕΠΘ και να μην δίνεται η δυνατότητα στο έξής να δημιουργούνται νέα σχολεία ΤΕΕ εκτός ΥΠΕΠΘ.
- Άμεση κατάργηση των μεταγυμνασιακών ΙΕΚ, ιδίως για ανήλικους απόφοιτους γυμνασίου.
- ♦ Κατοχύρωση της δυνατότητας πρόσβασης των αποφοίτων της ΤΕΕ στην τριτοβάθμια εκπαίδευση σε όλες τις ειδικότητες που ανήκουν στο ίδιο επιστημονικό πεδίο με την ειδικότητα που ολοκλήρωσε στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Επαγγελματικά δικαιώματα, πρακτική άσκηση και μαθητεία

- Να μη λειτουργήσουν τμήματα μαθητείας, που αλλοιώνουν τον εκπαιδευτικό χαρακτήρα του σχολείου και το μετατρέπουν σε σχολή μαθητείας.
- Να υπάρχει η δυνατότητα νομοθετημένης πρακτικής άσκησης για τους μαθητές (υπό την επίβλεψη του σχολείου) κατά τη διάρκεια των σπουδών, που να αποτελεί και απαραίτητο στοιχείο για την απόκτηση του πτυχίου
- Να ξεκινήσει η διαδικασία για την κατοχύρωση των επαγγελματικών δικαιωμάτων μέσω έκδοσης σχετικών νόμων και διαταγμάτων και να ξεκαθαριστούν τα επαγγελματικά δικαιώματα αποφοίτων της δευτεροβάθμιας ΤΕΕ και των ΙΕΚ στις ίδιες ειδικότητες.

Υλικοτεχνική υποδομή, βιβλία και εργαστήρια

- Συγγραφή καινούργιων βιβλίων για ΟΛΕΣ τις ειδικότητες με ανοικτές διαδικασίες (προκήρυξη).
- Να διαμορφωθούν νέα ωρολόγια και αναλυτικά προγράμματα, που θα λαμβάνουν υπόψη τις επιστημονικές, τεχνολογικές και παιδαγωγικές εξελίξεις. Να προβλέπεται διαδικασία από το νόμο για περιοδική ανανέωση των αναλυτικών προγραμμάτων και των βιβλίων για να μην επαναληφθεί η σημερινή κατάσταση.
- Πλήρης κάλυψη των αναγκών των υπάρχοντων Σχολικών Εργαστηρίων και των ΣΕΚ σε σύγχρονο εξοπλισμό και δημιουργία καινούργιων εργαστηρίων, όπου αυτό απαιτείται.
- Άμεση έκδοση διαταγμάτων για τις προδιαγραφές λειτουργίας των σχολικών εργαστηρίων, που να στηρίζονται στις σύγχρονες επιστημονικές και νομοθετικές προδιαγραφές που ισχύουν διεθνώς. (Μέχρι την έκδοσή τους μπορεί άμεσα να ισχύσουν οι προδιαγραφές του Π.Δ. 813/77, που ίσχυε για τα ιδιωτικά ΤΕΛ, καθώς και αυτές που ισχύουν στα ΙΕΚ.)

Εκπαιδευτικοί

- Επιμόρφωση των εκπαιδευτικών της ΤΕΕ, που να περιλαμβάνει τόσο την παιδαγωγική αλλά και την επαγγελματική επιμόρφωση (νέες εξελίξεις και χρήση τεχνολογίας στον κάθε τομέα και ειδικότητα).

- Κατάργηση του θεσμού των ωρομισθίων και περιορισμός του αριθμού των αναπληρωτών εκεί όπου υφίστανται πραγματικές ανάγκες αναπλήρωσης.
- Διορισμοί μόνιμων εκπαιδευτικών στις ειδικότητες που απαιτείται.

Χρηματοδότηση

Να μεταφερθούν πόροι του 3ου ΚΠΣ από την κατάρτιση (ΙΕΚ) στη Δευτεροβάθμια Τεχνική – Επαγγελματική Εκπαίδευση.

7. ΕΝΙΣΧΥΤΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Η ενισχυτική (ή υποβοηθητική ή επανορθωτική) διδασκαλία αφορά το σύνολο των οργανωτικών / παιδαγωγικών μέτρων του σχολείου που αποβλέπουν στη βελτίωση της μειωμένης απόδοσης ή στην κάλυψη των μαθησιακών ελλείψεων των αδύνατων μαθητών και μαθητριών. Αποτελεί ουσιαστικό μέρος της αντισταθμιστικής εκπαιδευτικής πολιτικής, με στόχο την επίτευξη της ισότητας ευκαιριών στην εκπαίδευση και την πρόληψη της μαθητικής διαρροής .

Η ενισχυτική διδασκαλία μπορεί να πραγματοποιείται είτε μέσα στη συνήθη τάξη, με κάποια από τις μορφές εσωτερικής διαφοροποίησης, ή εκτός της τάξης και σε ειδικές τάξεις ή τμήματα. Η ενισχυτική διδασκαλία στο πλαίσιο της τάξης στη χώρα μας πραγματοποιείται κατά κανόνα άτυπα και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη βούληση, την παιδαγωγική κατάρτιση και ευαισθησία των εκπαιδευτικών. Οι διάφορες μορφές ενισχυτικής διδασκαλίας εκτός της συνήθους τάξης (πρόσθετη διδακτική βοήθεια, ειδικές τάξεις, τάξεις υποδοχής αλλοδαπών, παλιννοστούντων κ.λπ.) έχουν εφαρμοστεί αποσπασματικά κατά καιρούς στη χώρα μας με πολύ περιορισμένα αποτελέσματα. Τέτοιες πρακτικές μόνο σε ελάχιστες περιπτώσεις και στο πλαίσιο πειραματικών καινοτομικών προγραμμάτων συνοδεύτηκαν από αντίστοιχα μέτρα κοινωνικής και ψυχολογικής υποστήριξης του παιδιού και της οικογένειάς του, ενώ ποτέ δεν εφαρμόστηκαν σε συνδυασμό με μια ευρύτερη αντισταθμιστική κοινωνική και εκπαιδευτική πολιτική.

Τα προγράμματα που εφαρμόστηκαν κατά καιρούς δεν είχαν καμιά σημαντική επίπτωση στην αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας, κυρίως για τους εξής λόγους:

- Σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν με μεγάλη προχειρότητα, χωρίς σοβαρή παρακολούθηση και αξιολόγηση.
- Δεν έγιναν στοιχειώδεις προβλέψεις για την εξασφάλιση της αναγκαίας υλικοτεχνικής υποδομής.
- Δεν ήταν εξασφαλισμένοι οι αναγκαίοι πόροι για την υλοποίησή τους. Αλλά και όπου διατέθηκαν πόροι, οι διαδικασίες διάθεσής τους καθυστέρουσαν υπερβολικά.
- Δεν τηρήθηκε η στοιχειώδης παιδαγωγική δεοντολογία ως προς την οργάνωση της μαθησιακής διαδικασίας και την έκδοση σχετικού διδακτικού υλικού. Σε αρκετές περιπτώσεις δεν εφαρμόστηκαν σχετικά προγράμματα, γιατί δεν είχαν ενημερωθεί κατάλληλα και δεν είχαν πεισθεί για την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων οι γονείς. Παρατηρήθηκε επίσης το φαινόμενο σε περιοχές με μεγάλα ποσοστά σχολικής αποτυχίας και «διαρροής» να μη λειτουργούν καθόλου προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας. Σε άλλες περιπτώσεις μαθητές που είχαν απλώς μαθησιακές δυσκολίες εντάσσονταν σε Ειδικές Τάξεις, γιατί δεν υπήρχε άλλη λύση.
- Δεν έγινε κατάλληλη επιλογή, προετοιμασία και επιμόρφωση του εκπαιδευτικού προσωπικού που θα αναλάμβανε την εφαρμογή των προγραμμάτων ούτε του διοικητικού και διευθυντικού προσωπικού που θα το επόπτευε και θα το καθοδηγούσε.
- Σε όλες τις περιπτώσεις ήταν αισθητή η έλλειψη του κατάλληλου υποστηρικτικού επιστημονικού προσωπικού.

- Τα κατά καιρούς εφαρμοζόμενα προγράμματα, όπως ήδη αναφέρθηκε, ήταν αποσπασματικά και πρόχειρα, και σε καμιά περίπτωση δεν αποτελούσαν μέρος ευρύτερων αντισταθμιστικών πολιτικών, εξειδικευμένων για κάθε κατηγορία παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες.

Έτσι, η αποτελεσματικότητα αυτών των μέτρων υπήρξε σε γενικές γραμμές περιορισμένη.

Προτάσεις

- Η αντιμετώπιση του προβλήματος της σχολικής αποτυχίας και η επιλογή των κατάλληλων πολιτικών, μέσα και έξω από το σχολείο, απαιτεί συστηματική μελέτη και ανάλυση όλων των παραμέτρων, πράγμα που μπορεί να γίνει αποτελεσματικά μόνο μέσα από ανοιχτές, συμμετοχικές και αποκεντρωμένες διαδικασίες
- Η αντισταθμιστική εκπαιδευτική πολιτική πρέπει να συνοδεύεται από υποστηρικτικά μέτρα κοινωνικού χαρακτήρα, ενταγμένα στο πλαίσιο μιας ευρύτερης πολιτικής βασισμένης στην κοινωνική δικαιοσύνη και την ουσιαστική ισότητα των πολιτών. Χωρίς ουσιαστικά μέτρα για τους εργαζομένους και τους άνεργους, χωρίς συγκεκριμένες πολιτικές για τους μετανάστες, τους παλιννοστούντες, τους πολιτικούς πρόσφυγες, τις μειονότητες και, γενικά, τους κοινωνικά αποκλεισμένους, οι σχολικές πρακτικές δύσκολα θα αποδώσουν θετικά αποτελέσματα.
- Τα μέτρα αντιμετώπισης της σχολικής αποτυχίας πρέπει να είναι και προληπτικά και διορθωτικά. Ειδικότερα στον τομέα της πρόληψης ελέγχεται συστηματικά η ανελλιπή φοίτηση των μαθητών και μαθητριών και λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την υποστήριξή της. Επίσης, λαμβάνονται μέτρα για τη δημιουργία θετικού παιδαγωγικού κλίματος στα σχολεία, ιδιαίτερα για παιδιά που ανήκουν σε πολιτισμικές μειονότητες. Η ενίσχυση της αυτοεικόνας και της αυτοεκτίμησης του παιδιού πρέπει να είναι αναπόσπαστο στοιχείο κάθε σχετικής πρακτικής.
- Ο Συνασπισμός έχει προτείνει ως καταλληλότερη εκπαιδευτική πρακτική την καθιέρωση Περιοχών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας, με κριτήρια εκπαιδευτικά και κοινωνικά, όπου κατά προτεραιότητα και με ειδική οικονομική πριμοδότηση θα προωθούνται ανάλογα καινοτομικά προγράμματα σε όλους τους τομείς της εκπαίδευσης. Τα προγράμματα αυτά θα αξιολογούνται συνεχώς από το αρμόδιο προσωπικό και θα λαμβάνονται μέτρα για τη βελτίωση του συστήματος. Ενώ όμως έχει ανατεθεί σχετική μελέτη στο Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών για τον προσδιορισμό Περιοχών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας και, από ό,τι φαίνεται, έχει ολοκληρωθεί, ούτε τα αποτελέσματά της δημοσιοποιήθηκαν ούτε αξιοποιήθηκε, από όσα γνωρίζουμε, στο πλαίσιο της ακολουθούμενης εκπαιδευτικής πολιτικής.
- Η καταλληλότερη ηλικία για την αντιμετώπιση της σχολικής αποτυχίας και του αναλφαριθμητισμού είναι η νηπιακή ηλικία και τα πρώτα χρόνια της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Γι' αυτό το λόγο απαιτούνται:
 - μέτρα για τη διεύρυνση, τη γενίκευση και την ποιοτική αναβάθμιση της προσχολικής εκπαίδευσης, με προτεραιότητα στις υποβαθμισμένες περιοχές,
 - μέτρα για την αναβάθμιση της διδασκαλίας στις **πρώτες τάξεις** του δημοτικού σχολείου, όπως ή παρουσία δεύτερου δάσκαλου στην τάξη,

η πρόσληψη επιπλέον δασκάλου στα πολυθέσια σχολεία, τα ολιγομελή τμήματα (μέχρι 20 μαθητών), τα κατάλληλα μέτρα και πολιτικές υποστήριξης των μαθητών / μαθητριών και των οικογενειών τους (ιδίως όσων αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα ένταξης, αναπηρίας κ.λπ.), η ευελιξία στην αντιμετώπιση του προσωπικού ρυθμού μάθησης των παιδιών κ.τ.ό.

- κατάλληλη αξιοποίηση του πλαισίου και των πόρων του 2ου ΕΠΕΑΕΚ (3ου ΚΠΣ) με την προώθηση κατάλληλων προγραμμάτων ενισχυτικής και διαφοροποιημένης παρέμβασης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση.
- Για την εφαρμογή προγραμμάτων ενισχυτικής διδασκαλίας πρέπει καταρχήν να είναι εξοικειωμένοι όλοι οι εκπαιδευτικοί με τις πρακτικές της εσωτερικής διαφοροποίησης της διδασκαλίας, ώστε τα παιδιά να ενισχύονται μαθησιακά, όσο αυτό είναι εφικτό, χωρίς να απομακρύνονται από τη συνήθη τάξη τους, γιατί μια τέτοια εμπειρία είναι συνήθως τραυματική.
- Όπου όμως είναι αναγκαίο, τα παιδιά πρέπει να ενισχύονται και με ειδικά προγράμματα, στο πλαίσιο **ολιγομελών τμημάτων** και μόνο από **κατάλληλα εξειδικευμένο και έμπειρο στην ενισχυτική ή άλλη ειδικού χαρακτήρα διδασκαλία προσωπικό**. Στις περιπτώσεις αυτές, πρέπει να επιλέγονται τα καταλληλότερα από παιδαγωγική άποψη προγράμματα και για όσο διάστημα είναι αναγκαίο, ώστε σύντομα να επανενταχθούν στην κανονική τους τάξη.
- Σε κάθε περίπτωση πρέπει να εξασφαλίζονται τα κατάλληλα διδακτικά μέσα και βοηθήματα και, όπου κρίνεται χρήσιμο, να αξιοποιούνται και οι δυνατότητες της σύγχρονης εκπαιδευτικής τεχνολογίας.
- Προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή τέτοιων προγραμμάτων είναι η επίλυση του προβλήματος της υλικοτεχνικής υποδομής των σχολείων (πρωινή βάρδια) και η σωστή και γενικευμένη εφαρμογή του θεσμού του ολοήμερου σχολείου.
- Διεθνώς έχουν δοκιμαστεί ποικίλα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας και πολλές μέθοδοι αποδείχτηκαν πολύ αποτελεσματικές. Απαιτείται, τουλάχιστον σε ένα αρχικό στάδιο, να δοκιμαστούν στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα, ώστε να γίνει η καταλληλότερη επιλογή και σύνθεση.
- Πιστεύουμε ότι μέτρα που κατατάσσουν τους μαθητές σε διαφορετικά τμήματα της ίδιας τάξης ανάλογα με το επίπεδο επίδοσής τους ή άλλα ανάλογα κριτήρια δεν πρέπει να προωθηθούν, γιατί αποβαίνουν σε βάρος των παιδιών των πιο υποβαθμισμένων κοινωνικών στρωμάτων της κοινωνίας.
- Για την ένταξη παιδιών σε προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας είναι αναγκαίο να αποσαφηνιστούν οι διάφορες κατηγορίες μαθητών που έχουν ανάγκη ενίσχυσης και οι ιδιαίτερες απαιτήσεις τους, ώστε να εφαρμόζονται προσαρμοσμένα στις ιδιαιτερότητες κάθε περίπτωσης. Ιδιαίτερα πρέπει να εξεταστεί το πρόβλημα της σχολικής αποτυχίας ή εγκατάλειψης σε συγκεκριμένες περιοχές με τις ιδιαιτερότητές τους (π.χ. πολυπολιτισμικές περιοχές, περιοχές με μεγάλη τουριστική ανάπτυξη, υποβαθμισμένες κοινωνικά ή απομονωμένες γεωγραφικά περιοχές κ.λπ.)
- Η έναρξη των προγραμμάτων πρέπει να γίνεται έγκαιρα, με την έναρξη του σχολικού έτους.

- Η επιτυχής έκβαση κάθε σχετικού προγράμματος απαιτεί κατάλληλα εξειδικευμένο και επιμορφωμένο εκπαιδευτικό προσωπικό, όπως και κατάλληλα επιμορφωμένο διοικητικό προσωπικό. Θα ήταν σκόπιμο να εξεταστεί η δημιουργία ειδικών κέντρων διαγνωστικής αξιολόγησης και συμβουλευτικής υποστήριξης. Επίσης απαιτείται αντίστοιχη πολιτική κινήτρων, για την προσέλκυση των πιο ικανών εκπαιδευτικών.
- Τέλος, απαραίτητη θεωρείται η στελέχωση της εκπαίδευσης με ειδικό επιστημονικό προσωπικό, το οποίο θα βοηθά τους εκπαιδευτικούς στη διάγνωση της φύσης των ιδιαίτερων προβλημάτων κάθε παιδιού, θα υποστηρίζει τους εκπαιδευτικούς στην εφαρμογή των ενισχυτικών προγραμμάτων και, όποτε κρίνεται χρήσιμο, θα συμμετέχει στα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας για την αντιμετώπιση ειδικών προβλημάτων.

8. ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ο Συνασπισμός θεωρεί την Φυσική Αγωγή ως βασικό συστατικό στοιχείο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, το οποίο ασκεί σαφείς παιδαγωγικές, βιολογικές, ιδεολογικές κι άλλες σημαντικές λειτουργίες. Η Φ.Α. πρέπει ν' αποτελεί κύριο στοιχείο της σχολικής δραστηριότητας διότι συνδέεται:

- Με τις παιδαγωγικές πλευρές του συστήματος της εκπαίδευσης των νέων
- Με τις κρίσιμες ηλικιακές περιόδους διαμόρφωσης των όρων και συνθηκών υγείας των νέων – αυριανών ενηλίκων πολιτών
- Με τον ορθολογικό τρόπο ζωής και την ελεύθερη ώρα των νέων
- Με την ανάδειξη της βιολογικής αξίας της φυσικής άσκησης
- Με το μηχανισμό κοινωνικοποίησης, ψυχολογικής και ηθικής ολοκλήρωσης του ατόμου, κοινωνικών ομάδων και λαών

Ο Συνασπισμός δεν θεωρεί την Φ.Α. ως ένα απλό εργαλείο για την εξασφάλιση των παραπάνω, αλλά ως δραστηριότητα που ασκεί εξαιρετικά σημαντική επίδραση και σε άλλους κοινωνικούς θεσμούς τέτοιους όπως η οικογένεια, ο πολιτισμός, ο αθλητισμός.

Η σημερινή κατάσταση της Φ.Α. στην εκπαίδευση εκφράζει απολύτως τον προβληματικό χαρακτήρα του κοινωνικό-πολιτικού μας συστήματος, την καθήλωση του κράτους πρόνοιας, την κυριαρχία των νόμων της αγοράς έναντι των σύγχρονων αναγκών του ανθρώπου. Κυριαρχεί μια τάση εξουδετέρωσης των θετικών επιδράσεων της Φ.Α. στη νεολαία, με ταυτόχρονη διόγκωση του ρόλου του πρωταθλητισμού, του κυνηγιού των ρεκόρ και της εμπορευματοποίησης.

Ένα τεράστιο χάσμα χωρίζει τον αθλητισμό υψηλών επιδόσεων στη χώρα μας από τον αθλητισμό στο σχολείο. Από τα μετάλλια στα παγκόσμια πρωταθλήματα και τις Ολυμπιάδες, την προβολή και τον κοσμοπολιτισμό όσων διαχειρίζονται τα θέματα του 2004, έως την αποκαρδιωτική εικόνα του αθλητισμού στο σχολείο, η διαφορά δεν κρύβεται. Στην ουσία πρόκειται για «χάσμα» στην αθλητική πολιτική των κυβερνήσεων, των κομμάτων που με τον ένα ή τον άλλο τρόπο καθόρισαν την πορεία του ελληνικού αθλητισμού και της εκπαίδευσης από την μεταπολίτευση ως σήμερα.

Η υπάρχουσα δομή Φυσικής Αγωγής στην εκπαίδευση, αν δεν εξυπηρετεί, είναι το λιγότερο υποταγμένη στη τάση που προαναφέραμε, κι οδηγεί σε μια αντικοινωνική φιλοσοφία για τον αθλητισμό, σ' ένα στρεβλό τρόπο ενασχόλησης με τα κοινά του αθλητισμού κι εν τέλει σ' ένα στρεβλό συνολικά τρόπο ζωής της νεολαίας.

Γίνεται αντιληπτό, ότι καταρχήν ο Συνασπισμός δεν αναφέρεται στην Φ.Α. ως σ' ένα από τα μαθήματα του ωρολογίου προγράμματος του ελληνικού σχολείου.

Αναφερόμαστε σε μια μακρόχρονη διαδικασία που ξεκινά με ευθύνη του κράτους από την προσχολική – νηπιακή ηλικία φτάνει μέχρι την τριτοβάθμια εκπαίδευση και κατόπιν συνδέεται με άλλες μορφές αθλητικής δραστηριότητας,

τέτοιες όπως ο σωματειακός αθλητισμός ή δραστηριότητες που αναπτύσσει η Τοπική Αυτοδιοίκηση για ιδιαίτερες κοινωνικές ομάδες (γυναίκες, άτομα τρίτης ηλικίας κλπ).

Γίνεται λόγος για την ανάγκη δημιουργίας ενός **ΕΝΙΑΙΟΥ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΥ, ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ** κι **ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ**, το οποίο θα εξυπηρετεί τις σημερινές και αυριανές ανάγκες όλου του ελληνικού λαού, σε κάθε περίοδο της ζωής του κάθε πολίτη.

Αυτό το σύστημα έχει ως βάση τη Φυσική Αγωγή στις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Με αλλαγή περιεχομένου, μορφών και στόχων σε κάθε βαθμίδα, σύμφωνα με τους νόμους της ανάπτυξης των ασχολουμένων, με βάση την ηλικία και τις συνθήκες ζωής.

Ειδικότερα για την Φ.Α. στις βαθμίδες της εκπαίδευσης, αυτή αναπτύσσεται με :

1. την φυσική άσκηση ως μέσο πρακτικής επίδρασης στις λειτουργικές ιδιότητες του οργανισμού, στην ανάπτυξη των κινητικών και ικανοτήτων και φυσικών αρετών των μαθητών
2. την εκμάθηση τεχνικο-τακτικών στοιχείων των αθλημάτων, της θεωρίας και της πράξης τους
3. τις ακαδημαϊκές γνώσεις που συνδέονται μ' ένα ευρύτατο πεδίο χρησιμότητας για την καθημερινή ζωή πληροφοριών, τέτοιων όπως ζητήματα αγωγής υγείας (διατροφής, προφύλαξης κλπ), ιστορίας του αθλητισμού, μ' ένα πλατύ κύκλο ενδιαφερόντων των νέων ανθρώπων
4. ένα σύστημα σχολικών αθλητικών δραστηριοτήτων που καταλαμβάνει εξέχουσα θέση στην εσωτερική ζωή του σχολείου
5. την παράλληλη σύνδεση της σχολικής αθλητικής δραστηριότητας με αντίστοιχες δραστηριότητες άλλων φορέων (Τοπικής Αυτοδιοίκησης)

Η Φυσική Αγωγή στην εκπαίδευση αναπτύσσεται είτε μέσα από το διδακτικό αντικείμενο της φυσικής αγωγής, ισότιμα ενταγμένο μέσα στο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου, είτε σε ώρες εκτός ωρολογίου προγράμματος.

ΤΟ ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Το αναλυτικό πρόγραμμα που εφαρμόστηκε τα τελευταία χρόνια είναι ξεπερασμένο κι ανεφάρμοστο. Δεν εκπληρώνει σε καμιά περίπτωση τους σκοπούς της Φ.Α. όπως το ίδιο περιγράφει, αλλά δεν μπορεί να επιτύχει στις ελάχιστες ώρες της διδασκαλίας του μαθήματος, ούτε τους στόχους που θέτει το Σύνταγμα του 1975, ο σχετικός Νόμος, η UNESCO και το Συμβούλιο της Ευρώπης.

Παρά τις όποιες προσπάθειες εφαρμογής του, η έλλειψη ενιαίας αντίληψης για τους στόχους της Φ.Α. από την πλευρά των αρμόδιων για την υλοποίησή του φορέων είναι εμφανής, με αποτέλεσμα το διοικητικό χάος, ο καθένας να κάνει ότι θέλει και όπως αυτός αντιλαμβάνεται το ρόλο του μέσα στο σύστημα. Το πρόβλημα οξύνεται από την αδυναμία καθοδήγησης από την πλευρά του ΥΠΕΠΘ και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, αλλά και την μη αξιοποίηση των προτάσεων των κοινωνικών και επιστημονικών φορέων για το ξεπέρασμα των προβλημάτων. Επίσης παρατηρείται αδυναμία σύνδεσης της Φ.Α. με τους

σκοπούς της Παιδείας γενικότερα, με αποτέλεσμα την πλήρη υποβάθμιση του ρόλου της Φ.Α., ειδικά μετά την μεταρρύθμιση Αρσένη.

Θεωρούμε ότι το αναλυτικό πρόγραμμα Φυσικής Αγωγής έχει πλήρως αποτύχει και είναι αναγκαίο όσο ποτέ να προωθηθούν σημαντικές αλλαγές στην κατεύθυνση αναβάθμισης του μαθήματος της Φ.Α. αλλά και στην ανάδειξη της σημασίας του στην εκπλήρωση των στόχων της Παιδείας.

Αναλυτικότερα όσον αφορά το θεωρητικό μέρος του αναλυτικού προγράμματος Φ.Α. θέλουμε να τονίσουμε τα εξής:

- Η τοποθέτηση του κινητικού – εκφραστικού στόχου σαν πρωτεύοντος στόχου της Φ.Α. και η προνομιακή διδασκαλία τεχνικών από τους καθηγητές Φ.Α. έχει ανατρέψει τον, από αρχαιοτάτων χρόνων, βασικό σκοπό της Φ.Α. που είναι η αγωγή του σώματος.
- Συνεπεία των παραπάνω είναι η υποβάθμιση και τοποθέτηση σε δεύτερη μοίρα των βιολογικών χαρακτηριστικών του ατόμου, της φυσικής κατάστασης και των βασικών της παραμέτρων (αντοχή, δύναμη, ταχύτητα, ευκαμψία κλπ), καθώς και των αντίστοιχων ορθοσωματικών και γυμναστικών ασκήσεων.
- Η διεξαγωγή του μαθήματος είναι αδύνατη λόγω της μείωσης των ωρών διδασκαλίας αλλά και της ασάφειας του στόχου του. Είναι ευρύτερα παραδεκτό ότι για την απόκτηση τόσο της φυσικής κατάστασης όσο και την αφομοίωση μιας τεχνικής δεξιότητας απαιτείται συγκεκριμένος αριθμός ωρών ενασχόλησης, συγκεκριμένος αριθμός επαναλήψεων της άσκησης και συγκεκριμένος κάθε φορά βαθμός έντασης, κάτι που δεν μπορεί να επιτευχθεί μέσα στις σημερινές συνθήκες του ελληνικού δημόσιου σχολείου. Οι καθηγητές συχνά αυτοσχεδιάζουν κι εργάζονται με βάση τις δυσμενείς αντικειμενικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε σχολική μονάδα. Το σύστημα παιδαγωγικού ελέγχου είναι ανεπαρκές, δεν υφίστανται στην διάθεση των καθηγητών τα οποιαδήποτε απόλυτα κριτήρια φυσικο-σωματικής ανάπτυξης κατά ηλικιακή κατηγορία. Δεν υφίσταται καμιά απολύτως σύνδεση της σχολικής φυσικής αγωγής με την αγωγή υγείας. Είναι ελλιπής έως ανύπαρκτη παιδαγωγική παρέμβαση σε ότι έχει να κάνει με τις γνώσεις, τα κίνητρα, τα ενδιαφέροντα, την γνώμη, των μαθητών και κάθε άλλο παράγοντα που παίζει ρόλο στην διαμόρφωση των σχέσεων της νεολαίας με την φυσική αγωγή και τον αθλητισμό.
- Η έλλειψη ενιαίας αντίληψης για τους στόχους της Φ.Α. και κατά συνέπεια η μη εφαρμογή ενιαίας μεθόδου οδήγησε στην δημιουργία νεφελώματος γύρω από την χρησιμότητα του μαθήματος αλλά και την αποτελεσματικότητα του ρόλου της μέσα στα πλαίσια του σχολικού προγράμματος.
- Οι ευθύνες του ΥΠΕΠΘ και του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου για την πολιτική που άσκησαν τα τελευταία χρόνια και την σημερινή κατάσταση του μαθήματος Φ.Α. είναι τεράστιες. Τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής είναι τραγικά για την φυσική άσκηση και την εξασφάλιση επιπέδου υγείας για αρκετές γενιές του Ελληνικού λαού. Η φυσική άσκηση των Ελλήνων έχει αφεθεί σε τυχαίους παράγοντες

και την επίδραση του περιβάλλοντος, το μάθημα τείνει προς εξαφάνιση και οι καθηγητές Φ.Α. έχουν μετατραπεί από επιστήμονες σε τεχνολόγους.

Η μόνη δυστυχώς θετική ενέργεια των τελευταίων ετών, ήταν η εισαγωγή του μαθήματος της φυσικής αγωγής στις αρχές της περασμένης δεκαετίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Από τότε και ιδιαίτερα την τελευταία πενταετία, το μάθημα της Φυσικής Αγωγής διέρχεται μια σημαντική κρίση, με αποκλειστική ευθύνη του Υπουργείου Παιδείας και των κυβερνητικών πολιτικών που ακολουθούνται. Επί της ουσίας το σύστημα φυσικής αγωγής στη χώρα δεν χαρακτηρίστηκε ποτέ από την ισορροπία που πρέπει να εξασφαλίζεται ανάμεσα στην διανοητική και την φυσική ανάπτυξη των μαθητών.

ΟΙ ΩΡΕΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Είναι χαρακτηριστικό ότι σήμερα η φυσική και κινητική αγωγή απουσιάζει από τα νηπιαγωγεία αλλά ούτε και διδάσκεται υποχρεωτικά σε όλα τα Δημοτικά Σχολεία. Κατά την πορεία δε της εφαρμογής της στο Δημοτικό οι ώρες μειώθηκαν από 3 σε 2 την εβδομάδα. Πιστεύουμε πως στην Α/θμια εκπαίδευση πρέπει να γίνουν ακόμη σημαντικά βήματα για την οργάνωση του μαθήματος της Φυσικής Αγωγής.

Να τονίσουμε ότι, μετά την ψήφιση των Νόμων 2525/97 και 2640/98 και την έκδοση των ωρολογίων προγραμμάτων, **το μάθημα της Φυσικής Αγωγής στο Ενιαίο Λύκειο και στα Τ.Ε.Ε. έχει σχεδόν εξαφανιστεί. Τα ποσοστά συμμετοχής της Φυσικής Αγωγής στο συνολικό αριθμό ωρών του εβδομαδιαίου προγράμματος διδασκαλίας είναι στο Λύκειο από 0 έως 5,8%. Είναι τα χειρότερα ποσοστά από τη σύσταση του ελληνικού κράτους και συμβαίνει μόνο στην Ελλάδα.** Και όλα αυτά βέβαια, συνέβησαν λίγους μήνες μόνο πριν την Ολυμπιάδα του 2004.

ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ ΤΩΝ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ

Τα προβλήματα της σχολικής αθλητικής υποδομής είναι τεράστια. Τα σχολεία δεν διαθέτουν τις πιο απλές αθλητικές εγκαταστάσεις. Είμαστε η μοναδική χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην οποία οι μαθητές κατά την χειμερινή περίοδο γυμνάζονται καιρού θέλοντος, με λίγες εξαιρέσεις σχολικών μονάδων, οι οποίες συνορεύουν με δημοτικά κλειστά γυμναστήρια

Το μηδαμινό ποσοστό του προϋπολογισμού του ΥΠΕΠΘ που διατίθεται για τον αθλητισμό στην εκπαίδευση δεν μπορεί να καλύψει τις τεράστιες ελλείψεις αθλητικών οργάνων.

ΟΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ, ΤΗΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Ο Συνασπισμός της Αριστεράς υποστηρίζει ότι είναι αναγκαία:

1. Πρόσληψη των άνεργων γυμναστών και κάλυψη των οργανικών κενών.
2. Αύξηση των δαπανών του Υπ. Παιδείας για τον αθλητισμό σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.
3. Εφαρμογή των προδιαγραφών του ΟΣΚ (για ύπαρξη αθλητικής υποδομής και κλειστών αιθουσών σ' όλα τα νεοαναγειρόμενα σχολικά συγκροτήματα.)
4. Σε κάθε σχολείο να δημιουργηθούν και να διαμορφωθούν κατάλληλα εξωτερικοί χώροι που θα επιτρέπουν τη διεξαγωγή του μαθήματος, αλλά και την ανάπτυξη κινητικών δραστηριοτήτων από τα παιδιά
5. Η επεξεργασία σύγχρονων αναλυτικών προγραμμάτων φυσικής αγωγής και η σύνταξη νέων ωρολογίων προγραμμάτων όλων χωρίς εξαίρεση των βαθμίδων της εκπαίδευσης.
6. Η σύνδεση του μαθήματος με την αγωγή υγείας, η κατηγοριοποίηση των μαθητών και ένταξή τους σε διαφορετικά εξειδικευμένα προγράμματα, με βάση την ηλικία και το επίπεδο υγείας, καθώς και η αυστηρή τήρηση κάρτας υγείας των μαθητών.
7. Η εναρμόνιση των ωρών διδασκαλίας με τις σύγχρονες ανάγκες, με βάση τα επιστημονικά δεδομένα. Η αύξηση των ωρών διδασκαλίας της Φυσικής Αγωγής σε όλες τις τάξεις στο Γυμνάσιο, Ενιαίο Λύκειο και στα Τ.Ε.Ε. τουλάχιστον σε τρεις την εβδομάδα. Η αύξηση σε 3 εβδομαδιαίως των ωρών της Φυσικής Αγωγής σε όλες τις τάξεις του Δημοτικού Σχολείου και αυτό να ισχύσει και για τα ολιγοθέσια σχολεία στα οποία δεν φοιτούν παιδιά Β' κατηγορίας. Άμεση υποχρεωτική διεξαγωγή του μαθήματος και στις 2 πρώτες τάξεις του δημοτικού. Εφαρμογή προγραμμάτων φυσικής αγωγής από καθηγητές και στην προσχολική εκπαίδευση (νηπιαγωγεία), επίσης για 3 ώρες στο εβδομαδιαίο πρόγραμμα.
8. Η καθιέρωση μέσα στο διδακτικό πρόγραμμα, εκτός της πρακτικής ώρας και θεωρητικής, με υποστήριξη κατάλληλων εγχειριδίων για την Α/θμια και την Β/θμια εκπαίδευση, πάνω σε θέματα υγείας (άθληση, διατροφή, πρώτες βοήθειες), ιστορίας του αθλητισμού και της Ολυμπιακής Κίνησης, κανονισμοί αθλημάτων, τεχνικής και τακτικής,
9. Η ενσωμάτωση του προγράμματος Ολυμπιακής και Αθλητικής Παιδείας στο αντικείμενο της Φυσικής Αγωγής, σ' ένα ενιαίο πρόγραμμα, σε όλες τις τάξεις του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου, καθώς και στο νηπιαγωγείο

ΣΧΟΛΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

Το σύστημα διασχολικών αθλητικών αγώνων (σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης) αποτελεί ουσιαστικά αποκλειστικό προνόμιο των μαθητών που αθλούνται και διακρίνονται στα αθλητικά σωματεία. η συμμετοχή ή όχι του σχολείου βρίσκεται στην καλή διάθεση και το μεράκι του γυμναστή, ο οποίος συχνά με προσωπική ευθύνη μεταφέρει τους μαθητές.

Χαρακτηριστικό του πως το ΥΠΕΠΘ αντιμετωπίζει τον σχολικό αθλητισμό είναι το γεγονός του αποκλεισμού από τους σχολικούς αγώνες των μαθητών των ΤΕΕ (μετά από παρέμβαση του Συνασπισμού στη Βουλή το 1998 επιτράπη η συμμετοχή τους) με πρόσχημα ότι δεν έχουν πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Καθώς δεν υπάρχουν ουσιαστικά εσωτερικοί σχολικοί αγώνες, η συντριπτική πλειοψηφία των μαθητών παραμένει ανενεργός

οδηγούμενη έτσι στην αποχή, στην περιθωριοποίηση και στην εκτός δια βίου άθληση, τουλάχιστον όσο αφορά την συμμετοχή δια μέσω των αθλημάτων. Σε επίπεδο δε Λυκείου οι σχολικοί αγώνες γίνονται αποκλειστικά για το δικαίωμα προνομιακής μοριοδότησης κι εισαγωγής στα ΑΕΙ/ΤΕΙ.

Αντίθετα από ότι γίνεται σήμερα ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ πιστεύει ότι το μεγαλύτερο βάρος πρέπει να δοθεί στα εξής:

- Διοργάνωση εσωτερικών αγώνων και διαγωνισμών (εντός και εκτός σχολείου) σε διάφορα αθλήματα, αλλά και άλλων αθλητικών δραστηριοτήτων όπως αερόμπικ, χορός με την συμμετοχή της συντριπτικής πλειοψηφίας των μαθητών.
- Αρωγοί σε αυτή την προσπάθεια πρέπει να είναι συνολικά η εκπαιδευτική κοινότητα, οι σύλλογοι γονέων, οι ΟΤΑ και τα αθλητικά σωματεία.
- Ιδιαίτερη φροντίδα οφείλει να δοθεί στην συμμετοχή των κοριτσιών και των παιδιών των μεταναστών.
- Παράλληλα το Υπουργείο Παιδείας να βραβεύει τα σχολεία με την μεγαλύτερη συμμετοχή μαθητών και την διοργάνωση εσωτερικών αθλητικών δραστηριοτήτων (με χρηματικό βραβείο για αγορά υλικού)
- Οι διασχολικοί αγώνες να αποτελούν έτσι το τελικό μέρος των σχολικών αγώνων, σε επίπεδο Δημοτικού και Γυμνασίου μπορούν να διοργανώνονται σε επίπεδο Δήμου, εξοικονομώντας παράλληλα χρόνο αλλά και οικονομικούς πόρους για τα σχολεία για την κύρια δραστηριότητα τους εσωτερικούς αγώνες.
- Οι διασχολικοί σε επίπεδο Λυκείων να διοργανώνονται όπως σήμερα από τα Νομαρχιακά Γραφεία Φυσικής Αγωγής και να επεκταθούν και σε άλλα μαζικά στην χώρα μας αθλήματα. Προσοχή σε όλους τους σχολικούς αγώνες πρέπει να δίνεται στην διάδοση του φιλάθλου πνεύματος και στην αποφυγή μεταφοράς βίας και βανδαλισμών

Η αναβάθμιση της αθλητικής αγωνιστικής δραστηριότητας ως βασικό στοιχείο της εσωτερικής ζωής του σχολείου. Αναθεώρηση και βελτίωση του συστήματος διεξαγωγής των σχολικών πρωταθλημάτων. Επέκταση του θεσμού και σε άλλα αθλήματα, εκτός απ' αυτά που μέχρι σήμερα διεξάγονται.

Η καθιέρωση ωρών άθλησης μέσα στις σχολικές μονάδες και εκτός διδακτικού προγράμματος, τις απογευματινές ώρες. Να συμπεριληφθούν στο πρόγραμμα του **ολοήμερου σχολείου**, δημοτικού και νηπιαγωγείου, τουλάχιστον 2 επιπλέον ώρες αθλητικών δραστηριοτήτων ημερησίως, που θα διεξάγονται από Καθηγητές Φυσικής Αγωγής τις απογευματινές ώρες.

ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ

Το σημερινό υποβαθμισμένο σύστημα αθλητικών σχολείων, Τμημάτων Αθλητικής Διευκόλυνσης ΤΑΔ κι ΕΤΑΔ αποτελεί κάκιστη αντιγραφή μιας μορφής αθλητικού σχολείου χωρών της ανατολικής Ευρώπης και χαρακτηρίζεται από

- ✓ Έλλειψη στρατηγικής και στόχου,
- ✓ Ασαφές διοικητικό καθεστώς, όχι αυτοτελές αλλά κυρίως ενταγμένο σε άλλα σχολεία της Β/θμιας εκπαίδευσης, το οποίο συχνά βάλλεται εκ των έσω, συκοφαντείται και λοιδωρείται από την ίδια την εκπαιδευτική κοινότητα,

απαξιώνεται από τις ενέργειες του Υπουργείου Παιδείας και τοπικούς διοικητικούς παράγοντες.

- ✓ Αναξιόπιστο επιστημονικά σύστημα επιλογής ταλέντων από τα δημοτικά σχολεία
- ✓ Αδυναμία σύνδεσης με το κατεξοχήν φορέα του αθλητισμού υψηλών επιδόσεων – τις αθλητικές Ομοσπονδίες και τα αθλητικά σωματεία.
- ✓ συχνή χρησιμοποίηση ρόλου εξασφάλισης των πελατειακών σχέσεων των κυβερνώντων α) κυρίως κατά το πρόσφατο παρελθόν μέσω συστήματος επιλογής προπονητών, το οποίο μετά και τις επερωτήσεις του ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ στη Βουλή τροποποιήθηκε αντικειμενικότερα β) μέσω ίδρυσης Τ.Α.Δ. κι επιλογής αθλημάτων σε περιοχές που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις γ) αλλά και μέσω επιλογής μαθητών μη αθλητών

Για να μπορέσει να επιτελέσει αποτελεσματικά το διπλό του ρόλο:

α) της ανάδειξης των ταλαντούχων μαθητών από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση,

β) της υποστήριξης των αθλητών που κάνουν πρωταθλητισμό και απαρτίζουν τις εθνικές ομάδες, χρειάζεται να αλλάξει ριζικά το σημερινό σύστημα και να αναδιοργανωθεί η λειτουργία του. Βασικά στοιχεία αυτής της αναδιοργάνωσης πρέπει να είναι:

- Δημιουργία κατά βάση αυτόνομων εκπαιδευτικών μονάδων, ανεξάρτητα εάν συστεγάζονται ή όχι (όσον αφορά το εκπαιδευτικό μέρος) με άλλες μονάδες
- Ανεξαρτητοποίηση της αθλητικής λειτουργίας από την εκπαιδευτική λειτουργία. Υπεύθυνοι για ζητήματα αθλητικής λειτουργίας όπως επιλογή της περιοχής ίδρυσης, των μαθητών-αθλητών, προπονητικό και αγωνιστικό πρόγραμμα να είναι οι αντίστοιχες αθλητικές Ομοσπονδίες.
- Η εκπαιδευτική λειτουργία γίνεται από καθηγητές, να παρέχεται η δυνατότητα ευέλικτου και προσωπικού σχολικού ωραρίου, ειδικού χρόνου εξετάσεων και κάλυψης απουσιών λόγω συμμετοχής σε διοργανώσεις
- Η ανά τακτά χρονικά διαστήματα (π.χ. 4 χρόνια) εξέταση της αποτελεσματικότητας και της λειτουργίας των ΤΑΔ

ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η φυσική αγωγή και η άθληση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση είναι εντελώς υποβαθμισμένη. Στην βαθμίδα όπου ο νέος προετοιμάζεται και εξοπλίζεται για να ενταχθεί στην παραγωγική διαδικασία οι αθλητικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες είναι από ελάχιστες έως ανύπαρκτες. Ο Νόμος Πλαίσιο 1268/1982 δεν προβλέπει καμία ρύθμιση για τις αθλητικές δραστηριότητες και στη συνέχεια δεν εκδόθηκε κανένα Διάταγμα για την Φυσική Αγωγή στα ΑΕΙ/ΤΕΙ με αποτέλεσμα σήμερα η φυσική αγωγή να είναι εκτός προγραμμάτων σπουδών.

Η σημερινή πραγματικότητα χαρακτηρίζεται από ανεπάρκεια προσωπικού (στα 32 ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας υπηρετούν 37 μόνιμοι καθηγητές για περισσότερους από 400.000 φοιτητές). Παρά την κατά καιρούς περιοδική ενίσχυσή του αθλητισμού στην Τριτοβάθμια εκπαίδευση από τα προγράμματα μαζικού αθλητισμού της ΓΓΑ, είναι σχεδόν ανύπαρκτη η αθλητική και οργανωτική του υποδομή. Η κατάσταση δε στα μικρότερα Ιδρύματα είναι

εντελώς απογοητευτική. Η συμμετοχή των φοιτητών και φοιτητριών σε προγράμματα αθλητισμού είναι εξαιρετικά μικρή.

Ο Συνασπισμός θεωρεί πως ο Αθλητισμός στη τριτοβάθμια Εκπαίδευση πρέπει να ενισχυθεί άμεσα τόσο θεσμικά όσο και οικονομικά από το κράτος και να αναδιοργανωθεί η λειτουργία του.

Απαιτείται:

- Νομοθετική θεσμοθέτηση της Φυσικής Αγωγής στα ΑΕΙ/ΤΕΙ και ένταξη της φυσικής αγωγής και των αθλητικών δραστηριοτήτων στα προγράμματα σπουδών ως μάθημα επιλογής.
- Δημιουργία Ενιαίου Προγράμματος Φυσικής Αγωγής και αθλητισμού για τα ΑΕΙ και τα ΤΕΙ
- Ενίσχυση και αναβάθμιση των πανεπιστημιακών γυμναστηρίων στα ΑΕΙ, των κέντρων φυσικής Αγωγής στα ΤΕΙ καθώς και της Επιτροπής Αθλητισμού Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης
- Δημιουργία αθλητικών εγκαταστάσεων σε όλα τα ιδρύματα
- Επέκταση των προγραμμάτων άσκησης και ψυχαγωγίας σε ποικίλα αθλήματα και δραστηριότητες και συμμετοχής σε αυτά του διδακτικού και διοικητικού Προσωπικού
- Ανάπτυξη των εσωτερικών πρωταθλημάτων
- Συνεργασία και σύνδεση του πανεπιστημιακού Αθλητισμού με προγράμματα άλλων φορέων (αθλητικά σωματεία, Δημοτικοί Αθλητικοί Οργανισμοί)

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΣΩΜΑΤΕΙΑΚΟ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟ

Η ανάγκη σύνδεσης με τον σωματειακό αθλητισμό είναι επιτακτική για τους παρακάτω λόγους

1. Οι αθλητικοί Σύλλογοι στην πλειοψηφία τους είναι σε θέση λόγω της τεχνογνωσίας και της εμπειρίας τους να βοηθήσουν την οργάνωση και λειτουργία αθλητικών και ψυχαγωγικών προγραμμάτων
2. Οι αθλητικοί σύλλογοι θα αποτελέσουν ένα από τους κύριους φορείς της διαβίου άσκησης μετά την αποφοίτηση από την εκπαίδευση
3. Αποφεύγεται σε σημαντικό βαθμό η επικάλυψη δραστηριοτήτων και επομένως εξοικονομούνται χρόνος και χρήματα για άλλες δραστηριότητες
4. Διοργάνωση κοινών προγραμμάτων σχολείων και αθλητικών συλλόγων
5. Δημιουργία και βελτίωση της επικοινωνίας μεταξύ των 2 φορέων
6. Αμοιβαία χρησιμοποίηση του χώρων και του υλικού κάθε φορέα

9. ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η κύρια στόχευση κάθε πολιτικής στον τομέα της Ειδικής Αγωγής πρέπει να διαπνέεται από μια βασική αρχή - το δικαίωμα για πλήρη ένταξη στο καθημερινό κοινωνικό γίνεσθαι, κάτι που προϋποθέτει το δικαίωμα πλήρους πρόσβασης σε καλά οργανωμένο εκπαιδευτικό σύστημα. Τυχόν προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα αυτά δεν πρέπει να προβάλλονται ως εμπόδιο για την ένταξή τους, αλλά να δίνεται έμφαση στις ικανότητές τους και τον τρόπο με τον οποίο αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν και να αναπτυχθούν. Αυτό σημαίνει παροχή κατάλληλης φροντίδας, που θα αναθεωρείται και θα προσαρμόζεται συνεχώς, με βάση τις εκάστοτε εξελίξεις.

Η πολιτική της ένταξης των ατόμων με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στο εκπαιδευτικό σύστημα είναι κάτι πολύ πιο σύνθετο από την απλή εγγραφή τους σε ένα κανονικό σχολείο. Στην ουσία, αφορά τόσο τα άτομα που εντάσσονται όσο και το ίδιο το εκπαιδευτικό σύστημα, που πρέπει να αλλάξει για να προσαρμοστεί αποτελεσματικά σε αυτό το ρόλο. Αν δεν λαμβάνονται κατάλληλα μέτρα από την πολιτεία και, δευτερευόντως, από τους άλλους εμπλεκόμενους φορείς και άτομα, η απλή ένταξη και εγγραφή στο κανονικό σχολείο δεν θα επιφέρει τα αναμενόμενα και ίσως, κάτω από συγκεκριμένες περιστάσεις, αποβεί αρνητική εμπειρία τόσο για τα εντασσόμενα άτομα όσο και για τους λοιπούς μαθητές.

Ο Συνασπισμός έχει αναγνωρίσει τη σημασία της έγκαιρης και σωστής αντιμετώπισης των δυσκολιών που συναντούν τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες.

Για το Συνασπισμό η μέριμνα για τα άτομα με ειδικές εκπαιδευτικές και κοινωνικές ανάγκες, με στόχο την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων προβλημάτων τους και την ανάπτυξη των δυνατοτήτων τους, θεωρείται αυτονόητη υποχρέωση της πολιτείας και της κοινωνίας.

Στα πλαίσια αυτά ο ΣΥΝ προτείνει:

- Να εξασφαλιστεί ένα δίκτυο θεσμών και υπηρεσιών, που θα μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά ως προς την πρόληψη, την έγκαιρη και σωστή διάγνωση και αντιμετώπιση των προβλημάτων που συνήθως αντιμετωπίζουν αυτές οι ομάδες παιδιών.
- Να γίνει καταγραφή και ιεράρχηση των σχετικών αναγκών, και αξιολόγηση των προγραμμάτων και μεθόδων που έχουν εφαρμοστεί μέχρι σήμερα, και με βάση τα πορίσματα που θα προκύψουν να αναδιοργανωθεί το όλο σύστημα της ειδικής αγωγής σε σύγχρονες βάσεις, που θα εξασφαλίζουν επάρκεια και αποτελεσματικότητα για όλα τα Ελληνόπουλα που τη χρειάζονται, ακόμα και πριν από τη σχολική ηλικία. Προς τούτο απαιτείται η ανανέωση και βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής, του εξοπλισμού, των διδακτικών μεθόδων και του εκπαιδευτικού και βοηθητικού προσωπικού.
- Βασική αρχή και στόχος της Ειδικής Αγωγής πρέπει να είναι η όσο το δυνατόν πλήρης ένταξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες στο κοινωνικό σύνολο και κατά τη φάση της εκπαίδευσής τους και μετέπειτα. Προγράμματα «διά βίου» εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να προβλέπονται και για αυτές τις ομάδες, ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις μιας ραγδαία εξελισσόμενης κοινωνίας. Η φροντίδα για την επαγγελματική αποκατάσταση αυτών των πολιτών

πρέπει να είναι συνεχής από την πολιτεία και τους άλλους παραγωγικούς και κοινωνικούς φορείς.

- Να στελεχωθεί το δημόσιο εκπαιδευτικό σύστημα με ειδικό προσωπικό (ψυχολόγους, λογοθεραπευτές-τριες, κοινωνικούς-ές λειτουργούς κλ.π.), που κατά περίπτωση θα βοηθούν το εκπαιδευτικό προσωπικό των σχολείων ή θα παρέχουν εξατομικευμένη βοήθεια στα παιδιά που αντιμετωπίζουν δυσκολίες, μέσα και έξω από την τάξη.
- Να αναδιοργανωθούν και να λειτουργήσουν σε σωστή βάση τα προγράμματα ενισχυτικής διδασκαλίας για τους μαθητές και μαθήτριες με μαθησιακές δυσκολίες.
- Τέλος, ιδιαίτερη φροντίδα πρέπει να ληφθεί για τη βασική κατάρτιση και τη συνεχή επιμόρφωση του προσωπικού που απασχολείται στο χώρο αυτό.

Κριτική στην υπάρχουσα κατάσταση

Για πρώτη φορά, με το Ν. 1566/85, επιχειρείται ενσωμάτωση της Ειδικής Αγωγής στο γενικότερο νομικό πλαίσιο της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ήταν ασφαλώς μια καινοτομική αντίληψη σε σχέση με την παραδοσιακή νοοτροπία, που πρέσβευε, ακόμη και στο νομοθετικό πλαίσιο, τον παραγκωνισμό και την περιθωριοποίηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Ωστόσο, και ο νόμος αυτός είχε πολλά αρνητικά στοιχεία, ενώ δεν έγινε ουσιαστικός διάλογος με τους ενδιαφερόμενους φορείς. Στην πράξη η υλοποίηση των αρχών του Νόμου υπήρξε προβληματική, ενώ τα λίγα Σχέδια Προεδρικών Διαταγμάτων που δόθηκαν στη δημοσιότητα αφορούσαν κυρίως τη γενική πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι αναφορές στην Ειδική Αγωγή ήταν λίγες και επιφανειακές. Στην πράξη, όσα έγιναν σε καμία περίπτωση δεν κατορθώθηκε να αντιμετωπίσουν τα πολλά προβλήματα των παιδιών με ειδικές ανάγκες, τόσο στον τομέα της πρόληψης όσο και σε ότι αφορά την εκπαίδευσή τους. Το **ειδικό σχολείο** παρέμεινε «κλειστό» σχολείο, χωρίς να μπορέσει να απαλλαγεί από τους φραγμούς και τις εξαρτήσεις του. Οι μαθητές στους οποίους παρέχεται Ειδική Αγωγή στην Ελλάδα δεν ξεπερνούν τις 15.000. Οι υπόλοιπες (ποσοστό 10 έως 15 επί τοις εκατό του συνολικού πληθυσμού, σύμφωνα με διεθνώς αποδεκτά κριτήρια) ή φοιτούν στο γενικό σχολείο ή δεν εγγράφονται καθόλου σε σχολείο. Είναι χαρακτηριστικό ότι μέχρι σήμερα δεν έχει γίνει στην Ελλάδα καμία συστηματική καταγραφή ή έρευνα των ποσοτικών δεδομένων του προβλήματος.

Οι **ειδικές τάξεις** αποτέλεσαν για τη χώρα μας το βασικό τρόπο σχολικής ένταξης, χωρίς όμως να έχουν προηγηθεί οι αναγκαίες μελέτες ή να έχουν εξασφαλιστεί οι προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για τέτοιους θεσμούς. του, αφού θα έχει την τάση να υιοθετήσει αυτή την αρνητική εικόνα».

Τέλος, πρέπει να αναφερθούν οι τεράστιες ελλείψεις στην υλικοτεχνική υποδομή και στον τρόπο λειτουργίας των σχολείων, στην οργάνωση κατάλληλων θεσμών και υπηρεσιών για τη στήριξη των παιδιών με ειδικές ανάγκες στο σχολείο και έξω από αυτό, και στην κατάλληλη προετοιμασία και στήριξη του εκπαιδευτικού προσωπικού της γενικής και ειδικής εκπαίδευσης.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

Το Νομοθετικό πλαίσιο για την ειδική αγωγή δε διέπεται από μια ενιαία και σύγχρονη παιδαγωγική λογική. Αποτελεί μάλλον μια συρραφή προτάσεων και μέτρων χωρίς συνοχή και ειρμό που ουσιαστικά κλείνει το δρόμο στις αναγκαίες ουσιαστικές αλλαγές που πρέπει να γίνουν στο υφιστάμενο σύστημα, για να καλυφθούν οι σύγχρονες απαιτήσεις. Συνολικά, βρίσκεται πολύ πίσω σε σχέση με τις σημερινές ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας και υστερεί απαράδεκτα σε σχέση με τους προβληματισμούς που έχουν αναπτυχθεί στην επιστημονική και εκπαιδευτική κοινότητα.

Στο σύνολο του νομοθετήματος κυριαρχεί η επιδίωξη δημιουργίας ενός γραφειοκρατικού μηχανισμού, στα γρανάζια του οποίου θα συνθλίβεται το άτομο με ειδικές ανάγκες για ιδιαίτερη εκπαιδευτική στήριξη, καθώς και η οικογένειά του. Είναι χαρακτηριστικό, για παράδειγμα, το γεγονός ότι, κατά τη διάγνωση (άρθρο 3), αντίθετα με ότι συμβαίνει στα αντίστοιχα εκπαιδευτικά συστήματα άλλων αναπτυγμένων χωρών, δεν υπάρχει θέση για τους γονείς και για τα πρόσωπα του άμεσου κοινωνικού περιβάλλοντος των παιδιών με ειδικές ανάγκες.

Βασικά χαρακτηριστικά του είναι τα εξής:

- Απουσιάζουν οι οποιεσδήποτε δεσμεύσεις από μέρους της πολιτείας σε ότι αφορά τη δημιουργία της απαραίτητης εκπαιδευτικής υποδομής και σε υλικά μέσα και σε έμπυχο δυναμικό.
- Βασικές ρυθμίσεις που αφορούν τις πιο ουσιώδεις λειτουργίες ενός τέτοιου νόμου παραπέμπονται στην ανέξοδη διαδικασία των υπουργικών αποφάσεων.
- Οι ρυθμίσεις δεν έχουν ουσιαστική αξία, αν δεν συνοδεύονται από πολιτική βούληση για την υλοποίησή τους, που πρέπει να εκφράζεται με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα στην επίτευξη των στόχων. Βασικό συστατικό στοιχείο αυτής της βούλησης είναι τα μέτρα για την οργανωτική και λειτουργική αναβάθμιση των αρμόδιων υπηρεσιών της Ειδικής Αγωγής, σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο, η αποτελεσματική επιστημονική υποστήριξη του έργου τους και η επαρκής διάθεση πόρων, σύμφωνα με τις εκτιμώμενες ανάγκες. Επίσης, πρέπει να περιλαμβάνονται μέτρα που να ισχυροποιούν τυχόν δεσμεύσεις από μέρους της πολιτείας, λ.χ. με την επιβολή κυρώσεων σε περίπτωση που συγκεκριμένες διατάξεις δεν εφαρμόζονται από υπηρεσίες και όργανα της πολιτείας ή άλλα εμπλεκόμενα πρόσωπα. Τέτοια μέτρα όμως δεν υπάρχουν.
- Τα διαλαμβανόμενα στο νόμο δεν ιεραρχούν τις πραγματικές ανάγκες αυτών των παιδιών και δεν αποτρέπουν τον κίνδυνο κοινωνικού στιγματισμού τους και διαμόρφωσης / ενίσχυσης μιας αρνητικής αυτοεικόνας. Ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες των παιδιών αντιμετωπίζονται περισσότερο ως ιατρικά / θεραπευτικά παρά ως εκπαιδευτικά ζητήματα.

- Αντί να συμπληρωθούν και να διευρυνθούν τα θετικά στοιχεία της προηγούμενης νομοθεσίας, περιορίστηκαν ακόμη περισσότερο, καθώς η ειδική αγωγή τείνει να αποκοπεί από το σύστημα της ενιαίας, δωρεάν δημόσιας εκπαίδευσης.
- Αρνητικές είναι και οι ρυθμίσεις που αφορούν το εκπαιδευτικό και επιστημονικό προσωπικό που εμπλέκεται στην Ειδική Αγωγή γιατί εμφορούνται από αντιδημοκρατικό πνεύμα.

Οι προηγούμενες διαπιστώσεις μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ή το Υπουργείο Παιδείας δεν είναι ακόμη σε θέση να προτείνει ένα οργανωμένο και συστηματικό σχέδιο νόμου για την ειδική αγωγή που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας και στα δεδομένα της επιστήμης, ή ότι δεν ενδιαφέρεται να βελτιώσει το απελπιστικά χαμηλό επίπεδο πρόνοιας για τα άτομα με ειδικές ανάγκες, ειδικά στον κρίσιμο τομέα της εκπαίδευσης.

Βασικά σημεία για να αλλάξει ο αρνητικός προσανατολισμός του νόμου, θεωρούμε τα ακόλουθα:

1. Να περιοριστούν στο βαθμό του εντελώς αναγκαίου οι παραπομπές σοβαρών ζητημάτων για την Ειδική Αγωγή σε Προεδρικά Διατάγματα.
2. Να αποσαφηνιστεί στο νόμο η σχέση μεταξύ των στόχων και του περιεχομένου των αναλυτικών προγραμμάτων που τίθενται για τα παιδιά με ανάγκες ιδιαίτερης εκπαιδευτικής στήριξης και για τα υπόλοιπα παιδιά, ώστε να μην προκύψουν καταστάσεις που θα απομακρύνουν από το στόχο της ενσωμάτωσης.
3. Να θεμελιωθεί με απόλυτη σαφήνεια στο νόμο η δυνατότητα συμμετοχής των γονέων και των ανθρώπων του κοινωνικού περιβάλλοντος των παιδιών σε όλες τις διαδικασίες που τους αφορούν.
4. Να καθιερωθεί ως βασική και απαρέγκλιτη αρχή η συνδιδασκαλία δύο εκπαιδευτικών στις τάξεις, όπου υπάρχουν παιδιά με ανάγκη για ιδιαίτερη εκπαιδευτική στήριξη.
5. Να κατοχυρωθεί το δικαίωμα όλων των παιδιών με ανάγκη για ιδιαίτερη εκπαιδευτική στήριξη να φοιτούν σε κανονικές τάξεις εφόσον το επιθυμούν τα ίδια ή οι γονείς τους.
6. Να μειωθεί δραστικά ο αριθμός των μαθητών στις τάξεις με παιδιά αυτής της κατηγορίας, καθώς έτσι διευκολύνεται ουσιαστικά η επίτευξη των στόχων των τάξεων αυτών.
7. Ως γενική αρχή, η προσφυγή στα Κέντρα Διάγνωσης και Συμβουλευτικής Υποστήριξης των παιδιών με ειδικές ανάγκες πρέπει να αφήνεται στην πρωτοβουλία των γονέων τους. Καταστάσεις που απαιτούν ειδικούς χειρισμούς πρέπει να αντιμετωπίζονται κατά περίπτωση με βασικό κριτήριο το συμφέρον του παιδιού.

8. Να ενισχυθούν και να συστηματοποιηθούν οι διαδικασίες έγκαιρης και έγκυρης πρόγνωσης των δυσκολιών των παιδιών μέσα από το εκπαιδευτικό σύστημα, από κατάλληλα ειδικευμένο προσωπικό.
9. Να ληφθούν όλα τα ενδεικνυόμενα μέτρα για την κατάλληλη υποδομή των σχολείων και τον εξοπλισμό τους με το αναγκαίο εποπτικό και παιδαγωγικό υλικό, προσαρμοσμένο στις πολύμορφες ανάγκες του μαθητικού δυναμικού των ειδικών τάξεων.
10. Να συστηματοποιηθεί και να τεθεί σε σύγχρονες παιδαγωγικές βάσεις κάθε μορφή πρόσθετης ή ενισχυτικής διδασκαλίας για τα παιδιά που παρουσιάζουν ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες. Τέτοιες μορφές μπορούν να εφαρμόζονται και στην κανονική τάξη, μέσω διαφοροποιημένης / εξατομικευμένης διδασκαλίας, αρκεί να προετοιμάζονται σωστά και μεθοδικά.
11. Να ιδρυθούν και να λειτουργήσουν σύντομα τμήματα μετεκπαίδευσης στην Ειδική Αγωγή στα Πανεπιστήμια της χώρας.
12. Να ληφθούν ουσιαστικά μέτρα για τη στήριξη και βελτίωση της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού προσωπικού της Ειδικής Αγωγής.

10. ΕΣΠΕΡΙΝΗ (ΝΥΧΤΕΡΙΝΗ) ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ – ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Οι μαθητές των εσπερινών σχολείων κατά βάση προέρχονται από τις χαμηλότερες εισοδηματικές κοινωνικές τάξεις και συνδυάζουν την ημερήσια εργασία με τη νυχτερινή εκπαίδευση. Οι συνθήκες εκπαίδευσης είναι συνήθως χειρότερες (ανεπαρκής υλικοτεχνική υποδομή και εξοπλισμός αυτών των σχολείων, εκπαιδευτικό προσωπικό ανεπαρκές αριθμητικά και κατά κανόνα όχι ειδικά καταρτισμένο στην εκπαίδευση ενηλίκων και γενικά στη νυχτερινή εκπαίδευση, αδιαφορία των αρμόδιων αρχών για την αντιμετώπιση των ελλείψεων κλπ).

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Να σχεδιαστεί και να διεξαχθεί μια **συστηματική μελέτη του θεσμού της εσπερινής εκπαίδευσης**. Παράμετροι αυτής της μελέτης πρέπει να είναι:

- α) η γεωγραφική κατανομή των αναγκών για εσπερινή εκπαίδευση,
- β) η κοινωνική σύνθεση του πληθυσμού που παρακολουθεί εσπερινή εκπαίδευση καθώς και άλλα χαρακτηριστικά (φύλο, ηλικία, επάγγελμα, εθνική προέλευση κλπ),
- γ) η επισήμανση των γενικών και ειδικών (κατά περίπτωση) προβλημάτων που αντιμετωπίζουν όσοι φοιτούν σε εσπερινά σχολεία,
- δ) ο εντοπισμός άλλων ομάδων που θα μπορούσαν ενδεχομένως να την αξιοποιήσουν,
- ε) ομάδες που θα ήθελαν να παρακολουθούν πρωινή φοίτηση κάτω από καλύτερους όρους,
- στ) ο προσδιορισμός των παιδαγωγικών ιδιαιτεροτήτων της εσπερινής εκπαίδευσης και συνεπώς, η καλύτερη οργάνωση του περιεχομένου των διδακτικών υλικών και των διδακτικών μεθόδων και των τρόπων αξιολόγησης των σπουδαστών της εσπερινής εκπαίδευσης ,
- ζ) η μελέτη της αποτελεσματικότητας – αποδοτικότητας του θεσμού και προτάσεις για τη βελτίωσή της,
- η) η ανάλυση των απαιτήσεων ως προς το διδακτικό προσωπικό και σχεδιασμός της επιμόρφωσής του,
- θ) η λήψη υποστηρικτικών (κοινωνικού και οικονομικού χαρακτήρα) μέτρων για την ενθάρρυνση της παρακολούθησης και την αποπεράτωση των σπουδών σε αυτή (ιδιαίτερα για μειονότητες και κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες),
- ι) μελέτη και εκσυγχρονισμός της τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης που παρέχεται (ειδικεύσεις, επαγγελματική κατοχύρωση κλπ),
- ια) ανάλυση των αναγκών της υλικοτεχνικής υποδομής και τους εξοπλισμούς σε εργαστήρια, όργανα, βιβλιοθήκες, σύγχρονη τεχνολογία κ.λπ.,
- ιβ) προσαρμογή των θεσμών και οργάνων συμμετοχής στη διοίκηση του σχολείου με βάση τις ιδιαιτερότητες της εσπερινής εκπαίδευσης (ηλικία σπουδαστών κλπ), και
- ιγ) η πορεία αποσυγκέντρωσης – αποκέντρωσης του θεσμού.

Η μελέτη αυτή πρέπει να έχει συμμετοχικό χαρακτήρα: στο σχεδιασμό και τη διεξαγωγή της πρέπει να συμμετέχουν εκπρόσωποι των ίδιων των ενδιαφερομένων (σπουδαστές, εκπαιδευτικοί) και άλλοι φορείς της εκπαιδευτικής κοινότητας και της κοινωνίας ευρύτερα. Η εφαρμογή της πρέπει να αποτελέσει δέσμευση των αρμοδίων. Οι πόροι για αυτή μπορεί να εξασφαλιστούν και από κοινοτικά κονδύλια.

Στο πλαίσιο αυτής της μελέτης πρέπει να συμπεριληφθούν και τα δεδομένα και η αποτελεσματικότητα του θεσμού των Σχολείων Δεύτερης Ευκαιρίας.

11. ΔΙΑΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ – ΑΝΤΙΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Τα εκπαιδευτικά ζητήματα που αφορούν μαθητές διαφορετικής πολιτισμικής προέλευσης δεν αποτελούν πρόσφατο φαινόμενο. Η ενίσχυση όμως του πολυπολιτισμικού χαρακτήρα των σύγχρονων κοινωνιών, ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης αλληλεξάρτησης των κοινωνιών σε παγκόσμιο επίπεδο, έχει αναδείξει τα σχετικά προβλήματα σε θέματα μείζονος σημασίας και αυτή η τάση φαίνεται ότι θα ενισχυθεί στο μέλλον. Για το λόγο αυτό είναι αναγκαία η συστηματική ενασχόληση με αυτά, η αναλυτική μελέτη τους και η συνεχής και οργανωμένη παρέμβαση σε όλα τα επίπεδα της εκπαίδευσης, με στόχο την αποτελεσματική αντιμετώπισή τους.

Η πολιτική του Υπ. Παιδείας στα θέματα αυτά, πέρα από το επίπεδο των διακηρύξεων, είναι ιδιαίτερα προβληματική. Έτσι, σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα το Υπ. Παιδείας, είναι δυσανάλογα μεγάλο το ποσοστό της σχολικής αποτυχίας που χαρακτηρίζει τα παιδιά των τσιγγάνων, των μουσουλμάνων και άλλων «διαφορετικών» κοινωνικών ομάδων. Χαρακτηριστικά, στους 7.065 μουσουλμάνους μαθητές και μαθήτριες που φοιτούν στο Δημοτικό αντιστοιχούν 1.623 του Γυμνασίου και μόλις 289 του Λυκείου. Η κατάσταση είναι πιο άσχημη για την εκπαιδευτική πορεία των παιδιών των τσιγγάνων: στα 8.500 παιδιά του Δημοτικού αντιστοιχούν 1.500 στο Γυμνάσιο και μόνο 250 στο Λύκειο.

Είναι φανερό ότι η σχολική «διαρροή», που είναι αδιάψευστη ένδειξη σχολικού αποκλεισμού, πλήττει επιλεκτικά κυρίως τις μειονοτικές ομάδες, τα παιδιά των μεταναστών και τους κοινωνικά αποκλεισμένους. Πολύ εύκολα και ανέξοδα θα φόρτωναν κάποιοι τις ευθύνες γι' αυτή την κατάσταση στα ίδια τα παιδιά: Οι «ιδιαιτερότητές» τους, η διαφορετική, συνήθως, μητρική γλώσσα, ο τρόπος ζωής τους και οι διαφορετικές επιλογές τους επιστρατεύονται για να δικαιολογήσουν τη «δική τους αποτυχία». Στην ουσία, όμως, τα παιδιά απλώς υφίστανται τις συνέπειες μιας αποτυχίας που δεν είναι δική τους, αλλά του εκπαιδευτικού συστήματος και των κοινωνικών συνθηκών που αντιμετωπίζουν.

Πολλά παιδιά μεταναστών, εξάλλου, κινδυνεύουν να βρεθούν οριστικά εκτός σχολείου, με ό,τι αρνητικό συνεπάγεται μια τέτοια εξέλιξη, αν εφαρμοστούν οι ρυθμίσεις που προωθούνται τελευταία από το Υπ. Εσωτερικών για την εκπαίδευση και την εγγραφή των παιδιών των αλλοδαπών. Οι ρυθμίσεις αυτές απαιτούν να μην εγγράφονται στο σχολείο τα παιδιά που δεν διαθέτουν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά. Σε μια τέτοια περίπτωση πολλά παιδιά μεταναστών, προσφύγων κ.λπ., τα οποία δεν έχουν -και δεν μπορούν συχνά να αποκτήσουν- τα απαραίτητα έγγραφα για τη νομιμοποίησή τους, δεν θα μπορούν να εγγραφούν στο σχολείο. Δικαιολογημένα η απαράδεκτη αυτή τακτική καταγγέλλθηκε από εκπαιδευτικούς φορείς και αντιρατσιστικές οργανώσεις, και ανάγκασε σε παρέμβαση τον Συνήγορο του Πολίτη.

Θεωρούμε ότι κάθε διάταξη που οδηγεί, άμεσα ή έμμεσα, σε αποκλεισμό οποιουδήποτε μαθητή και οποιασδήποτε μαθήτριας από την εκπαίδευση συνιστά σαφή παραβίαση των θεμελιωδών παιδαγωγικών και ανθρωπιστικών αξιών και των Διακηρύξεων των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Παιδιού, που έχει υπογράψει και η Ελλάδα. Αναφαίρετο δικαίωμα κάθε παιδιού είναι να συμμετέχει στην υποχρεωτική και δωρεάν εκπαίδευση

ανεξάρτητα από την κοινωνική του κατάσταση. Είναι απαράδεκτο για μια σύγχρονη δημοκρατική κοινωνία να προωθούνται πολιτικές για τους μετανάστες που αποβαίνουν άμεσα σε βάρος των παιδιών των μεταναστών.

Η εγγραφή στο σχολείο και η αποφυγή της «διαρροής» είναι μόνο η πρώτη προϋπόθεση για μια θετική εκπαιδευτική πορεία των αλλοδαπών και μειονοτικών μαθητών/μαθητριών. Έτσι, πρέπει πρώτα απ' όλα να μελετηθεί γιατί και πώς το ελληνικό σχολείο οδηγεί τα παιδιά αυτών των κοινωνικών ομάδων στο περιθώριο της εκπαιδευτικής διαδικασίας, για να τα ωθήσει, με την πρώτη δυσκολία, στην εγκατάλειψη της προσπάθειας. Πρέπει να εξεταστούν οι συνθήκες λειτουργίας των σχολείων, για να διαπιστωθεί ως ποιο βαθμό γίνονται ορατές ή αθέατες διακρίσεις σε βάρος αυτών των μαθητών και μαθητριών, ακόμη και στην περίπτωση που παραμένουν στο σχολείο. Εδώ ακριβώς είναι που προβάλλουν για τους σχεδιαστές της εκπαιδευτικής πολιτικής αμείλικτα ερωτήματα:

- Σέβεται, άραγε, το σχολείο τις αξίες, τις αντιλήψεις, τον τρόπο ζωής και τις καθημερινές συνήθειες των ομάδων αυτών;
- Είναι το ελληνικό σχολείο ανοιχτό και δημοκρατικό, ώστε να επιτρέπει να ανθίσει στο πλαίσió του κάθε πολιτισμική αντίληψη και πρακτική που είναι συμβατή με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα ανθρώπινα δικαιώματα;
- Διδάσκει τη μητρική γλώσσα του μαθητή;
- Πόσο κατάλληλα είναι τα προγράμματα σπουδών και τα διδακτικά υλικά που χρησιμοποιούνται για να ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών αυτών;
- Είναι σωστά προετοιμασμένοι οι εκπαιδευτικοί για να καλλιεργήσουν σε όλα τα σχολεία, και όχι μόνο στα λεγόμενα «διαπολιτισμικά», τις αξίες της διαπολιτισμικής και της αντιρατσιστικής εκπαίδευσης;
- Πόσο υποστηρίζονται τα εκπαιδευτικά προγράμματα που δηλώνουν ως στόχο τους την προώθηση των ίσων ευκαιριών υπέρ αυτών των ομάδων από αντίστοιχες υποστηρικτικές κοινωνικές πολιτικές;

Ο Συνασπισμός έχει θέσει ως βασική του επιδίωξη την καταπολέμηση του ρατσισμού και άλλων διακρίσεων, τόσο στο χώρο της εκπαίδευσης όσο και στην ευρύτερη κοινωνία, με απώτερη επιδίωξη την προώθηση των ίσων ευκαιριών για όλους και τη διασφάλιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων και ιδιαίτερα των δικαιωμάτων του παιδιού. Στο πλαίσιο αυτό υποστηρίζει:

1. την εφαρμογή συγκεκριμένων πολιτικών στο χώρο της εκπαίδευσης που θα εφαρμόζονται σε όλα τα σχολεία με κοινές επιδιώξεις, αλλά διαφοροποιημένες πρακτικές, ανάλογα με τη συγκεκριμένη περίπτωση,
2. την ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των γονέων τους, αλλά και της ευρύτερης τοπικής κοινωνίας, σχετικά με τα ζητήματα των ρατσιστικών και άλλων διακρίσεων,
3. την προαγωγή και διεύρυνση των γνώσεων και δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών σχετικά με το χειρισμό και τη διευθέτηση των διαπολιτισμικών ζητημάτων που αναφύονται στο χώρο του σχολείου και το χειρισμό της γνώσης που διδάσκουν κατά ειδικότητα με διαπολιτισμική ευαισθησία,
4. την ανάπτυξη διδακτικής μεθοδολογίας και μεθοδολογίας εκπόνησης διδακτικού υλικού για την εφαρμογή της διαπολιτισμικής - αντιρατσιστικής εκπαίδευσης,

5. τη συνειδητοποίηση του ρόλου που μπορεί να διαδραματίσει η εκπαίδευση στην αντιμετώπιση προβλημάτων ρατσισμού, ξενοφοβίας, διακρίσεων και στην προώθηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, της κοινωνικής ισότητας, της αποδοχής της ετερότητας.

12. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Η προώθηση της ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό ενδιαφέρει την Ελλάδα για προφανείς λόγους. Ενδιαφέρει επίσης κάθε Έλληνα και Ελληνίδα της διασποράς, και για να ικανοποιήσει μορφωτικές ανάγκες και για να εξασφαλίσει επαγγελματικά εφόδια και για να αντιμετωπίσει διακρίσεις που εδράζονται στην κοινωνική θέση ή ειδικότερα στην ιδιότητα του μετανάστη.

Για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι, το σύστημα της ελληνικής παιδείας –και εκπαίδευσης ειδικότερα– στο εξωτερικό πρέπει να ικανοποιεί τις εξής προϋποθέσεις:

- Να προσφέρει τον κατάλληλο τύπο σχολείου
- Να διαθέτει τους/τις κατάλληλους-ες εκπαιδευτικούς
- Να έχει κατάλληλο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, και
- Να αναγνωρίζει και να αποδίδει ένα υπεύθυνο και ουσιαστικό ρόλο για τα θέματα της παιδείας στους Έλληνες και Ελληνίδες της διασποράς και στους φορείς που τους εκφράζουν.

Για το ποιος είναι ο κατάλληλος τύπος σχολείου έχουν γίνει πολλές συζητήσεις τις δυο τελευταίες δεκαετίες, ιδίως στη Δυτική Ευρώπη, και υπάρχουν πλούσιες εμπειρίες οι οποίες πρέπει να ληφθούν σοβαρά υπόψη στην εξαγωγή συμπερασμάτων και στη χάραξη πολιτικής.

- Το αμιγές ελληνικό σχολείο προσφέρει μεγαλύτερη άνεση στα παιδιά που ζουν σε περιβάλλον με έντονα ελληνικά στοιχεία (μιλούν την ελληνική γλώσσα στο σπίτι, συναναστρέφονται ιδίως με Έλληνες και Ελληνίδες κ.λπ.). Επίσης το σχολείο αυτό προσφέρει μεγαλύτερης έκτασης και κατά τεκμήριο καλύτερης ποιότητας ελληνική παιδεία. Επιπλέον, δίνει σε ένα ποσοστό παιδιών δυνατότητα ευκολότερης πρόσβασης στα ελληνικά ιδρύματα Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

Όμως το σχολείο αυτό δημιουργεί και μεγάλα προβλήματα: Κατά την ανάπτυξή τους οι νέοι και νέες δε διευκολύνονται να κινούνται στο φυσικό κοινωνικό τους περιβάλλον, να συναναστρέφονται με γηγενείς - μη Έλληνες και Ελληνίδες συνομηλίκους και να αξιοποιούν τα πλεονεκτήματα μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας. Κατά κάποιο τρόπο –αν και όχι σε όλες τις περιπτώσεις– αυτοπεριχαράκωνονται κοινωνικά και γίνονται έτσι περισσότερο ευάλωτα θύματα των διακρίσεων και των αποκλεισμών. Επίσης μεγάλα προβλήματα συναντούν και μετά την αποφοίτησή τους τα παιδιά αυτών των σχολείων: Όσα δεν εισάγονται σε ελληνικά Πανεπιστήμια, δηλαδή η μεγάλη πλειοψηφία, δεν έχουν επαγγελματικά εφόδια για να ανταποκριθούν επαρκώς στις απαιτήσεις της χώρας υποδοχής. Αλλά και όσα εισάγονται στα ελληνικά πανεπιστήμια, –σύμφωνα με ορισμένες μελέτες– συναντούν, σε πολλές περιπτώσεις, μεγάλες δυσκολίες.

- Το σύνηθες σχολείο της χώρας υποδοχής –στο άλλο άκρο– βοηθά τις νέες και τους νέους να αντιμετωπίσουν επιτυχέστερα τον κίνδυνο κοινωνικής περιχαράκωσης, μπορεί να προσφέρει καλής ποιότητας εκπαίδευση και ευκολότερη διέξοδο προς τα Πανεπιστήμια της χώρας υποδοχής ή της Ελλάδας και ευκολότερη πρόσβαση στην αγορά εργασίας.

Έχει όμως και τα εξής μειονεκτήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν:

- Οι μαθητές και μαθήτριές του συνήθως αποξενώνονται από την ελληνική γλώσσα και από τα στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού.

- Αρκετά παιδιά –ιδίως εκείνα που προέρχονται από εργατικές οικογένειες– συναντούν δυσκολίες στην παρακολούθηση του προγράμματος, δεν μπορούν να έχουν καλές επιδόσεις, ανταγωνίζονται υπό άνισους όρους και οδηγούνται σε δυσχερέστερη θέση.
- Τέλος, τα παιδιά που αποφοίτησαν από τέτοια σχολεία είναι φυσικό να θεωρούν δυσκολότερη την επιστροφή τους στην Ελλάδα, ακόμη και αν την επιθυμούν.

Η πολιτική του Υπουργείου Παιδείας δεν κάνει επιλογή τύπου σχολείου. Παραθέτει όλους τους πιθανούς τύπους χωρίς να υπάρχει καν ένδειξη προτίμησης. Λείπει παντελώς ο στόχος, και χωρίς στόχο δεν μπορεί να χαραχθεί πολιτική. Η άρνηση ή ο δισταγμός της κυβέρνησης να κάνει την επιλογή του προτιμότερου τύπου σχολείου θα έχει σοβαρότατες συνέπειες. Το σύστημα εκπαίδευσης των ελληνόπουλων του εξωτερικού θα παραδέρνει για χρόνια χωρίς προσανατολισμό. Χιλιάδες παιδιά θα υποστούν τα αποτελέσματα αυτής της αναποφασιστικότητας και σύγχυσης.

- Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ υποστηρίζει ότι η βασική επιλογή πρέπει να είναι τα σχολεία της χώρας υποδοχής όλων των τύπων και βαθμίδων. Μέσα σε αυτά να προσφέρεται και η ελληνική γλώσσα ως μητρική, η ελληνική ιστορία και γεωγραφία, θρησκευτικά κατ' επιλογή, στοιχεία του ελληνικού πολιτισμού. Ταυτόχρονα στα σχολεία αυτά να αναπτύσσεται μια συμπληρωματική σχολική ζωή, που θα προωθεί την ελληνική παιδεία.
- Η πρόταση αυτή συνοδεύεται αναπόσπαστα με τις ακόλουθες παρατηρήσεις:
 1. Η θέση μας εκφράζει μια πολιτική επιλογή. Δείχνει ποιος είναι ο προτιμότερος τύπος σχολείου και, κατά συνέπεια, προς ποια κατεύθυνση πρέπει να κινούνται τα μέτρα πολιτικής. Ο τύπος αυτός δεν μπορεί να είναι ο μοναδικός, δε σημαίνει ότι είναι κατάλληλος για όλες ανεξάρτητα τις χώρες και τις περιπτώσεις, δε σημαίνει ότι πρέπει να αποκλειστούν όλοι οι άλλοι τύποι ή οι παραλλαγές τους.
 2. Η κίνηση προς τον επιδιωκόμενο τύπο σχολείου δεν μπορεί να είναι στιγμιαία. Τα υπάρχοντα αμιγή ελληνικά σχολεία δεν μπορεί να καταργηθούν χωρίς να περάσει ο απαραίτητος χρόνος για την αποφοίτηση των παιδιών που φοιτούν σ' αυτά. Μπορεί όμως να αρχίσει άμεσα η μετεξέλιξη των κυριότερων αμιγών ελληνικών σχολείων προς δίγλωσσα (ευρωπαϊκά) σχολεία. Ορισμένα ευρωπαϊκά σχολεία μπορεί σε κάποιες χώρες της Ευρώπης (Γερμανία, Σκανδιναβία) να μην αποτελέσουν μόνο ένα μεταβατικό τύπο σχολείου, αλλά ένα τύπο μακράς προοπτικής.
 3. Παράλληλα με την ροή ελληνόπουλων προς τα σχολεία της χώρας υποδοχής με πρόγραμμα συμπληρωμένο με ελληνικό μέρος, να θεσμοθετηθεί και να προωθείται η ενισχυτική και φροντιστηριακή διδασκαλία σ' αυτά τα παιδιά. Ο βαθμιαίος περιορισμός των αμιγών ελληνικών σχολείων θα σημαίνει μεγάλη οικονομία σε εκπαιδευτικούς και δαπάνες. Μέρος αυτής της οικονομίας μπορεί να αξιοποιηθεί, ώστε οι Έλληνες και Ελληνίδες εκπαιδευτικοί να προσφέρουν σε μικρές ομάδες ελληνόπουλων, που φοιτούν σε σχολεία της χώρας υποδοχής, φροντιστηριακή διδασκαλία και στα μαθήματα του μη ελληνικού προγράμματος. Με τον τρόπο αυτό μπορούν να αντιμετωπιστούν οι δυσκολίες που συναντά μια κατηγορία παιδιών, να

βελτιωθούν οι επιδόσεις τους και αντίστοιχα οι επαγγελματικές προοπτικές τους.

4. Να γίνει η επεξεργασία ειδικών αναλυτικών προγραμμάτων και βιβλίων προσαρμοσμένων στις ιδιαίτερες συνθήκες των βασικών εστιών Ελλήνων/Ελληνίδων μεταναστών. Να δημιουργηθεί Κέντρο Μελέτης και Εφαρμογής αντίστοιχων προγραμμάτων στη Δυτ. Ευρώπη.

5. Είναι αυτονόητο ότι οι τίτλοι σχολείων της χώρας υποδοχής που έχουν και ενσωματωμένο ελληνικό πρόγραμμα πρέπει να αναγνωρίζονται ως ισότιμοι των αντίστοιχων ελληνικών σχολείων. Το ίδιο και τα επαγγελματικά δικαιώματα. Επίσης ένα ποσοστό αποφοίτων αυτών των σχολείων πρέπει να έχει ιδιαίτερο σύστημα πρόσβασης σε ελληνικά ΑΕΙ, ΤΕΙ, ΙΕΚ κ.λπ.

Κεντρικής σημασίας θέμα για την εκπαίδευση των ελληνόπουλων του εξωτερικού είναι η ποιότητα και ο ρόλος των εκπαιδευτικών και των στελεχών της εκπαίδευσης.

Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να γνωρίζουν επαρκώς τη γλώσσα της χώρας υποδοχής. Αυτό όμως δεν αρκεί. Πρέπει να μπορούν να κατανοούν τον τρόπο ζωής και τον πολιτισμό αυτής της χώρας. Να ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στην πνευματική της ζωή και τις παιδαγωγικές δραστηριότητες. Να παρακολουθούν σεμινάρια και μεταπτυχιακές σπουδές στη χώρα υποδοχής. Για να μπορούν να ανταποκριθούν επιτυχώς στο σύνθετο ρόλο τους, επιβάλλεται να παρακολουθούν, πριν την απόσπασή τους στο εξωτερικό, επιμορφωτικά προγράμματα διάρκειας 6 μηνών.

Ο νόμος του Υπουργείου Παιδείας διαιωνίζει το άθλιο –κομματικό, στη βάση του– σύστημα επιλογής των στελεχών της εκπαίδευσης στο εξωτερικό (σύμβουλοι, συντονιστές συμβούλων, διευθυντές/διευθύντριες σχολείων). Παραθέτει χύδην κριτήρια επιλογής των στελεχών, χωρίς να τα ιεραρχεί και χωρίς να τα ποσοτικοποιεί, πράγμα που καθιστά νόμιμη και την πιο ακραία αυθαιρεσία. Επιπλέον, αναθέτει την ευθύνη της επιλογής σ' ένα «Συμβούλιο Επιλογής», ελεγχόμενο πλήρως από την εκάστοτε κυβέρνηση, αφού αυτή διορίζει το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος των μελών του.

Για να είναι οι επιλογές αντικειμενικές, διαφανείς και αξιοκρατικές, επιβάλλεται να πληρούνται δύο προϋποθέσεις:

α) Τα κριτήρια να είναι σαφώς προσδιορισμένα, ιεραρχημένα και ποσοτικοποιημένα.

β) Το Συμβούλιο Επιλογής να είναι όργανο μη κυβερνητικό, αποτελούμενο από εκπροσώπους των εκπαιδευτικών, των Πανεπιστημίων, των Επιστημονικών Ενώσεων.

Από την ασθένεια του κυβερνητικού κομματισμού πάσχει και το Ινστιτούτο Ομογενών και Διαπολιτισμικής Εκπαίδευσης (ΙΠΟΔΕ), που θεσμοθετήθηκε με σχετικό νομο του Υπ. Παιδείας. Σύμφωνα μ' αυτό, η σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου του ΙΠΟΔΕ, ο τρόπος συγκρότησής του και οι αρμοδιότητές του καθορίζονται κάθε φορά από την κυβέρνηση.

Το ΙΠΟΔΕ πρέπει να είναι ανεξάρτητο, μή κυβερνητικό όργανο κοινωνικής-επιστημονικής παρέμβασης, με αντίστοιχη σύνθεση, με προσδιορισμένες αρμοδιότητες και ουσιαστικό ρόλο.

Κλειδί για την επιτυχία κάθε συστήματος ελληνικής παιδείας στο εξωτερικό είναι το κατά πόσο το σύστημα θα προσελκύει την ενεργό συμμετοχή του Ελληνισμού της διασποράς.

Ο νόμος του Υπ. Παιδείας είναι ανειλικρινής και παραπλανητικό σ' αυτό το θέμα: Το άρθρο 33 επιγράφεται «Συμμετοχικά όργανα» και αναφέρεται σε

Τοπικά, Περιφερειακά και Ομογενειακά Συμβούλια Παιδείας. Ορίζει όμως ότι τα συμβούλια αυτά απλώς «είναι δυνατόν να συγκροτούνται». Δεν ορίζει πώς και από ποιους συγκροτούνται. Και το κυριότερο: Δεν αναφέρει καμία απολύτως αρμοδιότητά τους.

Η συγκρότηση Συμβουλίων Παιδείας πρέπει να είναι οριστική. Τα συμβούλια να συγκροτούνται με διαδικασίες των ελληνικών Κοινοτήτων, Συλλόγων κ.λπ. Οι αρμοδιότητές τους πρέπει να είναι ουσιαστικές και να προσδιορίζονται σαφώς στο νόμο. Τα συμβούλια παιδείας πρέπει να έχουν γνώμη για το σύνολο της εκπαιδευτικής διαδικασίας στα σχολεία του χώρου τους, να συμμετέχουν στην οργάνωση της σχολικής ζωής και να εκπροσωπούνται στο ΙΠΟΔΕ.

Οι παρατηρήσεις που αναφέρονται στα προηγούμενα δεν εξαντλούν την κριτική του θεσμικού πλαισίου του Υπουργείου Παιδείας. Το γεγονός ότι για την υλοποίηση του θεσμικού πλαισίου προϋποτίθεται η έκδοση πολλών δεκάδων Υπουργικών αποφάσεων και Προεδρικών διαταγμάτων είναι μάλλον εγγύηση ότι αυτό εξυπηρετεί δημαγωγικές σκοπιμότητες και οι διατάξεις του δεν πρόκειται να εφαρμοσθούν παρά μόνο επιλεκτικά.

13. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΗΣ ΜΟΥΣΟΥΛΜΑΝΙΚΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ

Ο Συνασπισμός θεωρεί ότι το πρόβλημα της εκπαίδευσης της μουσουλμανικής μειονότητας πρέπει να αντιμετωπιστεί σε μια εντελώς νέα βάση.

Αφετηρία πρέπει να είναι ο πλήρης σεβασμός των δικαιωμάτων της μειονότητας στην εκπαίδευση με τρόπο έμπρακτο. Στόχος η δραστική αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου των μειονοτικών και η ελεύθερη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους. Τα παιδιά της μειονότητας πρέπει να απολαμβάνουν την ίση παροχή μορφωτικών αγαθών με τα άλλα ελληνόπουλα και να μην υστερούν ή να οδηγούνται σε αναζήτηση εκπαίδευσης αλλού.

Για την επίτευξη αυτών των στόχων πρέπει να γενικευθεί η προσχολική αγωγή, να εκπονηθούν νέα αναλυτικά προγράμματα και να αλλάξουν τα βιβλία. Το εκπαιδευτικό προσωπικό πρέπει να αυξηθεί. Όλοι οι εκπαιδευτικοί, χριστιανοί και μουσουλμάνοι, πρέπει να επιμορφώνονται για το συγκεκριμένο έργο και να μην υφίστανται διακρίσεις. Να καταρτιστεί και να χρηματοδοτηθεί ένα ειδικό πρόγραμμα αντιμετώπισης του αναλφαριθμητισμού.

Η Ειδική Παιδαγωγική Ακαδημία να αναβαθμιστεί και να ενταχθεί ουσιαστικά στην πανεπιστημιακή εκπαίδευση. Να εξασφαλιστεί η δυνατότητα προαιρετικής διδασκαλίας της μητρικής γλώσσας για όσα παιδιά επιλέγουν τα μη μειονοτικά δημόσια σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Να ληφθούν μέτρα αντιστάθμισης των ανισοτήτων που δημιουργήθηκαν, μεταξύ των οποίων μέτρα διευκόλυνσης της πρόσβασης των μαθητών/μαθητριών της μειονότητας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με κατοχύρωση και ενίσχυση ειδικών ρυθμίσεων και ποσοστώσεων.

Κρίσιμο θέμα για την επιτυχία των στόχων είναι να λαμβάνονται όλες οι αποφάσεις για την εκπαίδευση της μειονότητας μετά από διεξοδικό διάλογο με την ίδια τη μειονότητα, πολύ περισσότερο μάλιστα που έχουν δημιουργηθεί σαφείς δυσπιστίες.

14. ΜΑΘΗΤΕΣ- ΜΑΘΗΤΙΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Ενα γνήσιο δημοκρατικό σύστημα διοίκησης, στα πλαίσια του οποίου οι Μαθητικές Κοινότητες (Μ.Κ.) θα μπορούσαν να λειτουργήσουν αποτελεσματικά, προϋποθέτει ριζική αλλαγή στις δομές, την οργάνωση και το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού συστήματος. Αλλά και στη συγκεκριμένη συγκυρία το εκπαιδευτικό κίνημα μπορεί να διεκδικήσει κάποιες επιμέρους αλλαγές.

1. Θεσμοθέτηση της δυνατότητας να παρεμβαίνει η ΜΚ στην εκπαιδευτική πράξη, ώστε να ενισχυθεί μια νέα σχέση της μαθήτριας και του μαθητή με την εκπαιδευτική διαδικασία, σχέση δημιουργικής πρωτοβουλίας στα πλαίσια της διαρκούς προσπάθειας για την κατάκτηση της γνώσης.

Η δυνατότητα αυτή μπορεί να υλοποιηθεί:

α) Με τη συστηματική και ουσιαστική συμμετοχή της ΜΚ σε παιδαγωγικές συνεδριάσεις.

β) Με την κατοχύρωση του δικαιώματος στη ΜΚ να καθορίζει από κοινού με τους εκπαιδευτικούς του σχολείου μορφωτικά προγράμματα –περιορισμένης έκτασης και χρονικής διάρκειας– συναφή με τα διδασκόμενα μαθήματα και τους εκπαιδευτικούς σκοπούς της βαθμίδας και όχι κατ' ανάγκη εκτός ωρών διδασκαλίας.

γ) Με τη διεύρυνση του χώρου της μορφωτικής διαδικασίας και εκτός σχολείου.

2. Θεσμοθέτηση της συμμετοχής των εκπροσώπων των ΜΚ σε όλα τα επίπεδα διοίκησης της εκπαίδευσης (σχολικής μονάδας, Νομαρχίας, Επικράτειας). Προς την ίδια κατεύθυνση, να θεσμοθετηθεί η ουσιαστική συνεργασία της ΜΚ με την Τοπική Αυτοδιοίκηση (ΤΑ), ιδιαίτερα στα δύο πρώτα επίπεδα. Έτσι θα ενισχυθεί ο προβληματισμός των μαθητριών/μαθητών πάνω στα γενικότερα ζητήματα του κοινωνικού περιγυρου.

3. Να δοθεί η άνεση στη ΜΚ να καθορίζει εκείνη τις διαδικασίες λειτουργίας της στα πλαίσια ενός πολύ γενικού κανονισμού λειτουργίας.

Οι επιδιώξεις των ΜΚ να μην επιβάλλονται «άνωθεν» αλλά να απορρέουν από τα άμεσα προβλήματα και τις εμπειρίες των μαθητών στο σχολικό και στο ευρύτερο κοινωνικό τους περιβάλλον. Υπάρχουν και άλλα προβλήματα που ενδιαφέρουν το σύγχρονο νέο και τη σύγχρονη νέα, εκτός από όσα «ορίζει» ο κανονισμός λειτουργίας τους, όπως είναι οι νέες τεχνολογίες και οι εφαρμογές τους, η οικολογία, τα ανθρώπινα δικαιώματα κ.ά.

Β΄ Ο ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΣΤΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Ο Συνασπισμός αποδίδει πρωταρχική σημασία στο ρόλο των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων, γι' αυτό επιδιώκει την ενεργοποίησή τους και τη μετατροπή τους σε υποκείμενο της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Πέρα από την επιστημονική και παιδαγωγική επάρκεια και την επιμόρφωση είναι αναγκαία και η βελτίωση του επιπέδου ζωής των εκπαιδευτικών.

Συγκεκριμένα, οι προτάσεις μας είναι:

1. Αμεση επίλυση του οικονομικού προβλήματος, που είναι σήμερα ιδιαίτερα οξύ. Παράλληλα λήψη όλων εκείνων των μέτρων που θα αναβαθμίσουν ριζικά τη ζωή τους, σύμφωνα με τις προτάσεις του κλάδου.
2. Αναβάθμιση της παιδαγωγικής κατάρτισης και επιστημονικής μόρφωσης των εκπαιδευτικών κατά τη φοίτησή τους στα ΑΕΙ. Εφόσον αυτή η αναβάθμιση επιτευχθεί, περιττεύει η ανάγκη επανελέγχου της κατάρτισής τους από όργανα αναρμόδια και διαβλητά προκειμένου να διοριστούν στην εκπαίδευση. Το μόνο αρμόδιο όργανο για τέτοιου είδους αξιολογήσεις είναι το πανεπιστήμιο.
3. Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πρέπει να γίνεται με ευθύνη των ΑΕΙ. Στον κεντρικό προγραμματισμό της επιμόρφωσης θα περιλαμβάνεται η περιοδική (κάθε 5-7 χρόνια) επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών. Ειδικές μορφές επιμόρφωσης (π.χ. εισαγωγική, έκτακτη κ.ά.) με φορείς πάντοτε τα ΑΕΙ, μπορούν να γίνονται σε ιδιαίτερες περιπτώσεις. Επίσης, ο προγραμματισμός επιμόρφωσης μπορεί να γίνεται και στο επίπεδο της σχολικής μονάδας ή της περιφέρειας μετά από απόφαση του συλλόγου διδασκόντων ή των αντίστοιχων φορέων.
Η επιμόρφωση αποτελεί υποχρέωση της πολιτείας και πρέπει να εξασφαλίζονται από αυτή τα αναγκαία μέτρα στήριξής της.
4. Πρέπει να ληφθούν άμεσα μέτρα για την αντιμετώπιση του οξύτατου προβλήματος της ανεργίας/αδιοριστίας των εκπαιδευτικών. Η μεγάλη προσφορά σε εκπαιδευτικούς πρέπει να αντιμετωπιστεί ως αφορμή για την ποιοτική βελτίωση της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης με μαζικούς διορισμούς.
5. Η μετεκπαίδευση έχει ως στόχο την ανάπτυξη αυτοτελούς έρευνας στα εκπαιδευτικά θέματα με αξιοποίηση και της διεθνούς εμπειρίας. Πρέπει να γίνεται στα ΑΕΙ με ανάλογα κίνητρα και διευκολύνσεις στους/στις εκπαιδευτικούς. Μορφές της μπορεί να είναι: Μεταπτυχιακές σπουδές, συμμετοχή σε ερευνητική δραστηριότητα των ΑΕΙ-ΤΕΙ κ.ά.
6. Στη θέση των μονομελών διοικητικών οργάνων προτείνουμε συλλογικές διαδικασίες διοίκησης και αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου μέσα από το σύστημα οργάνωσης και διοίκησης της εκπαίδευσης που αναλύθηκε πριν.
7. Οι σχολικοί σύμβουλοι επιλέγονται με αξιοκρατικές διαδικασίες και διαφανή κριτήρια και ο ρόλος τους αφορά την επιστημονική υποστήριξη του εκπαιδευτικού έργου. Χρειάζεται να αυξηθεί ο αριθμός τους.
8. Η μισθολογική και βαθμολογική εξέλιξη των εκπαιδευτικών δε συνδέεται με διαδικασίες αξιολόγησής τους.

9. Οι τοποθετήσεις και αποσπάσεις των εκπαιδευτικών γίνονται με διαφανή και αντικειμενικά κριτήρια και διαδικασίες. Καταργείται ο θεσμός των πρόσθετων καθηγητών/καθηγητριών.

1. ΒΑΣΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Η βασική κατάρτιση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης προβάλλει σήμερα ως μια βασική αναγκαιότητα για τους εξής λόγους:

- Η ποιότητα της εκπαίδευσης εξαρτάται άμεσα από την ποιότητα των εκπαιδευτικών.
- Οι εξελίξεις και η ανανέωση των γνώσεων σε όλους τους τομείς του επιστητού ακολουθούν επιταχυνόμενο ρυθμό.
- Στους τομείς της παιδαγωγικής και της ψυχολογίας πραγματοποιούνται διαρκώς νέες έρευνες, δοκιμάζονται νέοι τρόποι διδασκαλίας και εμπλουτίζεται διαρκώς η σύγχρονη εκπαιδευτική τεχνολογία.
- Η επιμόρφωση μπορεί να παίξει στρατηγικό ρόλο στην εκπαιδευτική μεταρρύθμιση και στην εφαρμογή καινοτομιών.
- Η συντριπτική πλειονότητα των εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν καταρτιστεί ελάχιστα ή και καθόλου κατά τη διάρκεια των βασικών τους σπουδών, πράγμα που τους οδηγεί απροετοίμαστους στο διδακτικό επάγγελμα και ενισχύει τον εμπειρισμό και την αναπαραγωγή ξεπερασμένων διδακτικών μεθόδων.

Γενικότερα ο θεσμός της «συνεχιζόμενης εκπαίδευσης» έχει καταστεί πλέον ζωτικός για την εποχή μας και είναι ακόμη περισσότερο αναγκαίος για το διδακτικό προσωπικό όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης.

Οι σκοποί των θεσμών και προγραμμάτων κατάρτισης και επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών πρέπει να απαντούν στις παραπάνω ανάγκες και ταυτόχρονα να καλύπτουν και τις απαιτήσεις που προκύπτουν από τις καινοτομίες που αφορούν την εκπαίδευση (νέα προγράμματα και βιβλία, νέες παιδαγωγικές μέθοδοι και τεχνικές κλπ)

Ο Συνασπισμός έχει κατανοήσει έγκαιρα τη σημασία της οργάνωσης σύγχρονων επιμορφωτικών θεσμών για τους/τις εκπαιδευτικούς και έχει διαμορφώσει ένα πλαίσιο θέσεων και προτάσεων, ορισμένα βασικά σημεία του οποίου επισημαίνουμε.

1. Η αντίληψή μας για την οργάνωση της επιμόρφωσης στηρίζεται στις γενικές αρχές που έχουμε αποδεχτεί για μια δημοκρατική εκπαιδευτική μεταρρύθμιση που έχει ανάγκη συνολικά η εκπαίδευσή μας σήμερα. Προϋπόθεση και στοιχείο αυτής της μεταρρύθμισης είναι «ένα γνήσιο δημοκρατικό σύστημα οργάνωσης και διοίκησης στην εκπαίδευση διαφορετικό από το σημερινό, που θα στηρίζεται στις αρχές της αξιοκρατίας, της αποκέντρωσης, της συλλογικότητας, της αντιπροσωπευτικότητας, της εκλογιμότητας και της αυτοοργάνωσης. Τα όργανα διοίκησης που θα υπάρξουν θα έχουν ουσιαστικές αρμοδιότητες στη χάραξη, στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση της εκπαιδευτικής πολιτικής και στη συνεχή επανεξέτασή της».

2. Υποκείμενο μιας τέτοιας εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης θα είναι ο εκπαιδευτικός. Γι' αυτό απαιτείται εκτός από την οικονομική και κοινωνική αναβάθμισή του και η ανανέωση της παιδαγωγικής και επιστημονικής του κατάρτισης και κατά τη διάρκεια των βασικών του σπουδών και κατά το χρόνο εργασίας του. Το ίδιο αναγκαία είναι η επιμόρφωση και για τα στελέχη των εκπαιδευτικών θεσμών, από τον υποδιευθυντή και την υποδιευθύντρια του σχολείου μέχρι τους προϊσταμένους και τους σχετικούς συμβούλους.

3. Η οργάνωση της επιμόρφωσης πρέπει να αποδεσμευτεί πλήρως από τους κρατικούς φορείς, γιατί σ' αυτή την περίπτωση περιορίζονται στη συντήρηση και ενίσχυση της επίσημης εκπαιδευτικής πολιτικής του κράτους και στην απόρριψη κάθε θετικής, δημιουργικής πρωτοβουλίας των άλλων φορέων της εκπαίδευσης που την αμφισβητεί.

Για την οργάνωση της επιμόρφωσης είναι ιδιαίτερα σημαντικός ο ρόλος των ΑΕΙ, όπως και η συμμετοχή των ίδιων των εκπαιδευτικών, που διαθέτουν πλούσια εμπειρία της καθημερινής εκπαιδευτικής διαδικασίας, καθώς επίσης και των επιστημονικών ενώσεων των εκπαιδευτικών.

4. Για το λόγο αυτό ο Συνασπισμός έχει προτείνει τη θεσμοθέτηση ενός οργάνου ευρύτερης συμμετοχής, στο οποίο απαραίτητα θα εκπροσωπούνται και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις των εκπαιδευτικών, οι επιστημονικές ενώσεις, τα αντίστοιχα τμήματα των Σχολών των ΑΕΙ κατά περίπτωση, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και εκπρόσωποι της πολιτείας.

Το όργανο αυτό ανάμεσα στις άλλες αρμοδιότητές του για τη χάραξη της εκπαιδευτικής πολιτικής (αναλυτικά προγράμματα, σχολικά βιβλία κ.λπ.) θα έχει και την ευθύνη σε κεντρικό επίπεδο για την οργάνωση της επιμόρφωσης και την αξιολόγηση των επιμορφωτικών προγραμμάτων.

Σε κάθε περίπτωση, το όργανο αυτό θα χαράζει μόνο τις γενικές κατευθύνσεις και θα παρέχει ένα ευρύ, γενικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο τα περιφερειακά όργανα της επιμόρφωσης θα σχεδιάζουν τα επιμορφωτικά τους προγράμματα με βάση τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες της τοπικής κοινωνίας.

5. Σε τοπικό επίπεδο βασικοί φορείς επιμόρφωσης θα είναι τα Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικών (ΠΚΕ) σε περιφερειακό επίπεδο, που θα διοικούνται από συμμετοχικά, αντιπροσωπευτικά διοικητικά συμβούλια, βάσει των αρχών που έχουν περιγραφεί νωρίτερα. Το ΔΣ των Κέντρων αυτών ορίζει το διευθυντή/τη διευθύντρια και τα άλλα διευθυντικά στελέχη, επιλέγει το προσωπικό με ανοιχτές διαδικασίες και αξιοκρατικά κριτήρια, υλοποιεί και αξιολογεί τα προγράμματα που έχει διαμορφώσει, και αναπτύσσει πολύπλευρη επιστημονική και ερευνητική δραστηριότητα. Επίσης συνεργάζεται με τα Κέντρα Στήριξης του Εκπαιδευτικού Έργου (ΚΣΕΕ) σε επίπεδο νομού, εφόσον συσταθούν και λειτουργήσουν τέτοια Κέντρα στις πρωτεύουσες των νομών για τη στήριξη και ενίσχυση του εκπαιδευτικού έργου. Είναι αυτονόητο ότι το ΠΚΕ μπορεί να σχεδιάζει και να υλοποιεί και προγράμματα προαιρετικής συμμετοχής για τους/τις εκπαιδευτικούς της περιφέρειας σε συνεργασία με οποιονδήποτε από τους τοπικούς φορείς της εκπαιδευτικής και επιστημονικής κοινότητας, ιδιαίτερα δε με τις σχολικές μονάδες. Σε καμιά περίπτωση όμως δε δεχόμαστε να αντικατασταθεί η γενικευμένη περιοδική επιμόρφωση του συνόλου των εκπαιδευτικών με τέτοιου είδους προγράμματα.

Τέλος, προτείνουμε να αντιμετωπιστεί με ιδιαίτερη φροντίδα η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών σε ιδιαίτερα παραμελημένους τομείς, όπως είναι η τεχνική - επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, η ειδική αγωγή, η εκπαίδευση των ελληνόπουλων του εξωτερικού κ.λπ.

6. Προγράμματα μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών που θα παρέχονται από τα ΑΕΙ και θα βασίζονται σε αξιοκρατικές διαδικασίες επιλογής.

6. Προγράμματα εξομίωσης των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης με την εξασφάλιση όλων των προϋποθέσεων για την επιτυχή πραγμάτωσή τους.

Κριτική στις μορφές επιμόρφωσης που έχουν προταθεί ή εφαρμοστεί

1. Το μοντέλο επιμόρφωσης για τα Περιφερειακά Επιμορφωτικά Κέντρα (ΠΕΚ) που προώθησε και εφάρμοσε η Νέα Δημοκρατία είναι ενδεικτικό της παρωχημένης νοοτροπίας και των συγκεντρωτικών αντιλήψεων που κυριαρχούν στο χώρο.
2. Τα αλληπάλληλα κείμενα θέσεων για την επιμόρφωση που έδωσε για συζήτηση η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ (Απρίλης 1994 και Σεπτέμβρης 1994) εκφράζουν την αδυναμία της να διαμορφώσει μια σταθερή και μακρόπρονη πολιτική στο ζήτημα αυτό. Επιβεβαίωση αυτού αποτελεί και η ξαφνική και αδικαιολόγητη αναστολή της λειτουργίας των ΠΕΚ το Δεκέμβρη του 1994 με το πρόσχημα της μελέτης και αναθεώρησης του θεσμού. Το φερόμενο ως «πilotικό» πρόγραμμα επιμόρφωσης, που οργανώθηκε από το Υπουργείο Παιδείας στο διάστημα Απρίλιος - Ιούνιος 1995 με αποσπασματικό τρόπο και απαράδεκτη προχειρότητα, δεν τήρησε στοιχειώδεις διαδικασίες που απαιτεί κάθε αξιόπιστη προκαταρκτική (πilotική) έρευνα, με αποτέλεσμα τα όποια συμπεράσματα προέκυψαν να είναι αναξιόπιστα. Ωστόσο, σ' αυτό το πρόγραμμα στηρίχθηκε το σύστημα επιμόρφωσης που εφαρμόζεται ως τώρα.
3. Η πρόσφατη πολιτική της κυβέρνησης στον τομέα της επιμόρφωσης είναι χαρακτηριστικό δείγμα μιας απαρχαιωμένης και επικίνδυνης για τα εκπαιδευτικά μας πράγματα νοοτροπίας. Η ουσιαστική κατάργηση, τα τελευταία χρόνια (μετά το 1995), της μακράς διάρκειας επιμόρφωσης και η υποκατάστασή της από ανοργάνωτα μικρής διάρκειας σεμινάρια αμφίβολης αποτελεσματικότητας, χωρίς συνοχή, ειρμό και σχεδιασμό, υπήρξε ένα από τα πιο αρνητικά στοιχεία της εκπαιδευτικής πολιτικής της κυβέρνησης. Επίσης, έχουμε επισημάνει τη συνεχή και σταδιακή υποβάθμιση του θεσμού των ΠΕΚ, καθώς και την απεμπόληση των βασικών αρχών, όπως είναι οι αρχές της συμμετοχικότητας, της αποκέντρωσης, της διαφάνειας και της αξιοκρατίας σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας τους. Παράλληλα, σε μια περίοδο που οι πάντες επικαλούνται την ανάγκη της μορφωτικής αναβάθμισης των εκπαιδευτικών, η κυβέρνηση επιχείρησε και επιχειρεί να τη στερήσει από εκατοντάδες εκπαιδευτικούς που έχουν υποτροφίες ή έχουν γίνει δεκτοί από το Πανεπιστήμιο για μεταπτυχιακές σπουδές, μη εγκρίνοντας τις εκπαιδευτικές τους άδειες. Σε άλλες περιπτώσεις, η επιλογή των επιμορφωνομένων γινόταν με διαβλητά κριτήρια, προκειμένου να ευνοηθεί η επαγγελματική ανέλιξη συγκεκριμένων εκπαιδευτικών, πέρα από κάθε έννοια αξιοκρατίας και δικαίου.

Σοβαρή είναι, επίσης, η έλλειψη φορέων μετεκπαίδευσης των εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, που θα μπορούσε να συμβάλει ουσιαστικά στην κάλυψη της ζήτησης από τους συναδέλφους.

Προτάσεις

Η οργάνωση της επιμορφωτικής διαδικασίας πρέπει επιτέλους να αποδεσμευτεί πλήρως από τον ασφυκτικό κρατικό έλεγχο και να πάψει πλέον να αποτελεί μέσο φτηνής προπαγάνδας της κρατικής εκπαιδευτικής πολιτικής. Μέσα από συλλογικά όργανα σχεδιασμού, παρακολούθησης και ελέγχου της εκπαιδευτικής πολιτικής, όπως αυτά έχουν περιγραφεί προηγουμένως, μπορεί να σχεδιαστεί και να οργανωθεί η επιμορφωτική διαδικασία

συστηματικά και μεθοδικά, ώστε να καταστεί θεσμός αδιάβλητος, έγκυρος και αποτελεσματικός. Ιδιαίτερα σημαντικός πρέπει να είναι ο ρόλος των ίδιων των εκπαιδευτικών (επιστημονικών και συνδικαλιστικών ενώσεων), των τριτοβάθμιων ιδρυμάτων αλλά και του ίδιου του σχολείου (κυρίως σε ό,τι αφορά την ενδοσχολική επιμόρφωση).

Σημαντικό ρόλο στο σχεδιασμό και την οργάνωση επιμορφωτικών προγραμμάτων μπορεί να αναλάβουν περιφερειακά συμμετοχικά όργανα, με εκπροσώπους όλων των φορέων των εκπαιδευτικών και σε συνεργασία με τα αντίστοιχα κεντρικά όργανα.

Κατά την άποψή μας, τα ΠΕΚ πρέπει να στηριχθούν και να καταστούν ο βασικός φορέας της επιμόρφωσης μακράς/μέσης διάρκειας, εφόσον λειτουργούν με τα χαρακτηριστικά που ήδη έχουμε ήδη προδιαγράψει (συμμετοχικότητα, αυτοτέλεια, δημοκρατία, αξιοκρατία κ.λπ.).

Πέρα από τους ως τώρα οργανωμένους επιμορφωτικούς θεσμούς, είναι σημαντικό να αναπτυχθεί σε όλη τη χώρα (τουλάχιστον σε επίπεδο νομού) ένα δίκτυο Κέντρων Στήριξης του Εκπαιδευτικού Έργου, που θα στηρίζει τον/την εκπαιδευτικό τόσο με επιμορφωτικά προγράμματα όσο και με διδακτικά υλικά και βοηθήματα. Στο πλαίσιο αυτών των Κέντρων μπορούν να αξιοποιηθούν και οι κατά νομό υπεύθυνοι Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας, Πληροφορικής, Θεατρικής Παιδείας, Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού κ.ο.κ.

Για τη μετεκπαίδευση και τις μεταπτυχιακές σπουδές

Είναι αναγκαίο να θεσμοθετηθεί άμεσα και σωστά η μετεκπαίδευση των εκπαιδευτικών της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και η σύνδεσή της με μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Φορέας της πρέπει να είναι κατά κύριο λόγο τα ΑΕΙ. Η επιλογή μεταξύ των υποψηφίων πρέπει να γίνεται με αξιοκρατικές και αδιάβλητες διαδικασίες, ενώ πρέπει να προβλέπονται κίνητρα τόσο για τους μετεκτεκπαιδευομένους όσο και για τους διδάσκοντες και τους επιβλέποντες καθηγητές.

Για να λειτουργήσει αποτελεσματικά ο θεσμός της μετεκπαίδευσης, πρέπει να εξασφαλιστεί επαρκής χρηματοδότηση.

Πρέπει ακόμη να διασφαλιστεί ουσιαστική αναμόρφωση του θεσμικού πλαισίου του ΙΚΥ και συνολικά όλου του πλέγματος υποτροφιών και μεταπτυχιακών σπουδών. Στόχος είναι η διεύρυνση και ενίσχυση των προγραμμάτων ανταλλαγής εκπαιδευτικών σε ευρωπαϊκό και σε διεθνές επίπεδο, με παράλληλη διασφάλιση της διαφάνειας και της αξιοκρατίας σε κάθε διαδικασία επιλογής.

Για τον Οργανισμό Επιμόρφωσης των Εκπαιδευτικών

Ένας Οργανισμός Επιμόρφωσης, εξαρτημένος από την εκάστοτε ασκούμενη εκπαιδευτική πολιτική, όπως αυτός που προωθεί η κυβέρνηση, δεν μπορεί να παρακολουθεί τις εκπαιδευτικές ανάγκες και εξελίξεις και ο ρόλος του θα ακυρώνεται καθώς θα μεταβάλλεται σε ένα γραφειοκρατικό οργανισμό που θα επισωρεύει αντί να επιλύει τα προβλήματα.

Εξάλλου, λειτουργίες όπως αυτές που πρόκειται να ανατεθούν στον Ο.Ε. πρέπει να ανατεθούν σε ένα ουσιαστικά αναβαθμισμένο, δημοκρατικό Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, το οποίο κάτω από τις κατάλληλες συνθήκες μπορεί

να αναλάβει ένα τέτοιο ρόλο, όπως και μπορεί να ενοποιήσει το σύνολο των λειτουργιών παρακολούθησης και στήριξης του εκπαιδευτικού έργου σε όλους τους επιμέρους τομείς.

Ακόμη, δεν είναι δυνατόν να αποδεχθούμε έναν οργανισμό αυτού του χαρακτήρα, ο οποίος θα επιδιώκει να διασφαλίσει την «οικονομική του αυτάρκεια μέσω προσφοράς αμειβομένου έργου». Μια τέτοια προοπτική θα μπορούσε να δημιουργήσει πολύ σοβαρά προβλήματα σε ό,τι αφορά τη φυσιογνωμία και τη λειτουργία του.

Τέλος, δεν πρόκειται να αποδεχτούμε σε καμιά περίπτωση την ανάληψη επιμορφωτικών δραστηριοτήτων που αφορούν τους εκπαιδευτικούς του δημοσίου από ιδιωτικούς φορείς.

2. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

ΓΕΝΙΚΑ

1. Η αξιολόγηση έχει κατ' επανάληψη προβληθεί ως ο κύριος παράγοντας για την αναβάθμιση της εκπαίδευσης στη χώρα μας, με αποτέλεσμα το ενδιαφέρον των αρμόδιων κρατικών οργάνων να εστιάζεται επιλεκτικά στους τρόπους πραγματοποίησής της. Οι αλληπάλληλες και ανέξοδες αλλαγές των συστημάτων αξιολόγησης όχι μόνο δεν έφεραν την προσδοκώμενη αναβάθμιση, αλλά μάλλον επέτειναν τα προβλήματα στην οργάνωση της παιδευτικής διαδικασίας.

2. Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου πρέπει να υπηρετεί τους παιδαγωγικούς σκοπούς του σχολείου και να αφορά όλους τους παράγοντες που συμμετέχουν στο εκπαιδευτικό έργο και το επηρεάζουν. Στο πλαίσιο αυτό λειτουργεί ως μια διαδικασία πληροφόρησης και ανατροφοδότησης των ενδιαφερομένων σε όλα τα επίπεδα (μαθητές/μαθήτριες, γονείς, εκπαιδευτικούς, περιφερειακές και κεντρικές υπηρεσίες). Η αξιοποίηση των στοιχείων που παρέχει διευκολύνει τις αναγκαίες διορθωτικές κινήσεις και συμβάλλει στη συνολική βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος.

3. Κατά την αντίληψή μας, η αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή και της μαθήτριας είναι ένας μόνο από τους παράγοντες της συνολικής αξιολόγησης του εκπαιδευτικού έργου στα σχολεία, που συνδέεται αναπόσπαστα με όλα τα στάδια οργάνωσης και διεξαγωγής του. Η επιλεκτική απομόνωση αυτού του στοιχείου και η αποσπασματική ρύθμισή του με τον τρόπο που συνήθως επιχειρείται, χωρίς παράλληλα να προωθούνται ευρύτερες αλλαγές στα άλλα στάδια της παιδευτικής διαδικασίας (προγράμματα, σχολικά βιβλία, τρόποι διδακτικής κλπ) ακυρώνει στην πράξη τις όποιες θετικές επιδιώξεις.

4. Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ υποστηρίζει την ανάγκη αξιολόγησης του μαθητή και της μαθήτριας όταν χρησιμοποιείται:

α) ως μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας και όχι ως διόδια αυτής της διαδικασίας,

β) ως μέσο ενθάρρυνσης και όχι ως μέσο στατικής «αυτογνωσίας» που ρίχνει το ηθικό και οδηγεί στην παραίτηση,

γ) ως μέσο που βοηθά τους εκπαιδευτικούς να συνειδητοποιήσουν τις ανάγκες του κάθε παιδιού και να προσελκύσουν στην αντιμετώπισή τους και τους γονείς,

δ) ως μέσο αξιολόγησης των αναλυτικών προγραμμάτων, των διδακτικών μεθόδων και των βιβλίων, ως μέσο αυτοαξιολόγησης του ίδιου του εκπαιδευτικού.

Οι τεχνικές και τα συστήματα αξιολόγησης πρέπει να επιλέγονται ανάλογα με την ηλικία του μαθητή /της μαθήτριας, το μάθημα και άλλες ιδιαιτερότητες.

Ανάμεσα στα μέτρα που αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις για τη διαμόρφωση οποιουδήποτε πλαισίου αξιολόγησης τονίζουμε ιδιαίτερα τον ουσιαστικό ρόλο του συλλόγου των διδασκόντων στην οργάνωση και πραγμάτωση του εκπαιδευτικού έργου στο επίπεδο του σχολείου. Στο φόντο της εκπαιδευτικής πολιτικής που προτείνουμε προσβλέπουμε σε ένα αποκεντρωμένο εκπαιδευτικό σύστημα, στο πλαίσιο του οποίου ζητήματα όπως αυτό της αξιολόγησης αντιμετωπίζονται κατά κύριο λόγο στα επίπεδα του σχολείου με βάση τις ιδιαίτερες συνθήκες που το χαρακτηρίζουν.

5. Η εφαρμογή ενός αποτελεσματικού συστήματος αξιολόγησης του εκπαιδευτικού αποτελέσματος απαιτεί εκπαιδευτικό επαρκώς καταρτισμένο στα ψυχοπαιδαγωγικά θέματα και κατάλληλα επιμορφωμένο με βάση τις επιστημονικές εξελίξεις στους αντίστοιχους επιστημονικούς τομείς. Το ζήτημα αυτό επαναφέρει το αίτημα για βασική ψυχοπαιδαγωγική κατάρτιση όλων των φοιτητών και φοιτητριών που σκοπεύουν να εργαστούν ως εκπαιδευτικοί.

Τέλος, οφείλουμε να επισημάνουμε ότι η αποσπασματική αντιμετώπιση του προβλήματος της αξιολόγησης ενέχει τον κίνδυνο (ή τη σκοπιμότητα...) να υποβαθμιστούν ή και να αγνοηθούν ευρύτερα και ουσιαστικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει αυτή τη στιγμή το εκπαιδευτικό μας σύστημα, όπως είναι η ποιότητα της παρεχόμενης μόρφωσης, τα μεγάλα ποσοστά διαρροής μαθητών από την υποχρεωτική εκπαίδευση, ο λειτουργικός αναλφαριθμητισμός που αναπαράγεται μέσα από τα σχολεία μας, η αδιαφορία για μέτρα αντισταθμιστικής αγωγής και ενισχυτικής διδασκαλίας, οι απαράδεκτες ελλείψεις σε διδακτικό προσωπικό και μέσα από την έναρξη της νέας σχολικής χρονιάς, η αχρήστευση του μορφωτικού ρόλου του Λυκείου των γενικών εξετάσεων και γενικότερα η υποβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης.

Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ απορρίπτει το αυταρχικό πλαίσιο «αξιολόγησης των εκπαιδευτικών» που έχει θεσμοθετηθεί για τους παρακάτω λόγους.

Το πλαίσιο αυτό :

- Επιβάλλει ασφυκτικό διοικητικό έλεγχο με πρόσχημα την «Αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου», οδηγώντας στην ένταση του αυταρχισμού, τη δημιουργία σχέσεων εξάρτησης και υποταγής στο χώρο του σχολείου με την υποκειμενική και αυθαίρετη αξιολόγηση από μονοπρόσωπα όργανα.
- Επιδιώκει τον περιορισμό της παιδαγωγικής ελευθερίας και την απόλυτη υποταγή του εκπαιδευτικού σε μια επίσημη, διατεταγμένη, διδακτική πρακτική που υλοποιεί τις αποφάσεις της κυβερνητικής εκπαιδευτικής πολιτικής.
- Επιδιώκει να προκαλέσει ανταγωνισμούς και συγκρούσεις στον εκπαιδευτικό χώρο διαιρώντας και κατανέμοντάς τους εκπαιδευτικούς σε κατηγορίες.
- Περιορίζει την παιδαγωγική ελευθερία και αυτονομία στην εκτέλεση του εκπαιδευτικού έργου και επιδιώκει να εξασφαλίσει την πιστή εκτέλεση της κυβερνητικής εκπαιδευτικής πολιτικής.
- Αλλοιώνει καθ' ολοκληρία το θεσμό του Σχολικού Συμβούλου, αφού ουσιαστικά τον απογυμνώνει από τον παιδαγωγικό και Συμβουλευτικό του ρόλο και τον μετατρέπει σε μηχανισμό ελέγχου.
- Δεν προβλέπει κανένα ουσιαστικό μέτρο για την αναβάθμιση της σχολικής ζωής.
- Μετατρέπει τον εκπαιδευτικό από επιστήμονα και παιδαγωγό σε υποταγμένο υπάλληλο. Ακυρώνει το ρόλο του Συλλόγου των Διδασκόντων, θεωρώντας τον τυπικό διεκπεραιωτή των «κεντρικών επιλογών» και υποτάσσοντάς τον στον πανίσχυρο Διευθυντή.
- Ανατρέπει τις εργασιακές σχέσεις των εκπαιδευτικών. Θεσμοθετεί τη σύνδεση της μονιμοποίησης και βαθμολογικής εξέλιξής τους με την αξιολόγηση και την αποδοτικότητα. Καθιστά επισφαλή την εργασία και θέτει τις βάσεις για την άρση της μονιμότητας.

3. ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΙΟΡΙΣΜΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

1. Η επετηρίδα που για πολλά χρόνια εφαρμοζόταν ως σύστημα διορισμού των εκπαιδευτικών, εξασφάλισε αδιαβλητότητα, αξιοπρέπεια και ανεξαρτησία από τις κομματικές παρεμβάσεις και τους ρουσφετολογικούς μηχανισμούς στο χώρο της Παιδείας. Αυτό έχει μεγάλη σημασία για τη συνολική στάση των εκπαιδευτικών ως δασκάλων. Η αποφυγή ταπεινωτικών διαδικασιών κατά το διορισμό τονίζουν καθαρά το χρέος τους απέναντι στην κοινωνία, τους μαθητές και τους γονείς, χωρίς κανέναν άλλο διαμεσολαβητή (που συνήθως θέλει να εισπράξει για λογαριασμό του αυτό το χρέος).

2. Εδώ και αρκετά χρόνια με τη διεύρυνση του αριθμού των πτυχιούχων και το μικρό αριθμό διορισμών, υπήρξε συσσώρευση στην επετηρίδα και μεγάλο χρονικό διάστημα αναμονής μέχρι το διορισμό. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης είναι το ότι ανεβαίνει συνεχώς η ηλικία των νεοδιοριστών (πχ για τους Μαθηματικούς κατώτερο όριο ηλικίας να είναι τα 37 και η σχέση διορισμών/αποφοίτων είναι 1/5). Σύντομα για τους περισσότερους κλάδους το κατώτερο όριο ηλικίας θα ήταν το ανώτερο που επιτρέπει ο νόμος για διορισμό (45 χρόνων).

Πολλοί από όσους ήταν γραμμένοι στην επετηρίδα δεν επρόκειτο να διοριστούν. Επίσης πάρα πολλοί έχουν ήδη κατευθυνθεί σε άλλα επαγγέλματα τα οποία όταν είναι ικανοποιητικά δεν τα εγκαταλείπουν για το διορισμό ή είναι ήδη διορισμένοι σε άλλες υπηρεσίες - τράπεζες κ.λπ.

Αυτοί που περιμένουν και διορίζονται συνήθως έχουν εργαστεί για πολλά χρόνια αναπληρωτές ή σε φροντιστήρια, δηλαδή κατά κανόνα ήταν και πριν στο χώρο της εκπαίδευσης.

Το κύριο αρνητικό αυτής της κατάστασης είναι ότι στα σχολεία θα εντάσσεται όλο και πιο ηλικιωμένος ο εκπαιδευτικός, με αποτέλεσμα να κυριαρχεί η ηλικία των 40 ετών και πάνω κι έτσι να δημιουργείται χάσμα γενεών. Είναι πολύ πιο σωστό να υπάρχει όλο το φάσμα των ηλικιών για διάφορους λόγους που είναι ευνόητοι. Φυσικά, είναι αρνητικό και για τον ίδιο των εκπαιδευτικό να ξεκινάει την σταδιοδρομία του στο σχολείο σε αυτή την ηλικία.

3. Για την κατάργηση της επετηρίδας ως επιχείρημα προβλήθηκε κυρίως η επιλογή των καλύτερων για την ποιοτική αναβάθμιση της παιδείας και η μακροχρόνια αδιοριστία (φυσικά τέτοια ζητήματα “ποιότητας” δεν ακούγονταν όταν δεν υπήρχε συσσώρευση στην επετηρίδα). Άρα το θέμα της επιλογής προέκυψε λόγω της πληθώρας των αποφοίτων.

Ο τρόπος των διορισμών σε άλλους τομείς του Δημοσίου και τα «ποιοτικά επιτεύγματα» που έχει να επιδείξει η Κυβέρνηση σε αυτούς κάνουν όσους ακούν τέτοιες ρυθμίσεις εκ προοιμίου αντίθετους προς αυτές.

Η ρύθμιση που έγινε στο νόμο 2525/97 (καθιέρωση διαγωνισμού), εκτός του ότι δεν διασφαλίζει αδιαβλητότητα, δεν εγγυάται φυσικά και την ποιότητα. Δεν έχει νόημα ένας διαγωνισμός αυτού του είδους για πτυχιούχους ΑΕΙ ούτε λύνει τα εγγενή προβλήματα που αντιμετωπίζει στον τομέα αυτόν η εκπαίδευση και η ελληνική κοινωνία.

4. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

α) Σε όλα τα τμήματα από τα οποία αποφοιτούν εκπαιδευτικοί, να υπάρχει κατεύθυνση ειδίκευσης Ψυχοπαιδαγωγικής, έτσι ώστε οι μέλλοντες εκπαιδευτικοί να είναι καταρτισμένοι όχι μόνο στο αντικείμενο της διδασκαλίας, αλλά και στις μεθόδους της όπως επίσης και στην ψυχοπαιδαγωγική. Αυτή η ειδίκευση να είναι προϋπόθεση διορισμού. Έτσι, ήδη πριν τη λήψη του πτυχίου θα μπορεί να περιοριστεί κάπως ο αριθμός αυτών που θα κατευθύνονται στην Εκπαίδευση, γιατί μεγάλο μέρος των φοιτητών θα έχουν προσανατολιστεί σε άλλες κατευθύνσεις μέσω της επιλογής των σπουδών τους.

β) Πρέπει να αυξηθούν κατά πολύ οι διορισμοί, έτσι ώστε να καλυφθούν τα κενά στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, τόσο των αναπληρωτών, όσο και των διαφόρων ειδικοτήτων. Επίσης η μείωση του αριθμού των μαθητών κατά τμήμα, θα αυξήσει τις ανάγκες διορισμών. Ιδιαίτερα σε ορισμένους κλάδους (Ξένων Γλωσσών, Γυμναστές, Καλλιτεχνικά μαθήματα κ.λπ.) στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση χρειάζονται χιλιάδες διορισμοί.

γ) Για να ξεπεραστούν τα προβλήματα που προαναφέρθηκαν ως προς την ηλικία αλλά και για να ανοίξει ο δρόμος σε εκπαιδευτικούς με αυξημένα προσόντα, θα έπρεπε η παρέμβαση στην επετηρίδα να γίνει μόνο στη βάση των αντικειμενικών αυξημένων προσόντων. Οι διορισμοί να γίνονται με βάση το φάκελο προσόντων. Μπορούν να ισχύσουν λύσεις εναλλακτικής επετηρίδας έτσι ώστε να μοριοδοτούνται η διδακτική εμπειρία οι μεταπτυχιακοί τίτλοι (Dr, Ms), κάθε άλλο πτυχίο, ερευνητικό ή συγγραφικό έργο, γνώση ξένων γλωσσών, βαθμός πτυχίου κ.τ.ό.

δ) Χρειάζονται μεταβατικές ρυθμίσεις να προβλέπουν το διορισμό όσων είχαν εργαστεί ως αναπληρωτές έστω και με μια σύμβαση .

Η πρόταση που καταθέσαμε στα πρακτικά της Βουλής αντιμετωπίζει το ζήτημα του τρόπου διορισμού των εκπαιδευτικών σ' αυτή την κατεύθυνση.

Γ΄ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ

1. Γενικά

Στις μέρες μας, τόσο διεθνώς όσο και στη χώρα μας, παρατηρείται μια εντεινόμενη αμφισβήτηση βασικών παραδοσιακών αξιών, που στον ένα ή τον άλλο βαθμό και βεβαίως συχνά με αντιφατικό τρόπο συνυφάνθηκαν με την πανεπιστημιακή ζωή σε όλο τον κόσμο. Η ακαδημαϊκή ελευθερία, ο ελεύθερος διάλογος, ο κοινωνικός ρόλος των πανεπιστημίων δέχονται ανοιχτή επίθεση στο όνομα της δήθεν πρωταρχικής ανάγκης για εκπαίδευση στελεχών άμεσα «χρήσιμων» στην παραγωγή, για πανεπιστημιακή έρευνα που θα εξυπηρετεί στενά τις επιχειρήσεις. Το ουμανιστικό πανεπιστήμιο δείχνει να χάνει σταθερά έδαφος υπέρ του επιχειρηματικού πανεπιστημίου. Στη χώρα μας μάλιστα οι σχετικές συζητήσεις παίρνουν συχνά το χαρακτήρα ολομέτωπης επίθεσης ενάντια στο δημόσιο πανεπιστήμιο. Η χρηματοδοτική τακτική, οι προσπάθειες για ιδιωτικοποίηση σημαντικών λειτουργιών των δημόσιων ΑΕΙ, η ανοιχτή προπαγάνδισή της αναγκαιότητας ίδρυσης ιδιωτικών ΑΕΙ, οι συνεχείς αμφισβητήσεις του θεσμού του πανεπιστημιακού ασύλου, αποτελούν τις ορατές μόνο πλευρές αυτής της επίθεσης, που ανατροφοδοτείται από τους κυρίαρχους κύκλους των ΜΜΕ.

Ο ΣΥΝ υπερασπίζεται με όλες του τις δυνάμεις το δημόσιο χαρακτήρα και τον ακαδημαϊκό και κοινωνικό ρόλο των πανεπιστημίων.

Αγωνίζεται για ένα σύγχρονο πανεπιστήμιο:

- Ανοιχτό στους νέους και νέες της χώρας και στους νέους και νέες των γειτονικών χωρών, με πολύ πιο ελεύθερες και ορθολογικές διαδικασίες πρόσβασης.
- Χώρο διαλόγου, παραγωγής και κριτικού ελέγχου της γνώσης και των κοινωνικών προϋποθέσεων της εφαρμογής των αποτελεσμάτων της.
- Υπεύθυνο απέναντι στην κοινωνία, τον πολιτισμό και το περιβάλλον.
- Ανοιχτό στη συνεργασία με τις ζωντανές δυνάμεις της κοινωνίας μας, τα κοινωνικά κινήματα, μέσα από διαδικασίες δημοκρατικού προγραμματισμού.
- Ανοιχτό στις νέες ανάγκες, στις προκλήσεις του καιρού μας, για ειρήνη και συνεργασία με τις δυνάμεις της εργασίας και της επιστήμης στην Ευρώπη και σε όλο τον κόσμο.

Το Πανεπιστήμιο για το οποίο αγωνιζόμαστε:

- Προάγει την επιστημονική γνώση και υπηρετεί μέσα από τη διαφάνεια την επιστημονική έρευνα στο χώρο της κοινωνίας, του πολιτισμού, της φύσης και του περιβάλλοντος με διαρκή επίγνωση της κοινωνικής του ευθύνης.
- Συνδέει τη δημιουργική του δραστηριότητα με τα προβλήματα ανάπτυξης, παιδείας, υγείας, πολιτισμού και περιβάλλοντος, στην κατεύθυνση που προτείνει το Πρόγραμμα του Συνασπισμού.
- Διαμορφώνει το επιστημονικό δυναμικό που θα στελεχώσει το επιστημονικό εργαστήριο στην έρευνα και στην οικονομία, το σχολείο, το δικαστήριο, τη δημόσια υπηρεσία, την επιχείρηση, με βαθιά πάντα γνώση της επιστήμης και του κοινωνικού της ρόλου.
- Αποτελεί, τέλος, την «κριτική συνείδηση» της κοινωνίας απέναντι σε κάθε μορφή εκμετάλλευσης, προνομίων, κοινωνικής αδικίας και σκοταδισμού.

2. Εθνικός Σχεδιασμός για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Χρειάζεται πολιτική βούληση και θεσμοί για τη χάραξη μακροπρόθεσμης στρατηγικής για την Παιδεία και ειδικότερα για την Τριτοβάθμια.

Απαιτείται ένα Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, αντιπροσωπευτικό και αξιοκρατικό, του οποίου οι αποφάσεις σε βασικά θέματα θα έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα.

Το Τμήμα του για την Τριτοβάθμια εκπαίδευση θα μελετήσει και θα οργανώσει το διάλογο για:

- Νέο θεσμικό πλαίσιο.
- Μετεξέλιξη ΤΕΙ. Ενιαία τριτοβάθμια.
- Πρόσβαση στην Τριτοβάθμια (σε συνεργασία με το αντίστοιχο τμήμα της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης)

Επίσης θα ασχολείται μονίμως με τα παρακάτω:

- Ίδρυση, συγχώνευση ή κατάργηση πανεπιστημιακών τμημάτων ή και ΑΕΙ.
- Κατανομή των κρατικών πόρων ανάμεσα στα ΑΕΙ, σύμφωνα με ένα ορθολογικό αλγόριθμο, που θα παίρνει υπόψη του το μέγεθος του ΑΕΙ και τις αντικειμενικές του ανάγκες. Ενίσχυση των νέων και περιφερειακών ΑΕΙ με αναγνώριση του ρόλου τους ως μηχανών της περιφερειακής ανάπτυξης.
- Αξιοποίηση των πόρων του 2ου Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης με διαφάνεια και αποδοτικούς μηχανισμούς ελέγχου.

Ο ΣΥΝ θεωρεί ότι ο διασκορπισμός των τμημάτων των ΑΕΙ σε διάφορες πόλεις αποβαίνει σε βάρος της ποιότητάς τους και δυσχεραίνει τη λειτουργία τους.

- Χρειάζονται επίσης μέτρα δημοκρατικού προγραμματισμού και συντονισμού των ερευνητικών δραστηριοτήτων και σύνδεσης των Πανεπιστημίων με τα ερευνητικά κέντρα και τις παραγωγικές μονάδες. Σχετικά, κρίνεται απαραίτητη η άμεση σύνδεση της Γεν. Γραμματείας Ερευνας και Τεχνολογίας με το Υπ. Παιδείας ή και η υπαγωγή της σε αυτό.

Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι το ΕΣΥΠ που εξήγγειλε το Υπ. Παιδείας δεν έχει καμία σχέση με τη σύλληψη του ΣΥΝ για τον εθνικό σχεδιασμό. Στο όργανο αυτό φαίνεται ότι επιφυλάσσεται ρόλος εξωραϊσμού της κυβερνητικής πολιτικής και δημιουργίας εντυπώσεων για δήθεν συναίνεση. Ο ΣΥΝ θα συμμετάσχει αποφασισμένος να αποκαλύψει προθέσεις και να προβάλει τη δική του πολιτική.

3. Σύστημα πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

(βλ. προηγούμενο κεφάλαιο)

4. Θεσμικό πλαίσιο

Χρειάζεται σύγχρονο, ευέλικτο και δημοκρατικό θεσμικό πλαίσιο, χωρίς πολλές λεπτομέρειες και περιορισμούς, που:

- θα διευρύνει και θα κατοχυρώνει την αυτοτέλεια των ιδρυμάτων. Ο στόχος αυτός θα διευκολυνθεί με την κατάρτιση εσωτερικών κανονισμών από κάθε ΑΕΙ
- θα αλλάξει το καθεστώς στα ΤΕΙ και θα προδιαγράψει τις διαδικασίες ενιαιοποίησης της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης με απώτερο στόχο Ενιαία Ανώτατη Εκπαίδευση (σύμφωνα με τις πρόσφατες επεξεργασίες μας)
- θα διασφαλίζει το δημόσιο χαρακτήρα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης
- θα διευκολύνει τη δημοκρατική λειτουργία αυτοδιοίκησης των ΑΕΙ

- θα προωθεί τον εκσυγχρονισμό των προπτυχιακών και τη γρήγορη συστηματικοποίηση των μεταπτυχιακών σπουδών
- θα κατοχυρώνει κανόνες διαφάνειας στην ερευνητική διαδικασία και θα προωθεί τη σύνδεσή τους με την εκπαιδευτική διαδικασία.

Ειδικότερα χρειάζονται:

- Αλλαγές στη διαδικασία εκλογής των οργάνων διοίκησης των ΑΕΙ (Πρυτανεία, Σύγκλητος, Γεν. Συνελεύσεις)
- (Φοιτητική συμμετοχή - παρατάξεις - άμεση εκλογή)
- Αρμοδιότητες συλλογικών οργάνων.
- Διαδικασίες κρίσης και εξέλιξης μελών ΔΕΠ (Μονιμότητα, Εκλογιμότητα, Γ' Βαθμίδα, Κριτήρια κρίσης, ενίσχυση κριτηρίου διδακτικού έργου).

5. Πόροι

Άμεση ριζική αύξηση των κρατικών δαπανών, αξιοποίηση των κονδυλίων του 2ου κοινοτικού πλαισίου για:

- Ριζική βελτίωση της κτιριακής και εργαστηριακής υποδομής.
- Μεγάλη αύξηση νέων θέσεων ΔΕΠ (2000[;] στα επόμενα 2 χρόνια), καθώς και των λοιπών κατηγοριών των εργαζομένων.
- Απόκτηση και οργάνωση σύγχρονων Πανεπιστημιακών Βιβλιοθηκών.
- Ριζική αύξηση προπτυχιακών και μεταπτυχιακών υποτροφιών.
- Πόροι για φοιτητική μέριμνα.
- Πρόβλεψη ικανών κρατικών κονδυλίων για έρευνα και οργάνωση μεταπτυχιακών σπουδών. Αξιοποίηση κοινοτικών ερευνητικών προγραμμάτων. Διεκδίκηση ουσιαστικής ελληνικής συμμετοχής στον κοινοτικό ερευνητικό προγραμματισμό.

6. Προπτυχιακές Σπουδές

Στόχος:

Πλατιά και στέρεη γενική μόρφωση και ανάπτυξη κριτικής σκέψης στο συγκεκριμένο επιστημονικό κλάδο.

Είναι απαραίτητο να προβλέπεται η δυνατότητα αλλαγής τμήματος, με όρους και προϋποθέσεις κατά τα πρώτα έτη σπουδών.

Ειδίκευση

Ο ΣΥΝ είναι γενικά αντίθετος στην τάση που καλλιεργείται κυρίως από συντηρητικούς κύκλους, καθώς και τους θιασώτες του επιχειρηματικού πανεπιστημίου, για στενή ειδίκευση στο προπτυχιακό επίπεδο. Θεωρεί ότι κάθε πανεπιστημιακό τμήμα μπορεί να προβλέπει ολιγάριθμες κατευθύνσεις σπουδών με την παροχή σχετικών κατ' επιλογή μαθημάτων κατά τα τελευταία έτη. Όμως το 1ο πτυχίο πρέπει να είναι ενιαίο και οι φοιτητές να έχουν τη δυνατότητα αλλαγής κατεύθυνσης κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών των σπουδών τους.

Προγράμματα Σπουδών

Χρειάζεται άμεσα ο εκσυγχρονισμός των προγραμμάτων σπουδών στα περισσότερα τμήματα των πανεπιστημίων της χώρας. Εισαγωγή νέων σύγχρονων μαθημάτων και αναμόρφωση του περιεχομένου παλαιότερων. Είναι απαραίτητο να καταπολεμηθεί αποτελεσματικά η τάση για περιορισμό των ανθρωπιστικών μαθημάτων, ιδιαίτερα στις σχολές φυσικών επιστημών και στις πολυτεχνικές σχολές, όπου επιπλέον παρατηρείται μια επιζήμια τάση

περιορισμού και της υποδομής σε θεωρητικά αντικείμενα (Φυσική, Μαθηματικά κ.λ.π.).

Είναι επιτακτική επίσης η ριζική αλλαγή των μορφών διδασκαλίας προς την κατεύθυνση του περιορισμού του από έδρας μονολόγου και της υιοθέτησης μεθόδων ενεργητικής συμμετοχής των φοιτητριών/φοιτητών. Σχετικά, κρίνεται απαραίτητη η ανάληψη εργασιών από τις φοιτήτριες και τους φοιτητές, η διοργάνωση σεμιναρίων και η αξιοποίηση σύγχρονων οπτικοακουστικών μέσων.

Ο χωρισμός των τάξεων σε τμήματα, ιδιαίτερα στις πολυπληθείς σχολές, μπορεί να αντιμετωπίσει το χάος των μεγάλων ακροατηρίων και να αξιοποιήσει διδακτικά τον αυξημένο αριθμό ΔΕΠ που προτείνεται.

Ο ΣΥΝ είναι υπέρ της γενίκευσης του θεσμού της διπλωματικής εργασίας σε όλα τα τμήματα των ΑΕΙ, καθώς και της εισαγωγής μορφών πρακτικής άσκησης στις εφαρμοσμένες σχολές με την αμοιβαία επωφελή σύνδεσή τους με παραγωγικές μονάδες. Επίσης, θεωρεί ότι είναι επείγουσα η εισαγωγή παιδαγωγικών σεμιναρίων, καθώς και παιδαγωγικής εξάσκησης στις λεγόμενες «καθηγητικές σχολές».

Συγράμματα

Ο ΣΥΝ τάσσεται κατηγορηματικά κατά της παγιοποίησης του ενός και μοναδικού συγγράμματος ανά μάθημα. Χρόνια τώρα επιδιώκει την εξοικείωση των φοιτητριών και φοιτητών με τη χρήση πολλαπλής βιβλιογραφίας. Θεωρεί όμως ότι η λύση της κάρτας που εξήγγειλε το υπουργείο όχι μόνο δε λύνει, αλλά περιορίζει τη δυνατότητα πρόσβασης σ' αυτή.

Σχετικά, προτείνει τη δωρεάν διανομή ενός συγγράμματος, την υποχρεωτική χρήση πλουραλιστικού καταλόγου, από το οποίο κάθε φοιτητής /φοιτήτρια θα επιλέγει και θα αποκτά δωρεάν ένα ακόμη σύγγραμμα. Τέλος, την εύκολη πρόσβαση σε όλη την υπόλοιπη βιβλιογραφία του καταλόγου ή και άλλων βιβλίων και επιστημονικών περιοδικών με τη δημιουργία σύγχρονων, πλούσιων βιβλιοθηκών (συμβατικών και ηλεκτρονικών) σε όλα τα ΑΕΙ, καλά οργανωμένων, με ελκυστικά αναγνωστήρια κ.λ.π. Βελτιστοποίηση της διαχείρισης των απαραίτητων πόρων μπορεί να υπάρξει με τη γενίκευση και τον εκσυγχρονισμό των πανεπιστημιακών εκδοτικών υπηρεσιών.

7. Μεταπτυχιακές Σπουδές

- Να ολοκληρωθεί επιτέλους το θεσμικό πλαίσιο και να διατεθούν οι πόροι για τη συστηματική οργάνωση μεταπτυχιακών σπουδών.
- Κάθε τμήμα θα αποφασίζει εάν θα έχει ένα κύκλο (μόνο διδακτορικό) ή 2 κύκλους μεταπτυχιακών σπουδών. Κατά προτίμηση οι μεταπτυχιακές σπουδές να οργανώνονται σε διατμηματική και διαπανεπιστημιακή βάση.
- Στόχος των μεταπτυχιακών σπουδών η δημιουργία ικανών και εξειδικευμένων επιστημόνων, που θα στελεχώσουν προηγμένους κλάδους της παραγωγής, αλλά θα αποτελούν και την κύρια βάση για την ακαδημαϊκή και ερευνητική αναπαραγωγή.
- Αποφυγή κινδύνου υποβάθμισης προπτυχιακών σπουδών (τάση συντηρητικών κύκλων).
- Αξιοκρατικό σύστημα πρόσβασης στα Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών.
- Συστηματική παρακολούθηση μεταπτυχιακών μαθημάτων.
- Διαδικασίες αξιολόγησης.

8. Πανεπιστημιακή Έρευνα - Σύνδεση με την παραγωγή

Οι ερευνητικές δραστηριότητες αποτελούν σήμερα συστατικό χαρακτηριστικό της αποδοτικής λειτουργίας ενός σύγχρονου πανεπιστημίου. Τα ελληνικά ΑΕΙ προσαρμόζονται σήμερα στην αναγκαιότητα αυτή με ένα έντονα ανισομερή και στρεβλό τρόπο. Υπάρχουν ακόμη και σήμερα πανεπιστημιακά τμήματα με ανύπαρκτες ή στοιχειώδεις ερευνητικές δραστηριότητες, ενώ σε άλλα (κυρίως πολυτεχνικά ή τμήματα Φυσικών Επιστημών), που το ερευνητικό έργο έχει διογκωθεί με απότομο τρόπο τα τελευταία χρόνια, οι σχετικές διεργασίες προχωρούν άναρχα, μακριά από την εκπαιδευτική διαδικασία ή και σε βάρος της, χωρίς κοινωνικό ή ακαδημαϊκό έλεγχο. Συχνά δημιουργούνται κλειστές ομάδες, που κερδοσκοπούν αξιοποιώντας την περιουσία του δημόσιου πανεπιστημίου ή χώρους του και το προσδένουν σε επιχειρηματικά συμφέροντα, που συχνά καμιά σχέση δεν έχουν με την ανάπτυξη της χώρας. Ο ΣΥΝ, τονίζοντας εξ αρχής την ιδιαίτερη σημασία που δίνει στην ανάπτυξη και διεύρυνση της πανεπιστημιακής έρευνας, θα αντιταχθεί σθεναρά στις τάσεις ιδιωτικοποίησης και δημιουργίας στεγανών στο ζωτικό αυτόν τομέα. Σχετικά θεωρεί ότι:

- Η πανεπιστημιακή έρευνα είναι απαραίτητο να ενταχθεί σε ένα συνολικό εθνικό ερευνητικό σχεδιασμό. Η άμεση σύνδεση της ΓΓΕΤ με το Υπ. Παιδείας μπορεί να βοηθήσει προς αυτή την κατεύθυνση.
- Είναι απαραίτητη η γενναία κρατική ενίσχυση πανεπιστημιακών ερευνητικών δραστηριοτήτων στις κοινωνικές επιστήμες, καθώς και της βασικής έρευνας, που σήμερα φυτοζωεί.
- Να αξιοποιηθούν με συντονισμένο τρόπο τα κοινοτικά ερευνητικά προγράμματα με σθεναρή διεκδίκηση σε επίπεδο Βρυξελλών σημαντικής χρηματοδότησης τομέων που ενδιαφέρουν ιδιαίτερα τη χώρα μας.
- Να αυξηθούν ριζικά οι εθνικές δαπάνες για την έρευνα, προκειμένου να αποκτήσουν την απαραίτητη κρίσιμη μάζα αποδοτικότητας και να δώσουν το στίγμα της ερευνητικής προσπάθειας, που τώρα παραμένει θολό, μια και καθορίζεται από τα κοινοτικά προγράμματα, που είναι ουσιαστικά σχεδιασμένα για τις ανάγκες άλλων χωρών.
- Να υιοθετηθούν αποδοτικοί τρόποι σύνδεσης της έρευνας με την εκπαιδευτική διαδικασία και την παραγωγή, πάντα υπό τον έλεγχο των πανεπιστημιακών οργάνων.

2. ΘΕΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΤΕΙ

1. Η κατάσταση στα ΤΕΙ, με τα χρόνια προβλήματά τους, που συνεχώς οξύνονται, αποτελεί συστατικό στοιχείο της συνολικής κρίσης του εκπαιδευτικού συστήματος της χώρας. Ειδικότερα τα ΤΕΙ λόγω του τεχνολογικού τους χαρακτήρα υφίστανται αμεσότερα τις συνέπειες του στρεβλού μοντέλου και του χαμηλού επιπέδου ανάπτυξης της χώρας μας.

Η αλόγιστη πολιτική που ακολούθησαν για μια εικοσαετία όλες οι κυβερνήσεις περιέπλεξε περισσότερο το πρόβλημα της τριτοβάθμιας τεχνολογικής εκπαίδευσης και έδωσε τρανταχτό δείγμα αναντιστοιχίας εκπαιδευτικού σχεδιασμού και συνολικής αναπτυξιακής πολιτικής, που τα αποτελέσματά της είναι ολοφάνερα σήμερα.

2. Ο Νόμος του Υπ. Παιδείας για τα ΤΕΙ διαιωνίζει τα προβλήματα, δεν αποτελεί πλαίσιο για την πραγματική αναβάθμιση των ιδρυμάτων και ουσιαστικά παρεμποδίζει το στόχο της ενιαίας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Για τους λόγους αυτούς το Τμήμα Παιδείας του ΣΥΝ θεωρεί ότι ο νομος πρέπει να αποσυρθεί και, αφού προηγηθεί ένας ευρύτατος διάλογος με σύνεση και ψυχραιμία με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, να καταρτιστεί ένα νέο νομοσχέδιο, που να ικανοποιεί τις πραγματικές ανάγκες της χώρας.

3. Είναι σαφές ότι η αξιολόγηση και κατάταξη των ιδρυμάτων και των τμημάτων τους, καθώς και των τίτλων σπουδών που παρέχουν, δεν μπορεί να γίνει με απλή βάπτιση. Είναι επίσης σαφές ότι σήμερα δεν υπάρχει βάση για την ανωτατοποίηση των ΤΕΙ.

4. Είναι παράλληλα αναγκαίο η τριτοβάθμια εκπαίδευση στη χώρα μας σε συγκεκριμένο χρονικό ορίζοντα να γίνει πραγματικά ενιαία και να λειτουργήσει μακροπρόθεσμα στο επίπεδο που καθορίζει και το Σύνταγμα ως ανώτατη εκπαίδευση.

5. Μια τέτοια προοπτική απαιτεί γενναίες αποφάσεις και σταθερή αντιμετώπιση συμφερόντων και συντεχνιακών αντιλήψεων που υπεισέρχονται.

Προϋποθέτει κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο και ικανούς πόρους για να πραγματοποιηθεί. Βασικοί άξονες μιας τέτοιας προσπάθειας πρέπει να είναι:

α. Ο ενιαίος σχεδιασμός της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, που θα πραγματοποιείται με τρόπο συμβατό προς την αυτοτέλεια των ιδρυμάτων.

β. Μέτρα για την ουσιαστική αναβάθμιση των παρεχόμενων σπουδών στα ΤΕΙ:

- Διαδικασίες κρίσης και εξέλιξης του σημερινού εκπαιδευτικού προσωπικού.

- Πρόσληψη ικανού αριθμού νέου εκπαιδευτικού προσωπικού με υψηλά προσόντα.

- Ριζική αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών με πρόβλεψη 4 ετών σπουδών σε όλα τα τμήματα.

γ. Στα πλαίσια της ουσιαστικής ενιαιοποίησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και για διευκόλυνση αυτής της διαδικασίας θα πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη και επιδίωξη, ώστε παράλληλα με τα αναβαθμισμένα ΤΕΙ να γίνει συγχώνευση ορισμένων τμημάτων τους με αντίστοιχα των ΑΕΙ, μετεξέλιξη άλλων, κατάργηση ορισμένων και δημιουργία νέων.

δ. Είναι φανερό ότι τα επαγγελματικά δικαιώματα των αποφοίτων σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να βρίσκονται σε αντιστοιχία με το επίπεδο των σπουδών των αντιστοίχων τμημάτων.

ε. Για όλα τα παραπάνω είναι απαραίτητο να εξασφαλιστεί η ευρύτερη δυνατή συναίνεση, για να έχει ο σχεδιασμός αυτός προοπτική.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΩΝ ΤΕΙ.

Ο ΣΥΝ θεωρεί ότι η ανωτατοποίηση των ΤΕΙ, όπως προβλέπεται από το Νομο του Υπουργείου Παιδείας δεν είναι ουσιαστική και για αυτό το λόγο τον απορρίπτει.

Οι εξελίξεις τόσο στη χώρα μας όσο και στην Ε.Ε. επιβάλλουν να καταλήξουμε σε ρυθμίσεις οι οποίες να αντιμετωπίζουν ριζικά το πρόβλημα και να μην το μεταθέτουν.

Η αναβάθμιση των ΤΕΙ που πάντα επισημαίναμε και η πραγματικά ενιαία τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν μπορεί πλέον να γίνεται με σταδιακές μετατοπίσεις των ΤΕΙ προς τα πάνω ή με σύγκλιση των ΑΕΙ και ΤΕΙ προς ένα νοητό και ακαθόριστο "κέντρο" (όπως περίπου ή σύγκλιση που εισηγείται η διακήρυξη της Μπολόνια) .

Η αναβάθμιση των ΤΕΙ ή θα γίνει ουσιαστική σε προγράμματα, διδακτικό προσωπικό, υποδομές, τμήματα, θεσμούς κλπ, ή θα υπονομευτεί εξ αρχής όπως έγινε με τον ν.1404/83 .

Οι προτάσεις αυτές που καταθέτει ο ΣΥΝ εναρμονίζονται με την θέση για ελεύθερη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και την αναγκαία διεύρυνση και αναβάθμιση του ιστού της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Επιγραμματικά θα μπορούσαν να διατυπωθούν ως εξής:

1. Τα ΤΕΙ, με την ολοκλήρωση των διαδικασιών που προτείνουμε, εντάσσονται και **θεσμικά** στην Ανώτατη Εκπαίδευση. Άρα θα διέπονται από το ίδιο μέσο-μακροπρόθεσμα και παραπλήσιο μεταβατικά θεσμικό πλαίσιο με αυτό των ΑΕΙ. Το νομοσχέδιο δηλαδή θα πρέπει να καλύψει την διαδικασία και την περίοδο μετάβασης των ΤΕΙ στο ενιαίο θεσμικό πλαίσιο της Ανώτατης Εκπαίδευσης.
2. **Η σχέση ΑΕΙ-ΤΕΙ** και ο ρόλος τους συνίσταται στις διαφορετικές ιστορικές πορείες προσέγγισης του αντικειμένου τους. Τα μεν από τη γενική θεωρητική γνώση στην εξειδίκευση σε επιστημονικό ή τεχνολογικό κλάδο, τα δε από την εφαρμοσμένη σε επαγγελματικό κλάδο γνώση στην ειδίκευση και την γενίκευση.
3. **Τμήματα:** Στα πλαίσια του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας (ΕΣΥΠ) συγκροτούνται επιτροπές από Διδακτικό Προσωπικό των ΑΕΙ, ΤΕΙ και άλλους επιστήμονες που εξετάζουν τις γνωστικές περιοχές, το αντικείμενο των τμημάτων και εισηγούνται την πιθανή διεύρυνση ή αλλαγή τους, όπου χρειάζεται, με βάση το επιστημονικό, τεχνολογικό ή επαγγελματικό πεδίο που καλύπτουν. Στόχος αυτής της διαδικασίας θα είναι η προώθηση προτάσεων για την αναβάθμιση των τμημάτων. Δεν μπορεί πλέον να υπάρχουν τμήματα ίδιου αντικειμένου δυο επιπέδων. Ή θα είναι διαφορετικό το αντικείμενό τους στενότερο ή πλατύτερο ή άλλου προσανατολισμού ή αν μένει ίδιο θα είναι του αυτού επιπέδου, με τα ίδια

με τα ΑΕΙ κριτήρια, προγράμματα, διδακτικό προσωπικό, πρακτική άσκηση και δικαιώματα.

4. **Διάρκεια σπουδών** :4 χρόνια ή 8 εξάμηνα με πρακτική άσκηση και διπλωματική εργασία
5. **Μεταπτυχιακές σπουδές** : Να γίνονται και στα ΤΕΙ όταν και στο βαθμό που θα είναι έτοιμα για κάτι τέτοιο όπως και τα ΑΕΙ. Μόνο μεταβατικά θα μπορούσαν να υπάρξουν άλλες ρυθμίσεις πέρα από την μόνιμη επιθυμητή συνεργασία ΑΕΙ-ΤΕΙ. Αλλιώς δεν θα υπάρχει ερευνητική δραστηριότητα ανάλογη με το επιδιωκόμενο επιστημονικό επίπεδο.
6. **Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό - Μεταβατικές ρυθμίσεις** : Βαθμίδες διδακτικού προσωπικού αντίστοιχες με των ΑΕΙ με προσθήκη 5^{ης}, στην οποία δεν θα απαιτείται η κατοχή διδακτορικού διπλώματος. Ένταξη του υπάρχοντος μόνιμου διδακτικού προσωπικού στις ανάλογες με τα προσόντα τους βαθμίδες από εκλεκτορικά σώματα. Στα προσόντα θα πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπ όψιν ή προϋπηρεσία ως μόνιμο προσωπικό στα ΤΕΙ και ή διδακτική και επαγγελματική εμπειρία, δεδομένου ότι ήταν διαφορετικά τα κριτήρια για το διδακτικό προσωπικό των ΤΕΙ, απ αυτά των ΑΕΙ, μέχρι τώρα. Προκήρυξη των θέσεων διδακτικού προσωπικού που σήμερα καλύπτονται σε υψηλά ποσοστά (65%) από εκτάκτους.
7. **Παλιοί και νέοι απόφοιτοι ΤΕΙ- Επαγγελματικά δικαιώματα** : Να ισχύουν αυτά που έχουν θεσπιστεί για τους μέχρι τώρα απόφοιτους με ρύθμιση των εκκρεμοτήτων. Στο εξής να ισχύει ότι ισχύει για όλους τους αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης .
8. Η διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί **στα πλαίσια του ΕΣΥΠ** πρέπει να έχει σύντομο και τακτό χρονικό ορίζοντα. **Με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα** να συγκροτηθούν επιτροπές και να γίνουν οι απαραίτητες διαδικασίες που θα καθορίσει το μεταβατικό θεσμικό πλαίσιο δεδομένου ότι θα πρέπει να υπάρξει ομαλή συνέχεια στη λειτουργία των ΤΕΙ.

Οι προτάσεις μας για τις αλλαγές και την ανωτατοποίηση των ΤΕΙ συνδέονται με την θεώρησή μας για την συνολική διάρθρωση των σπουδών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και την αντίθεσή μας στην καθιέρωση ενός πρώτου κύκλου τριετούς φοίτησης όπως εισηγείται η διακήρυξη της Μπολόνια. Συνδέονται επίσης με τις προτάσεις μας για καθιέρωση δωδεκάχρονης υποχρεωτικής εκπαίδευσης και δημόσιας δωρεάν μεταλυκειακής τεχνικής επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης καθώς και με την πρότασή μας για ελεύθερη πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

3. ΓΙΑ ΤΗΝ «ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ» ΤΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

1. Η περιοδική αξιολόγηση των Πανεπιστημιακών Τμημάτων και των Πανεπιστημίων από τα ίδια τα ενδιαφερόμενα Τμήματα και τα Πανεπιστήμια, σε συνεργασία, προφανώς, με τα ομοειδή Τμήματα και Πανεπιστήμια της Ελλάδας και του εξωτερικού, σίγουρα αποτελεί σημαντικό εργαλείο, τόσο για τη βελτίωση της απόδοσής τους στο διδακτικό, στο ερευνητικό και στο διοικητικό επίπεδο, όσο και για την αποτίμηση της προσφοράς τους στο κοινωνικό σύνολο. Οι διαδικασίες αξιολόγησης οφείλουν να γίνονται με πλήρη διαφάνεια και κριτήρια αμιγώς ακαδημαϊκά ενώ τα πορίσματά τους οφείλουν να δημοσιοποιούνται και να γίνονται ευρέως γνωστά. Τα κυριότερα δε από τα συμπεράσματά τους οφείλουν να εντάσσονται στον οικείο εσωτερικό κανονισμό. Σε τέτοιας μορφής αξιολόγηση έχουν ήδη προχωρήσει αρκετά Τμήματα και ΑΕΙ, όπως το ΕΜΠ και το Οικονομικό Πανεπιστήμιο, ενώ η αντίστοιχη διαδικασία έχει ήδη ξεκινήσει στο Πανεπιστήμιο Κρήτης.

2. Η εν λόγω αξιολόγηση οφείλει να νοείται ως κορύφωση των διαδικασιών συνεχούς αυτο-αξιολόγησης η οποία πραγματοποιείται σχεδόν καθημερινά σε κάθε πανεπιστημιακό Τμήμα: οι διδάσκοντες αξιολογούν τους φοιτητές μέσω των εξεταστικών δοκιμασιών, οι φοιτητές αξιολογούν τους διδάσκοντες μέσω των συναφών δελτίων αξιολόγησης, οι διδάσκοντες αξιολογούνται μεταξύ τους μέσω των διαδικασιών εκλογής και εξέλιξης, το πρόγραμμα σπουδών αξιολογείται σχεδόν κάθε χρόνο και αλλάζει ανάλογα, οι ερευνητικές δραστηριότητες αξιολογούνται κατά την έγκριση των ερευνητικών προγραμμάτων, η διοίκηση των Τομέων, των Τμημάτων και των ΑΕΙ αξιολογείται μέσω των αντίστοιχων εκλογών κλπ. Άλλωστε, οι εισαγωγικές εξετάσεις συνιστούν από τη μεριά τους μια μορφή αξιολόγησης όλων των Τμημάτων των ΑΕΙ και των ΤΕΙ από τη μεριά ολόκληρης της κοινωνίας σε ό,τι αφορά κυρίως την 'αξία' των πτυχίων τους στην αγορά εργασίας. Οι συνολικότερες αξιολογήσεις για τις οποίες γίνεται λόγος εδώ αφορούν την ουσιαστικότερη επεξεργασία των συναφών κριτηρίων και την ακαδημαϊκή αποτίμηση του συνόλου των πανεπιστημιακών δραστηριοτήτων και των μεταξύ τους σχέσεων.

3. Το γεγονός ότι ο Πανεπιστημιακός θεσμός διαθέτει αυτήν την εγγενή αυτοκριτική ικανότητα αναγνωρίζεται επίσημα μέσω της συνταγματικής κατοχύρωσης της αυτοτέλει των Πανεπιστημίων.

4. Οι προτάσεις της Κυβέρνησης που αναφέρονται στην αξιολόγηση δεν έχουν τίποτε να κάνουν με το αντικείμενο που δήθεν θέλουν να ρυθμίσουν. Έρχονται ως κορύφωση μιας σειράς από σχέδια νόμου (για την έρευνα, για τα μεταπτυχιακά, κλπ) των οποίων σχεδόν ρητά ομολογημένος στόχος είναι η πλήρης υπαγωγή του Πανεπιστημιακού θεσμού στις επιταγές της αγοράς, με τον ήδη εξαιρετικά διαστρεβλωμένο τρόπο με τον οποίο νοεί η Κυβέρνηση ακόμη κι αυτές. Ευθέως προβλέψιμο αποτέλεσμα αυτών των σχεδίων, αν ποτέ εφαρμοσθούν, είναι το να διαλυθεί ο Πανεπιστημιακός θεσμός, ως θεσμός ο οποίος, ήδη από τον Μεσαίωνα, παράγει και μεταδίδει ελεύθερα την επιστημονική γνώση και παρέχει ευρύτερη καλλιέργεια, και να μετατραπεί σε

απλό εξάρτημα της αγοράς που θα καλείται να παράγει ευέλικτους 'απασχολήσιμους'.

5. Η εκτίμηση αυτή δεν είναι υπερβολική. Οι συγκεκριμένες προτάσεις της Κυβέρνησης επιδιώκουν να θεσμοθετήσουν νέα όργανα, υπαγόμενα πλήρως στο Υπουργείο Παιδείας, τα οποία καλούνται να ελέγξουν αν και κατά πόσον κάθε Τμήμα των ΑΕΙ και των ΤΕΙ της χώρας υπηρετεί 'όπως πρέπει' τις ανάγκες της αγοράς. Οι αρμοδιότητες και η συγκεκριμένη σύνθεση των οργάνων αυτών, όπως αναφέρονται στις κυβερνητικές προτάσεις, πιστοποιεί τα παραπάνω κατά τρόπο οιονεί αυταπόδεικτο.

6. Το Υπουργείο Παιδείας προβλέπει ένα κονδύλιο 3 δισ. από το τρέχον ΕΠΕΑΚ προκειμένου να χρηματοδοτήσει τη σύνταξη προτάσεων για το πώς πρέπει να διεξαχθούν συγκεκριμένα οι διαδικασίες αξιολόγησης. Και μόνον η ύπαρξη του κονδυλίου αυτού συνιστά σκάνδαλο. Πρώτον, γιατί κάθε πανεπιστημιακός με πείρα είναι ικανός, σε συνεργασία με τους συναδέλφους του, να συντάξει μια τέτοια πρόταση για το Τμήμα του σε σχετικά λίγο χρόνο και εντελώς δωρεάν, αφού αξιολογεί και αξιολογείται διαρκώς και η συστηματοποίηση των όρων αυτής της ακαδημαϊκής αξιολόγησης εμπίπτει ευθέως στα καθήκοντά του. Δεύτερον, γιατί το κονδύλιο αυτό λειτουργεί ως δέλεαρ, αν όχι ως μέσο εξαγοράς, με στόχο να 'περάσει' η δήθεν 'αξιολόγηση' που προωθεί το ίδιο μέσω εκείνων οι οποίοι, πιθανότατα αθώα, θα σπεύσουν να απορροφήσουν το κονδύλιο. Το Υπουργείο Παιδείας θα έκανε πολύ καλύτερα αν διέθετε απευθείας το εν λόγω ποσό σε κάποια από τα χιμαζόμενα Τμήματα των ΑΕΙ και των ΤΕΙ.

7. Σίγουρα απαιτείται ένα Συμβούλιο Ανωτάτης Παιδείας, δημοκρατικά συγκροτημένο, το οποίο θα σέβεται πλήρως την αυτοτέλεια των ΑΕΙ και την ακαδημαϊκή δεοντολογία στις ποικίλες διαστάσεις της και το οποίο θα βρίσκεται σε μόνιμη και γόνιμη επικοινωνία μαζί τους προκειμένου να συζητά, σε επιτελικό επίπεδο, κενά, ελλείψεις και αδυναμίες, προτείνοντας τα κατάλληλα μέτρα, προς όφελος της ανάπτυξης της επιστημονικής γνώσης και των διαδικασιών μετάδοσής της, όπως και της ευρύτερης καλλιέργειας. Ένα τέτοιο Συμβούλιο, γνωμοδοτικού χαρακτήρα, οφείλει να είναι υψηλού κύρους και να συγκαλείται τακτικά, αλλά και έκτακτα όταν το καλούν οι περιστάσεις, προκειμένου να εκφράσει την έγκυρη γνώμη του για τα σημαντικά ζητήματα της Ανώτατης Εκπαίδευσης. Βασική μεριμνά του οφείλει να είναι η αναζωογόνηση της επιστημονικής ζωής του τόπου. Έτσι, προκειμένου να αναπτυχθούν οι λειτουργίες της επιστημονικής κοινότητας στην Ελλάδα ανά επιστήμη και επιστημονικό κλάδο ώστε να αναδειχθούν ουσιαστικά και όχι γραφειοκρατικά κριτήρια γνήσιας επιστημονικής αξιολόγησης, το Συμβούλιο αυτό οφείλει να ωθήσει στην ανάπτυξη δεσμών επιστημονικής και συναδελφικής συνεργασίας ανάμεσα στα ομοειδή Τμήματα των ΑΕΙ και των ΤΕΙ και τα ερευνητικά ιδρύματα της χώρας. Ο *Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου* έχει διατυπώσει αναλυτικά τις σχετικές προτάσεις του, είναι μόνιμα ανοικτός στον ουσιαστικό διάλογο και την κριτική επεξεργασία των απόψεών του και θα διεκδικήσει μαχητικά την ουσιαστική υλοποίηση όλων των παραπάνω. -

4. ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

(α) ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Τα Ινστιτούτα Διαβίου Εκπαίδευσης (ΙΔΕ) αποτελούν έναν επιπλέον παράλληλο θεσμό παροχής εκπαιδευτικών υπηρεσιών τύπου ΠΣΕ και ΕΑΠ. Ιδρύονται όμως μέσα σε καθένα από τα ΑΕΙ/ΤΕΙ της χώρας με πλήρη διοικητική λειτουργία και με αυτόνομα όργανα, που απλώς εποπτεύονται από τη Σύγκλητο του οικείου ΑΕΙ (αρθ4.παρ1). Στόχος των Προγραμμάτων Διαβίου Εκπαίδευσης (ΠΔΕ) είναι η επιμόρφωση, η ανανέωση των δεξιοτήτων και η διεύρυνση των επαγγελματικών επιλογών πτυχιούχων ΑΕΙ/ΤΕΙ δια της παροχής διαφόρων πιστοποιητικών ή Επιμόρφωσης ή Συνεχιζόμενης Εκπαίδευσης. Περιέργως όμως παρέχονται επίσης Πτυχία ισότιμα με αυτά των ΑΕΙ/ΤΕΙ σε άτομα άνω των 25, που έχουν απολυτήριο Λυκείου κατόπιν σχετικής πρότασης της ΓΣ του Τμήματος του οποίου το γνωστικό αντικείμενο εμπίπτει σε αυτό του συγκεκριμένου ΠΔΕ (αρθ.6, παρ.2.α και β).

1) Μέχρι στιγμής εντοπίζουμε δύο βασικά στοιχεία που αφορούν αφενός στην επικάλυψη του εκπαιδευτικού στόχου και έργου των ΙΔΕ από το ΕΑΠ αλλά και κυρίως από τα καταργηθέντα ΠΣΕ και αφετέρου στο ότι και αυτά, όπως και τα προαναφερόμενα, λειτουργούν έξω από το πλαίσιο λειτουργίας του Ν. 1268/82. Πιο συγκεκριμένα, τα θεσμικά όργανα των ΙΔΕ λειτουργούν παράλληλα με τα αντίστοιχα των οικείων ΑΕΙ. Εμφυτεύονται δηλ. στα ΑΕΙ παράλληλα πανεπιστήμια (ΙΔΕ) με δικά τους ακαδημαϊκά όργανα που λειτουργούν αυτόνομα από τα υπάρχοντα. Πρόεδρος του ΙΔΕ ορίζεται ως ο ένας Αντιπρύτανης, ο Επιστημονικός Διευθυντής εκλέγεται από τη Σύγκλητο, και 5 από τα 7 μέλη του Συμβουλίου ορίζονται από τη Σύγκλητο μεταξύ των μελών ΔΕΠ του οικείου ΑΕΙ/ΤΕΙ. Τα όργανα αυτά δεν είναι συλλογικά εκλεγόμενα αλλά αντίθετα είναι παράγωγα αυταρχικών λειτουργιών. Άρα ως απολύτως ανεξέλεγκτα συμβάλλουν στην γενικότερη και περαιτέρω συγκεντροποίηση βασικών ακαδημαϊκών λειτουργιών σε ολιγομελή όργανα που δρουν αυθαίρετα και ερήμην της ακαδημαϊκής κοινότητας (πράγμα σαφές από την θεσμοποίηση της Συνόδου των Πρυτάνεων.) Το κρίσιμο, νέο στοιχείο που δείχνει το βαθμό της επικινδυνότητας αυτού του ΝΣ είναι ότι τα ίδια τα Τμήματα καλούνται να εγκαθιδρύσουν τον εγκάθετο αυτό θεσμό μέσα από τις δικές τους διαδικασίες και σε αντικείμενα που ήδη θεραπεύουν αυτά τα ίδια. Αυτό επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι η Σύγκλητος καλείται να εγκρίνει «υποχρεωτικά» τις προτάσεις των ΓΣ των Τμημάτων που αφορούν στην παροχή ισότιμων πτυχίων (αρθ.6.παρ2,β). Πρόκειται επομένως για την αυτοκατάλυση από τα μέσα της λογικής του Νόμου Πλαισίου.

2) Παρέχονται τίτλοι σπουδών ισότιμοι με τα πτυχία και σε γνωστικά αντικείμενα ίδια με αυτά των υπαρχόντων Τμημάτων. Αυτό σε συνδυασμό με τον τρόπο εισαγωγής των υποψηφίων έξω από το γενικό σύστημα εξετάσεων ουσιαστικά σημαίνει ότι επανεισάγεται ουσιαστικά ο θεσμός των ΠΣΕ. Η θεσμοποιημένη διάσπαση των γνωστικών αντικειμένων μέσα από την παρακολούθηση Διδακτικών Ενοτήτων, που αναγνωρίζεται και μεταφέρεται σε άλλο συναφές ΠΔΕ, είναι ακριβώς η λογική των ΠΣΕ.

3) Στα ΙΔΕ εισάγονται πρακτικές που το ΥΠΕΠΘ σχεδιάζει να θεσμοποιήσει αργότερα για τα ΑΕΙ. Με αυτήν την έννοια τα ΙΔΕ μπορούν να χαρακτηρισθούν ως «υποδείγματα» για τις μελλοντικές παρεμβάσεις του ΥΠΕΠΘ στα ίδια τα ΑΕΙ/ΤΕΙ στην κατεύθυνση ενός πανεπιστημίου που προβλέπει τη ζήτηση της αγοράς εργασίας, εφόσον η έγκριση ΙΔΕ προϋποθέτει το παραπάνω στα πλαίσια ενός επιχειρησιακού σχεδίου ανάπτυξης (αρθ3). Το κυρίαρχο όμως στοιχείο δεν είναι η περίφημη αντιστοίχιση με την αγορά, αλλά το ότι τα ΙΔΕ καλούνται να λειτουργήσουν ως το «άλλο πανεπιστήμιο» που πλασάρεται σαν το εναλλακτικό μοντέλο ως προς το υπάρχον το οποίο και καλείται να το υποκαταστήσει, ή, και να τροποποιήσει από τα μέσα. Για να είμαστε πιο σαφείς: α) εισάγεται η περιοδική αξιολόγηση των ΠΔΕ, με κριτήρια, ανάμεσα στα άλλα, τη «ζήτηση για φοίτηση» και τη «γνώμη των φορέων απασχόλησης των αποφοίτων για την αποτελεσματικότητά τους». Βάσει αυτής της αξιολόγησης μπορεί να διακόπτεται η λειτουργία τους, κάτι που προϋποθέτει για πιθανές αναλογίες με τα αποτελέσματα αντιστοίχων αξιολογήσεων και στα ΑΕΙ. β) τα ΙΔΕ δεν διαθέτουν δικές τους οργανικές θέσεις, αλλά λειτουργούν με το προσωπικό των οικείων ΑΕΙ., πράγμα που δεν αποτελεί «ασυμβίβαστο έργο» (αρθ.10,παρ1,α και παρ2,β). Κατά κύριο λόγο στηρίζεται σε συμβασιούχους 407, ωρομίσθιους και διδάσκοντες προερχόμενους από τον χώρο της παραγωγής. Αυτό αποτελεί άλλο ένα βήμα προς την παγίωση «ευέλικτων» εργασιακών σχέσεων στα ΑΕΙ, δηλ. την προλεταριοποίηση των νέων διδασκόντων, που μετατρέπονται κατά το Θατσερικό μοντέλο σε επαγγελματικά ανασφαλείς εργαζομένους, χωρίς κατοχυρωμένα επαγγελματικά αλλά και ακαδημαϊκά δικαιώματα, εφόσον δεν συμμετέχουν στα όργανα διαμόρφωσης εκπαιδευτικής πολιτικής. Το νέο προφίλ διδάσκοντος που αναδεικνύεται είναι αυτό του πειθήνιου εργαζόμενου που περιφέρεται από ΑΕΙ σε ΑΕΙ προς άγραν εργασίας και που παρέχει απλώς εκπαιδευτικές υπηρεσίες. Καλείται να πωλεί αριθμό συγκεκριμένων γνώσεων για συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα στα πλαίσια ενός προγράμματος σπουδών που δεν τον αφορά διότι δεν συμμετέχει στον σχεδιασμό του. Επομένως αναπόφευκτα βλέπει το πανεπιστήμιο σαν έναν απλό επαγγελματικό χώρο εφόσον ο ίδιος δεν αποτελεί οργανικό μέλος του σώματος των διδασκόντων. Εξίσου επικίνδυνη για την ακαδημαϊκή υπόσταση και λειτουργία του πανεπιστημίου είναι και η εισαγωγή στελεχών παραγωγής ως διδακτικού προσωπικού «κατά παρέκκλιση από τις κείμενες διατάξεις», που αποτελεί άλλη μια ουσιαστική κατάλυση του Ν. 1268/82. Το κράτος αντί να διαθέσει πόρους για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση οδηγεί τα ΑΕΙ σε πλήρη μααρασμό διότι δεν δημιουργεί νέες οργανικές θέσεις, αλλά χρησιμοποιεί το υπάρχον προσωπικό, όπως άλλωστε και τις υπάρχουσες υποδομές, σπρώχνοντας τα ΑΕΙ να αναζητήσουν επιπρόσθετους πόρους (αρθ.3, παρ2,ii και iii). Το ίδιο ισχύει και για τα χρησιμοποιήσιμα του υπάρχοντος διοικητικού προσωπικού (είναι αυτό που λέμε «στου κασίδη το κεφάλι»). γ) η εισαγωγή διδασκόντων με τη μορφή «συμμετοχής των φοιτητών στη κάλυψη λειτουργικών δαπανών» (αρθ12, παρ2,iii), η πώληση εκπαιδευτικών υπηρεσιών αλλά και η χρηματοδότηση από τον ιδιωτικό τομέα αποτελούν το πρότυπο για ανάλογες πρακτικές χρηματοδότησης που πιθανόν θα προκύψουν από το νόμο για την οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια των ΑΕΙ. Το κράτος και σε αυτήν την περίπτωση απεκδύεται του ρόλου και των υποχρεώσεων του όσον αφορά την παροχή δωρεάν παιδείας ως κοινωνικού αγαθού.

Εν κατακλείδι: Το ΝΣ αυτό 1) επαναφέρει τα ΠΣΕ με άλλη θεσμική μορφή λιγότερο ευδιάκριτη και για αυτό δύσκολα να καταπολεμηθεί, 2) παγιώνει και θεσμοποιεί πλήρως όλες τις παραθεσμικές πρακτικές και την αγορά λογική των ΠΣΕ, των νέων ΠΜΣ, του ΕΑΠ και όλων αυτών των εκπαιδευτικών κατασκευασμάτων που γίνανε στα πλαίσια των ΕΠΕΑΕΚ. 3) Τέλος το πλέον σημαντικό είναι ότι με ακραίο τρόπο παγιώνεται στην πληρότητά του το νεοφιλελεύθερο πρότυπο πανεπιστημίου μέσα από την αναγκαστική συναίνεση των ΑΕΙ.

(β) ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Η ίδρυση του ΕΑΠ είχε προβλεφθεί από το Ν. 2083/92 (Ν.Σουφλιά) αλλά η σχετική διάταξη είχε μείνει ανενεργή.

Το ΕΑΠ κρίνεται καταρχάς ως θετικός θεσμός διότι καλύπτει ανάγκες δια βίου και εξ αποστάσεως εκπαίδευσης σε προπτυχιακό και μεταπτυχιακό επίπεδο. Προσφέρει μια «δεύτερη ευκαιρία» σε αποφοίτους Λυκείου για σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ανεξάρτητα από την ηλικία τους, διευκολύνει την πρόσβαση σ'αυτές (δια την εξ'αποστάσεως διδασκαλία πάνω στην οποία στηρίζεται) σε εργαζόμενους ή και γενικότερα άτομα που αδυνατούν να έχουν φυσική παρουσία σε αίθουσες διδασκαλίας, και τέλος αποτελεί ένα οικονομικό, για τους φοιτητές, σύστημα σπουδών. Ταυτόχρονα δίνει τη δυνατότητα μεταπτυχιακής εκπαίδευσης σε πτυχιούχους, ενώ προσφέρει επιμόρφωση σε προμεταπτυχιακό με μεταπτυχιακό επίπεδο μικρότερης διάρκειας σπουδών που καταλήγουν σε πιστοποιητικά επιμόρφωσης.

Η λογική που χαρακτηρίζει και αυτόν το θεσμό εμπεριέχει όμως τα συνήθη προβλήματα τα οποία έχουμε εντοπίσει και αλλού:

1) Καταρχάς το ΕΑΠ εντάσσεται και αυτό στο ΕΠΕΑΕΚ με αρχική χρηματοδότηση 4 δις περίπου, οπότε και ανακύπτει η αναγκαιότητα δημόσιας χρηματοδότησης και στήριξης του έτσι ώστε να μην ατροφήσει μετά τη λήξη της κοινοτικής χρηματοδότησης. Η οικονομική επάρκεια του ΕΑΠ, και όχι η αυτοχρηματοδότησή του μέσω καταβολής διδάκτρων, είναι ο αναγκαίος όρος ύπαρξης και λειτουργίας του.

2) Όσον αφορά την εκπαιδευτική «φιλοσοφία» στην οποία εντάσσεται το ΑΕΠ διαπιστώνουμε ότι, για μια ακόμα φορά, πρόκειται περί παροχής προγραμμάτων κατάρτισης, εντύπωση που ενισχύεται και από το άρθρο 7, παρ. 7 του νομοσχεδίου. Αυτό αναφέρεται στη δυνατότητα υπογραφής από το ΕΑΠ συμβάσεων, τόσο με ελληνικά και ξένα ΑΕΙ και δημόσιους φορείς, όσο και με ιδιωτικούς φορείς του εσωτερικού και του εξωτερικού. Στην ουσία πρόκειται περί αγοράς «πακέτων», όπως αποδείχθηκε και από την περίπτωση του μεταπτυχιακού προγράμματος «Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών Αγγλικής Γλώσσας» για το οποίο αγοράσθηκε αντίστοιχο πακέτο από το πανεπιστήμιο του Manchester. Υπάρχει επομένως ο κίνδυνος μήπως το ΕΑΠ, από χώρος παραγωγής γνώσης που θα έπρεπε να είναι ως ΑΕΙ, μετατραπεί σε μηχανισμό αποδοχής πακέτων κατάρτισης που ετοιμάζονται από ιδιωτικούς (ή και δημόσιους) ελληνικούς και ξένους φορείς, προκειμένου να απορροφηθούν τα χρήματα του ΕΠΕΑΕΚ, αλλά και για λόγους ευκολίας.

Ως ΑΕΙ θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα ανάπτυξης έρευνας, όχι μόνο στο πεδίο της μετάδοσης της γνώσης από απόσταση.

3) Στις «Μεταβατικές Διατάξεις» ορίζεται ότι μέχρι να συγκροτηθεί η Σύγκλητος και τα άλλα όργανα, θα διοικείται το ΕΑΠ από Διοικούσα Επιτροπή, δηλαδή, όργανο που θα διορίζεται από τον εκάστοτε ΥΠΕΠΘ. Η μέχρι τώρα πείρα από τη διοίκηση των περιφερειακών Πανεπιστημίων μας από Διοικούσες δείχνει ότι και μακροχρόνιες αυτές υπήρξαν και την αυτονόμηση των ΑΕΙ δεν εξυπηρέτησαν.

4) Τέλος προβληματικό είναι και το γεγονός ότι το ΕΑΠ ξεκινάει τη λειτουργία του απευθείας με προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών α) «Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών Αγγλικής» που οδηγεί σε ΜΔΕ και β) «Ανοικτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση» της Σχολής Ανθρωπιστικών Σπουδών, που απονέμει πιστοποιητικό Μεταπτυχιακής Επιμόρφωσης. Τα εύλογα ερωτήματα που τίθενται αφορούν στο ποια όργανα, με ποιες διαδικασίες και προπάντων ποιες ανάγκες καλύπτονται από μεταπτυχιακές σπουδές στα παραπάνω αντικείμενα, τι είναι αυτή η Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών ακριβώς και σε τι θα επιμορφώνονται οι απόφοιτοι.

5. ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Οι νεοφιλελεύθερες στρατηγικές, που συμπυκνώνουν τον σημερινό συσχετισμό δυνάμεων και πολιτικών για την ανώτατη εκπαίδευση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποτυπώθηκαν (με τις υπογραφές των Υπουργών Παιδείας 29 Ευρωπαϊκών κρατών –μεταξύ αυτών και της Ελλάδας) στη Διακήρυξη της Μπολόνια (Ιούνιος 1999) και, ακολούθως, στο Ανακοινωθέν των Υπουργών της Ευρωπαϊκής Συνόδου Κορυφής στην Πράγα (Μάιος 2001). Υπό το πρόσχημα της διευκόλυνσης της συνεργασίας των ευρωπαϊκών ιδρυμάτων ανώτατης εκπαίδευσης και της αμοιβαίας «αναγνωσιμότητας» των τίτλων σπουδών που παρέχουν, στόχος της παρέμβασης αυτής είναι η θέσπιση ενιαίων προδιαγραφών για την «ανώτατη εκπαίδευση», τέτοιων που να ανταποκρίνονται στην επιταγή της άμεσης σύνδεσης των πανεπιστημίων με τις ανάγκες της αγοράς, στις τάσεις απορύθμισης των εργασιακών σχέσεων και στις προσπάθειες να περισταθούν οι εγγυήσεις των εργασιακών δικαιωμάτων. Παράλληλα, στο ηγεμονικό πνεύμα του νεοφιλελευθερισμού, η Ευρωπαϊκή Ένωση και οι εθνικές ευρωπαϊκές κυβερνήσεις αναζητούν τρόπους ώστε να απαγκιστρωθούν από την υποχρέωση παροχής πόρων προς την ολοένα μαζικοποιούμενη ανώτατη εκπαίδευση και, κατά συνέπεια, να αντισταθμίσουν τις περικοπές εισάγοντας την ανταποδοτική λογική στις δημόσιες «εκπαιδευτικές υπηρεσίες». Περισσότερο από μια δεκαετία, οι πόροι που αφορούν στην κοινή ευρωπαϊκή πολιτική για την εκπαίδευση καθώς και τα αντίστοιχα ευρωπαϊκά προγράμματα σύγκλισης των εκπαιδευτικών συστημάτων υπηρετούν κατά προτεραιότητα την αναδιάρθρωση της τριτοβάθμιας δημόσιας εκπαίδευσης στην κατεύθυνση της σύνδεσής της με την αγορά. Η Διακήρυξη της Μπολόνια και το «Ανακοινωθέν της Πράγας» για έναν «Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης» επαγγέλλονται ρητά την υποκατάσταση των πανεπιστημιακών σπουδών από επιστημονικά υποβαθμισμένες εργαλειακές μαθήσεις και χαμηλού κόστους επαγγελματική κατάρτιση. Πρόκειται για μια μεταλλαγή που οδηγεί στη γνωστική υποβάθμιση των πανεπιστημιακών σπουδών και στην άμεση ή έμμεση μεταβίβαση της χρηματοδοτικής και ελεγκτικής ευθύνης για την ανώτατη εκπαίδευση στην ιδιωτική σφαίρα.

Αντίστοιχη είναι και η πορεία των αναπροσανατολισμών στην ευρωπαϊκή ερευνητική πολιτική, όπως συνοψίζεται στην ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής: «Προς ένα Ευρωπαϊκό ερευνητικό χώρο» (Ιανουάριος 2000). Στον τομέα αυτόν, η *Commission* προβλέπει την άμεση και ισχυρή σύνδεση της έρευνας με τις επιχειρήσεις, έτσι ώστε, με τη μεταφορά κοινοτικών ή εθνικών πόρων, να καλυφθεί το χαμηλό (σε σχέση με τις ΗΠΑ και την Ιαπωνία) επίπεδο της παραγωγής έρευνας στον ιδιωτικό τομέα Βεβαίως, στο αμερικανικό και στο ιαπωνικό υπόδειγμα, η βιομηχανία αυτό-αναπαράγεται τόσο στο επίπεδο της εύρεσης όσο και στο επίπεδο της χρηματοδότησης.

Το *Πρόταγμα της Μπολόνια* (*The Bologna process*), όπως ανανεώθηκε στο Ανακοινωθέν της Πράγας, επαγγέλλεται τη δημιουργία ενός «Ευρωπαϊκού Χώρου Ανώτατης Εκπαίδευσης (*European Higher Education Area*)». Προβλέπει, δηλαδή, μία ενιαία ευρωπαϊκή πολιτική για την ανώτατη εκπαίδευση (δημόσια και ιδιωτική), με στόχο τη δημιουργία ενός κατά το δυνατόν ομοιογενούς χώρου με τα εξής χαρακτηριστικά: 1) Συγκρίσιμους και αναγνωρίσιμους τίτλους σπουδών. 2) Κοινά κριτήρια για τη διάκριση

προπτυχιακού και μεταπτυχιακού κύκλου σπουδών με βάση τα έτη φοίτησης (ο προπτυχιακός κύκλος θα έχει διάρκεια τουλάχιστον τριών ετών). 3) Ενιαίο σύστημα διδακτικών μονάδων για τη διευκόλυνση της κινητικότητας των φοιτητών. 4) Συνεργασία για τη διασφάλιση της ποιότητας των εκπαιδευτικών υπηρεσιών, βάσει κοινών κριτηρίων και μεθόδων σύγκρισης. 5) Προώθηση της ευρωπαϊκής διάστασης στις σπουδές, στη διαπανεπιστημιακή συνεργασία, στην έρευνα και την επιμόρφωση.

Η αποδοχή του *Προτάγματος της Μπολόνια* από τις ευρωπαϊκές χώρες εγκυμονεί κινδύνους για την ποιότητα και το είδος των σπουδών, για τη σχέση των πτυχίων με την αγορά εργασίας. Μια τέτοια πολιτική υποτιθέμενης «ευελιξίας» ως προς την αγορά εργασίας και υποβάθμισης του επιστημονικού και ερευνητικού επιπέδου των σπουδών, θα έχει αρνητικές επιπτώσεις συνολικά στον ευρωπαϊκό χώρο, που έχει αντίθετες παραδόσεις. Δεν θα προωθήσει την ανάπτυξη της επιστήμης, της γνώσης, της έρευνας, της τεχνολογίας, της οικονομίας, της κοινωνίας. Είναι χαρακτηριστικό ότι στη *Διακήρυξη* δεν γίνεται καμία αναφορά στις προϋποθέσεις αναβάθμισης των σπουδών, στην αναγκαία υλικοτεχνική υποδομή, στην επάρκεια διδακτικού προσωπικού, στην ποιότητα των προγραμμάτων σπουδών, στοιχείων αναγκαίων για την εγκαθίδρυση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου παροχής εκπαιδευτικού και ερευνητικού έργου υψηλής στάθμης. Είναι, επίσης, χαρακτηριστική η πλήρης απαλοιφή κάθε κριτηρίου που αφορά στη διάκριση της *πανεπιστημιακής εκπαίδευσης* από την *τεχνική επαγγελματική κατάρτιση*.

Τελικά, απώτερος στόχος των εμπνευστών και των συντακτών της διακήρυξης είναι ότι τα Πανεπιστήμια οφείλουν να ευθυγραμμισθούν προς τα ήθη της αγοράς, τις πρόσκαιρες απαιτήσεις του ηγεμονικού νεοφιλελευθερισμού και τη συνακόλουθη απορύθμιση των εργασιακών σχέσεων. Η *διακήρυξη της Μπολόνια*, όπως εξειδικεύεται από όσους έχουν αναλάβει την υλοποίησή της, είναι η έκφραση της ενιαίας και οικονομιστικής σκέψης των ηγεμόνων. Πρόκειται για μια μονοδιάστατη ωφελιμιστική αντίληψη που, ομνύοντας στη λατρεία της αγοράς, διαπερνά τον λόγο των πολιτικών δυνάμεων που κυριαρχούν στον κόσμο και στην Ευρώπη.

Τα εθνικά κράτη ωθούνται να παραιτηθούν από την υποχρέωση χρηματοδότησης και εποπτείας της ανώτατης εκπαίδευσης, από την εγγύηση της δωρεάν και ελεύθερης πρόσβασης όλων των πολιτών σε αυτήν, από τη μέριμνα υποστήριξης των σπουδών όσων στερούνται επαρκών οικονομικών πόρων. Ο «καθένας» καλείται να επωμισθεί ιδίοις εξόδοις τη μόρφωση και την επιμόρφωσή του. Με άλλα λόγια, η ανώτατη εκπαίδευση παύει να αποτελεί κοινωνικό αγαθό και αντικείμενο δημόσιου ενδιαφέροντος και μετατρέπεται σε πεδίο ατομικής επένδυσης όσων επιθυμούν και διαθέτουν τα μέσα να σπουδάσουν. Επιπλέον, η ανώτατη εκπαίδευση αποτελεί μια εύρωστη «αγορά» προς την οποία πρέπει να στραφούν τα πανεπιστήμια προσφέροντας «εκπαιδευτικές υπηρεσίες», σε ανταγωνισμό προς αντίστοιχου περιεχομένου κερδοσκοπικές δραστηριότητες του ιδιωτικού κεφαλαίου.

6. ΕΡΕΥΝΑ

Αν και η ερευνητική διάσταση είναι σύμφυτη στον τίτλο του επιστημονικού προσωπικού των ΑΕΙ το οποίο προσδιορίζεται ως Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό η ερευνητική συνιστώσα ήταν μέχρι πρόσφατα στη χώρα μας υποβαθμισμένη.

Σήμερα ζούμε την περίοδο ενός νέου καταμερισμού εργασίας όπου καθοριστικό ρόλο παίζει η γνώση σαν στοιχείο της παραγωγικής διαδικασίας. Ένα νέο παράδειγμα σχέσεων επιστήμης και κοινωνίας βρίσκεται υπό διαμόρφωση. Ο ρόλος του πανεπιστήμιου σαν ηγετικού παράγοντα στην ερευνητική διαδικασία παίρνει μια νέα διάσταση.

Στην Ελλάδα η διαφορά μεγέθους και ειδικού βάρους ανάμεσα στα πανεπιστήμια και το σύστημα των ερευνητικών κέντρων είναι μεγάλη. Οι πολιτικές δυνάμεις που πριν δυο δεκαετίες προσπαθούσαν μέσω της ανάπτυξης ενός αυτόνομου δυναμικού συστήματος ερευνητικών κέντρων να δώσουν πνοή στην ερευνητική διαδικασία σήμερα θεωρούν πιθανό ότι το πανεπιστημιακό σύστημα έχει την ισχύ να ενσωματώσει και το σύνολο της τριτοβάθμιας ερευνητικής διαδικασίας.

Εκπαίδευση και έρευνα όμως είναι διαδικασίες αλληλένδετες. Δεν τίθεται θέμα διαχωρισμού της έρευνας από την εκπαιδευτική διαδικασία αλλά αντιθέτως ενσωμάτωσης της ερευνητικής μεθόδου σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Από τη μια πλευρά η συμμετοχή σε μια σοβαρή ερευνητική προσπάθεια μπορεί να απαιτεί την συγκέντρωση σε αυτή όλων των διανοητικών δυνάμεων του ερευνητή για μεγάλο χρονικό διάστημα. Αυτός είναι και ένας από τους λόγους ύπαρξης ερευνητών πλήρους απασχόλησης. Από τη στιγμή που το σύνολο της ερευνητικής διαδικασίας ενσωματωθεί στο πανεπιστήμιο το πρόβλημα θα αναδειχθεί και στο εσωτερικό του πανεπιστήμιου. Από την άλλη πλευρά η προετοιμασία ενός νέου μαθήματος, η συγγραφή ενός βιβλίου είναι εντατικές απασχολήσεις που με τη σειρά τους απαιτούν τη συγκέντρωση του μέγιστου των διανοητικών δυνάμεων ενός καθηγητή – ερευνητή.

Στις σημερινές συνθήκες φαίνεται πλέον εύλογη η διατήρηση και διεύρυνση ενός ιστού ερευνητικών κέντρων συμπληρωματικού των πανεπιστημίων τα οποία θα λειτουργούν σαν νέοι πόλοι πολυκλαδικών συνεργασιών. Οι ερευνητές και τα μέλη ΔΕΠ των ΑΕΙ θα πρέπει να αντιμετωπίζονται σε ένα ενιαίο πλαίσιο κινητικότητας όπου έρευνα – εκπαίδευση – αξιολόγηση – διοίκηση - διάδοση της γνώσης – τεχνολογικές εφαρμογές συνθέτουν το πολύπτυχο ανέλιξης της επαγγελματικής τους πορείας και όπου το ειδικό βάρος κάθε παράγοντα θα πρέπει να συζητηθεί ευρέως.

Ε΄ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ – ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ, ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗ

Γενικές κατευθύνσεις

Το εκπαιδευτικό σύστημα της χώρας χαρακτηρίζεται από έναν ενδημούντα επί δεκαετίες και εντεινόμενο συγκεντρωτισμό. Το Υπουργείο Παιδείας και η κυβέρνηση διατηρούν τον πλήρη και ασφυκτικό έλεγχο. Τα όργανα «συμμετοχής», όπου υπάρχουν, έχουν συμβουλευτικό χαρακτήρα ή αξιοποιούνται για να εξασφαλίζεται δημοκρατική και ηθική νομιμοποίηση στις κυβερνητικές αποφάσεις.

Η ουσιαστική αποσυγκέντρωση και αποκέντρωση με την έννοια της άσκησης εξουσιών και αρμοδιοτήτων από μη κυβερνητικά όργανα, και όχι απλώς με τη γεωγραφική έννοια, είναι μία από τις προϋποθέσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης της εκπαίδευσης, και οργανικό μέρος της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που προτείνει ο Συνασπισμός. Η αποκέντρωση μπορεί να αποτελέσει καίριο μοχλό για να σπάσουν οι νάρθηκες της κεντρικής εξουσίας, οι δυσκαμψίες της γραφειοκρατίας και οι σκοπιμότητες του πελατειακού κομματισμού.

Για να γίνει με επιτυχία η μετάβαση σ' ένα δημοκρατικά αποκεντρωμένο σύστημα εκπαίδευσης, πρέπει να κινείται στους εξής άξονες:

- Να είναι αποκέντρωση δυνατοτήτων και όχι αποκέντρωση της μιζέριας και των ευθυνών που αντιστοιχούν στη διαχείρισή της.
- Να μη μετατραπεί σε μια απλή ανακατανομή εξουσιών μόνο μεταξύ διαφορετικών οργάνων διοίκησης –κεντρικών και τοπικών–, αλλά ιδίως μεταξύ οργάνων διοίκησης και οργάνων κοινωνικής- επιστημονικής παρέμβασης.
- Να ενισχύει τις δυνατότητες πρωτοβουλίας στο επίπεδο κάθε κυττάρου της εκπαίδευσης και στο επίπεδο του εκπαιδευτικού.
- Να αποτελεί μια ταυτόχρονη διαδικασία απόδοσης αρμοδιοτήτων – αύξησης των δαπανών για την εκπαίδευση– μεταφοράς πόρων στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και ενίσχυσης του δημόσιου και δωρεάν χαρακτήρα της εκπαίδευσης.
- Να προχωρεί με τρόπο συντεταγμένο, ώστε να μην προκύψουν κίνδυνοι κατακερματισμού του εκπαιδευτικού μας συστήματος.
- Να γίνεται με προσεκτικό συνυπολογισμό της διαμορφωμένης πραγματικότητας και όχι με μηχανιστική μεταφορά ξένων προτύπων.
- Να παρέχει έμπρακτες αποδείξεις, ικανές να αίρουν τυχόν καχυποψίες και επιφυλάξεις, ώστε να εξασφαλίζεται η υποστήριξη των αλλαγών από τους ενδιαφερόμενους, γονείς και εκπαιδευτικούς.
- Να κατανικηθεί κάθε τάση της κεντρικής εξουσίας να διατηρήσει τον έλεγχο των κρίσιμων μοχλών, μηχανισμών εξάρτησης και ιδεολογικής ποδηγέτησης.
- Να αποθαρρυνθεί παράλληλα κάθε «ανυπομονησία» των αποκεντρωμένων οργάνων, κάθε φαινόμενο αυτάρκειας, ιδίως σε θέματα με παιδαγωγική διάσταση ή άλλα που ξεφεύγουν από τα όρια των δυνατοτήτων και του ρόλου τους.

Όσα έχουν φανεί για τις προθέσεις της κυβέρνησης σχετικά με την «αποκέντρωση» της εκπαίδευσης προδίδουν αγωνία να μεταφερθεί απλώς ένα «βάρος» από τις πλάτες της κεντρικής διοίκησης στις πλάτες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Υπό αυτούς τους όρους η αποκέντρωση είναι ψευδεπίγραφη και το εγχείρημα δεν είναι δυνατό να πετύχει.

Πέρα από το ότι πρέπει να βασιστεί στους παραπάνω γενικούς άξονες, για να μπορεί να είναι ουσιαστική και επιτυχής η αποκέντρωση, για να μην περιοριστεί σε μια ανακατανομή εξουσιών μεταξύ οργάνων διοίκησης, για να μην πηγάζουν πολιτικές εκπαίδευσης από αυθαίρετες αποφάσεις, αλλά από επεξεργασίες ειδικών, και για να υπάρχουν δικλείδες ασφαλείας, είναι απαραίτητο να θεσμοθετηθούν όργανα κοινωνικής - επιστημονικής παρέμβασης με βαρύνοντα ρόλο σε δυο επίπεδα: εθνικό και περιφερειακό. Συγκεκριμένα να συγκροτηθούν:

α) Εθνική Επιτροπή Παιδείας, σε επίπεδο κεντρικό, με αρμοδιότητες συμβουλευτικές, γνωμοδοτικές ή αποφασιστικές έναντι της κυβέρνησης, ανάλογα με το θέμα. Η Επιτροπή αυτή να είναι μη κυβερνητική, αλλά ευρείας κοινωνικής και πολιτικής σύνθεσης και υψηλού κύρους.

β) Περιφερειακές Επιτροπές Παιδείας, μία σε κάθε διοικητική περιφέρεια της χώρας. Οι Επιτροπές αυτές να μην είναι όργανα της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και να έχουν επίσης αρμοδιότητες συμβουλευτικές, γνωμοδοτικές ή αποφασιστικές, ανάλογα με το θέμα, σε επίπεδο περιφερειακό και νομαρχιακό. Να απαρτίζονται από μέλη επιλεγμένα για τις ειδικές γνώσεις τους από τα Πανεπιστήμια, την Τοπική Αυτοδιοίκηση, τους φορείς των εκπαιδευτικών, τις επιστημονικές ενώσεις και τα επιμελητήρια.

ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Για τη «Συγκρότηση, Οργάνωση και Λειτουργία του Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας (ΕΣΥΠ)»

Τα Συμβούλια, όργανα και επιτροπές διακομματικής και ευρύτερης κοινωνικής συμμετοχής στην παιδεία αποκτούν ουσιαστικό περιεχόμενο στο βαθμό που η κυβέρνηση, κυρίως, και όλοι οι συμμετέχοντες συμφωνούν και επιδιώκουν τη χάραξη μιας εκπαιδευτικής πολιτικής με μακροπρόθεσμη στόχευση που να συναντά ως εκ τούτου την ευρύτερη δυνατή λαϊκή συναίνεση.

Είναι συχνές οι επικλήσεις πολιτικών δυνάμεων και της ελληνικής κοινωνίας, για "εθνική πολιτική" στην παιδεία, για τερματισμό των τόσο συχνών αλλαγών και για σταμάτημα των απaráσκευων μεταρρυθμιστικών πειραμάτων(που παίρνουν το χαρακτήρα βαρύγδουπων εξαγγελιών από υπουργό σε υπουργό της ίδιας κυβέρνησης), που εκφράζονται με την απαίτηση για συναίνεση.

Από την άλλη μεριά είναι σαφής η έλλειψη οράματος στην εκπαιδευτική πολιτική που θα συνδεόταν με την βεβαιότητα ότι αυτή θα εφαρμοστεί ανεξάρτητα από τις όποιες κυβερνητικές ή πολιτικές ανακατατάξεις, γιατί συναντάει την ευρύτατη λαϊκή αποδοχή.

Ο ΣΥΝ, όπως και οι άλλες πολιτικές δυνάμεις, ανταποκρινόμενες σ' αυτή τη λαϊκή απαίτηση, προβάλλουν το αίτημα της λειτουργίας διακομματικών επιτροπών και οργάνων λαϊκής συμμετοχής.

Η κυβέρνηση πρέπει να ξεκαθαρίσει αν θέλει να προχωρήσει ουσιαστικά και να εμμένει σε ένα τέτοιο θεσμό.

Η μέχρι τώρα εμπειρία δείχνει ότι, παρότι τα θεσμοθέτησε αυτά τα όργανα, στην πορεία άλλα, όπως το ΕΣΥΠ, δεν τα λειτούργησε και άλλα, όπως το ΣΑΠ και το ΣΤΕ, τα αδρανοποίησε, κυρίως γιατί δεν ήθελε ή δεν μπορούσε να απαντήσει στα ζητήματα που κατ' επανάληψη έμπαιναν στις συνεδριάσεις αυτών των οργάνων απ' όλους τους φορείς και τα κόμματα με αποτέλεσμα η διεξαγωγή των συζητήσεων αυτών να γίνεται ενοχλητική γι' αυτήν. Έτσι, ενώ στην αρχική τους λειτουργία απέδωσαν κάποιο έργο ως προς την ανταλλαγή απόψεων και την επίτευξη κάποιων συναινετικών αποφάσεων, ακόμη και ως προς την "πίεση" που ασκούσαν οι φορείς προς το ΥΠΕΠΘ για τη λύση διάφορων προβλημάτων, στην πορεία δεν τα συγκαλούσε το ΥΠΕΠΘ ούτε για τα τυπικά θέματα που προσδιορίζονται από τη νομοθεσία. Τα μνημονεύει όμως σχεδόν πάντα σε περιόδους εκπαιδευτικών κρίσεων.

Η αναθέρμανση της συγκρότησης και λειτουργίας του ΕΣΥΠ γίνεται σήμερα, σε προεκλογικό κλίμα και με συγκεκριμένες σκοπιμότητες, αφού έχει ολοκληρωθεί ένας ολόκληρος κύκλος νομοθετικού έργου σ' όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, ενώ θα έπρεπε να έχει προηγηθεί.

Ο ΣΥΝ θεωρεί ότι ένα όργανο σαν το Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας (ΕΣΥΠ) χρειάζεται και έχει ζητήσει κατ' επανάληψη τη σύγκλησή του.

Θεωρούμε αναγκαία την πλήρη και σωστή λειτουργία του όχι μόνο σε προεκλογικές περιόδους, ώστε να επανεξετάσει συνολικά το θεσμικό πλαίσιο της εκπαίδευσης και να χαράξει πολιτική και στόχους στα θέματα της εκπαίδευσης.

ΣΤ΄ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ – ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

Για μια ακόμη φορά ο προϋπολογισμός για την παιδεία κατατάσσει τη χώρα μας στην τελευταία θέση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, καθώς και σε μια από τις χαμηλότερες θέσεις ανάμεσα στις χώρες του ΟΟΣΑ. Αλλά και στις δημόσιες δαπάνες ανά μαθητή η Ελλάδα βρίσκεται στην τελευταία θέση, σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Έτσι, αν θεωρήσουμε ότι ο μέσος όρος των δημόσιων δαπανών ανά μαθητή/φοιτητή στις χώρες της Ε.Ε. είναι 100 μονάδες, η Ελλάδα βρίσκεται στην τελευταία θέση με 43,5 μονάδες, ενώ η αμέσως προηγούμενη (Ιρλανδία) αντιστοιχεί στις 73,6 μονάδες και το Λουξεμβούργο, στην άλλη άκρη της κατάταξης, στις 202,6 μονάδες. Εξάλλου, το ποσοστό επί του κρατικού προϋπολογισμού είναι 8%, που απέχει πολύ από το πάγιο αίτημα του εκπαιδευτικού και του ευρύτερου λαϊκού κινήματος για 15% στην εκπαίδευση.

Από την άλλη πλευρά, η ελληνική οικογένεια αναλαμβάνει δυσβάσταχτα οικονομικά βάρη για να βελτιώσει την πενιχρή δημόσια εκπαιδευτική παροχή. Σύμφωνα με μελέτη του καθηγητή Γ. Παπακωνσταντίνου (1999), το 73% των μαθητών φοιτούν σε φροντιστήρια ενόψει των εξετάσεων τους για την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση και κάθε οικογένεια δαπανά κατά μέσο όρο ποσό 73.000 δραχμών το μήνα για να στηρίξει την προετοιμασία των παιδιών για τις εξετάσεις αυτές. Το 42% προσφεύγουν σε ιδιαίτερα μαθήματα, δαπανώντας κατά μέσο όρο 95.000 μηνιαίως, ενώ προφανώς υπάρχουν και οικογένειες που καλύπτουν δαπάνες ταυτόχρονα για ιδιαίτερα μαθήματα και φροντιστήριο. Γενικά, η οικογένεια δαπανά ανά μαθητή τετραπλάσιο ποσό χρημάτων σε σύγκριση με όσα ξοδεύει το κράτος ανά μαθητή.

Η εσωτερική κατανομή των πόρων δείχνει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό τους καλύπτει ανελαστικές δαπάνες, πράγμα που σημαίνει ότι δεν εξασφαλίζεται η ποιοτική βελτίωση και ανάπτυξη της δημόσιας εκπαίδευσης. Επίσης, είναι χαρακτηριστικό ότι εξακολουθεί και εφέτος η πριμοδότηση της κατάρτισης σε βάρος της εκπαίδευσης (η αύξηση που προβλέπεται για τον τομέα της κατάρτισης φτάνει το 30%), ενώ παραμένει η έμφαση στη χρηματοδότηση της αξιολόγησης μαθητών και εκπαιδευτικών.

Η αντιμετώπιση των εκπαιδευτικών προβλημάτων απαιτεί μια ριζικά διαφορετική αντίληψη για την εκπαίδευση, όπως και για την κοινωνική, οικονομική και πολιτισμική ανάπτυξη του τόπου. Μια αντίληψη που στόχο της θα έχει την πρόοδο και την ευημερία όλων και όχι την κερδοφορία των λίγων σε βάρος των πολλών.

Ο ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΣ έχει επεξεργαστεί ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα, με στόχο την εφαρμογή μιας ριζικής δημοκρατικής εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης σε όλα τα επίπεδα του εκπαιδευτικού συστήματος. Η εφαρμογή του όμως απαιτεί μια ανακατανομή των δημόσιων πόρων προς όφελος των εργαζομένων του χεριού και του πνεύματος.

2. ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1. Ο Συνασπισμός, αντιμετωπίζοντας συνολικά την εκπαίδευση, θεωρεί ότι η δημόσια δωρεάν εκπαίδευση χρειάζεται να αναβαθμιστεί και να καλύπτει επαρκώς τις ανάγκες για μόρφωση, ενώ ταυτόχρονα θα περιορίζεται η ιδιωτική εκπαίδευση. Η διαδικασία της συρρίκνωσης της ιδιωτικής εκπαίδευσης αποτελεί συνάρτηση της βελτίωσης της δημόσιας εκπαίδευσης σε όλες της τις βαθμίδες, όπως και στην ξενόγλωσση εκπαίδευση, την επαγγελματοτεχνική, καλλιτεχνική, φυσική αγωγή κ.ά.
2. Εξαιτίας της ύπαρξης σοβαρών προβλημάτων στην εκπαίδευση σήμερα, ευρύτερα κοινωνικά στρώματα επιλέγουν την ιδιωτική εκπαίδευση. Γι' αυτό δεν είναι αποδεκτό να απορρίπτεται εκ των προτέρων κάθε πρωτοβουλία που σε ένα συγκεκριμένο πλαίσιο συνθηκών καλύπτει υπαρκτές κοινωνικές ανάγκες.
3. Ο Συνασπισμός απορρίπτει κάθε πολιτική που στοχεύει άμεσα ή έμμεσα στην προώθηση της ιδιωτικοποίησης του συνόλου ή πλευρών της δημόσιας εκπαίδευσης. Απορρίπτει επίσης την απόπειρα των δύο μεγάλων κομμάτων να επεκτείνουν την ιδιωτικοποίηση στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση με τη δημιουργία ή αναγνώριση ιδιωτικών ΑΕΙ και ΤΕΙ.
4. Οι όροι, οι προϋποθέσεις και οι προδιαγραφές για τη λειτουργία ιδιωτικών σχολείων πρέπει να καθορίζονται με σύμφωνη γνώμη των αντίστοιχων συνδικαλιστικών οργανώσεων των εκπαιδευτικών. Τα κριτήρια σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να είναι υποδεέστερα από εκείνα που προβλέπονται για τα αντίστοιχα δημόσια σχολεία.
5. Δεν πρέπει να αμφισβητηθούν κεκτημένα εργασιακά δικαιώματα των εργαζομένων στην ιδιωτική εκπαίδευση εκπαιδευτικών.

Η ιδιωτική εκπαίδευση στη χώρα μας διευρύνεται στο βαθμό που η πολιτεία δεν καλύπτει τις ανάγκες παλιές και νέες με την δημόσια παιδεία.

Έτσι έχουμε πάντα πιο αυξημένο ποσοστό μαθητών στην προσχολική αγωγή και στις πρώτες τάξεις των ιδιωτικών δημοτικών σχολείων λόγω της ποσοτικής ανεπάρκειας και των ωραρίων των αντίστοιχων δημόσιων.

Στη χώρα μας όμως η κύρια πλευρά ιδιωτικής παιδείας ήταν πάντα -και σήμερα διευρύνεται- αυτή που αφορά τα φροντιστήρια ξένων γλωσσών και γενικής παιδείας, την φυσική αγωγή, την καλλιτεχνική παιδεία και τις διάφορες σχολές επαγγελματικής κατάρτισης. Τελευταία παρατηρείται μια ραγδαία επέκτασή της και στον τομέα της μεταλυκειακής κατάρτισης (ΙΕΚ) και στα λεγόμενα ιδιωτικά Α.Ε.Ι.

Σύμφωνα με μελέτες και υπολογισμούς που έχουν γίνει, ποσό που αντιστοιχεί σχεδόν στο δημόσιο προϋπολογισμό για την παιδεία ξοδεύεται σε όλους αυτούς τους τομείς ιδιωτικής εκπαίδευσης που προαναφέρθηκαν. Πρακτικά, δηλαδή, έχουμε μετακύληση του μισού κόστους για εκπαίδευση στον οικογενειακό προϋπολογισμό .

Για το ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟ η παιδεία είναι κοινωνικό αγαθό που πρέπει να παρέχεται δωρεάν και όχι ανάλογα με τις οικονομικές δυνατότητες της κάθε οικογένειας .Διαφορετικά, αφενός αναπαράγονται οι κοινωνικές ανισότητες και αφετέρου υστερεί συνολικά η κοινωνική πρόοδος και ανάπτυξη. Γι' αυτό άλλωστε, όπως προαναφέρθηκε, θεωρούμε τις επενδύσεις στη παιδεία τις πιο παραγωγικές επενδύσεις .

Απαιτούμε, συνεπώς, συνεχή διεύρυνση, ποσοτική και ποιοτική, της δημόσιας δωρεάν παιδείας και συρρίκνωση της ιδιωτικής, ώστε να μπορεί κάθε παιδί, κάθε νέος να αναπτύξει τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τα ταλέντα του, να ολοκληρώσει την προσωπικότητά του ανεξάρτητα από την οικονομική του κατάσταση. Η πολιτεία οφείλει να εξασφαλίζει αυτές τις προϋποθέσεις χωρίς φραγμούς, αν θέλει να λέγεται δίκαια και να απαντά έγκαιρα στις σύγχρονες ανάγκες της οικογένειας και του νέου.